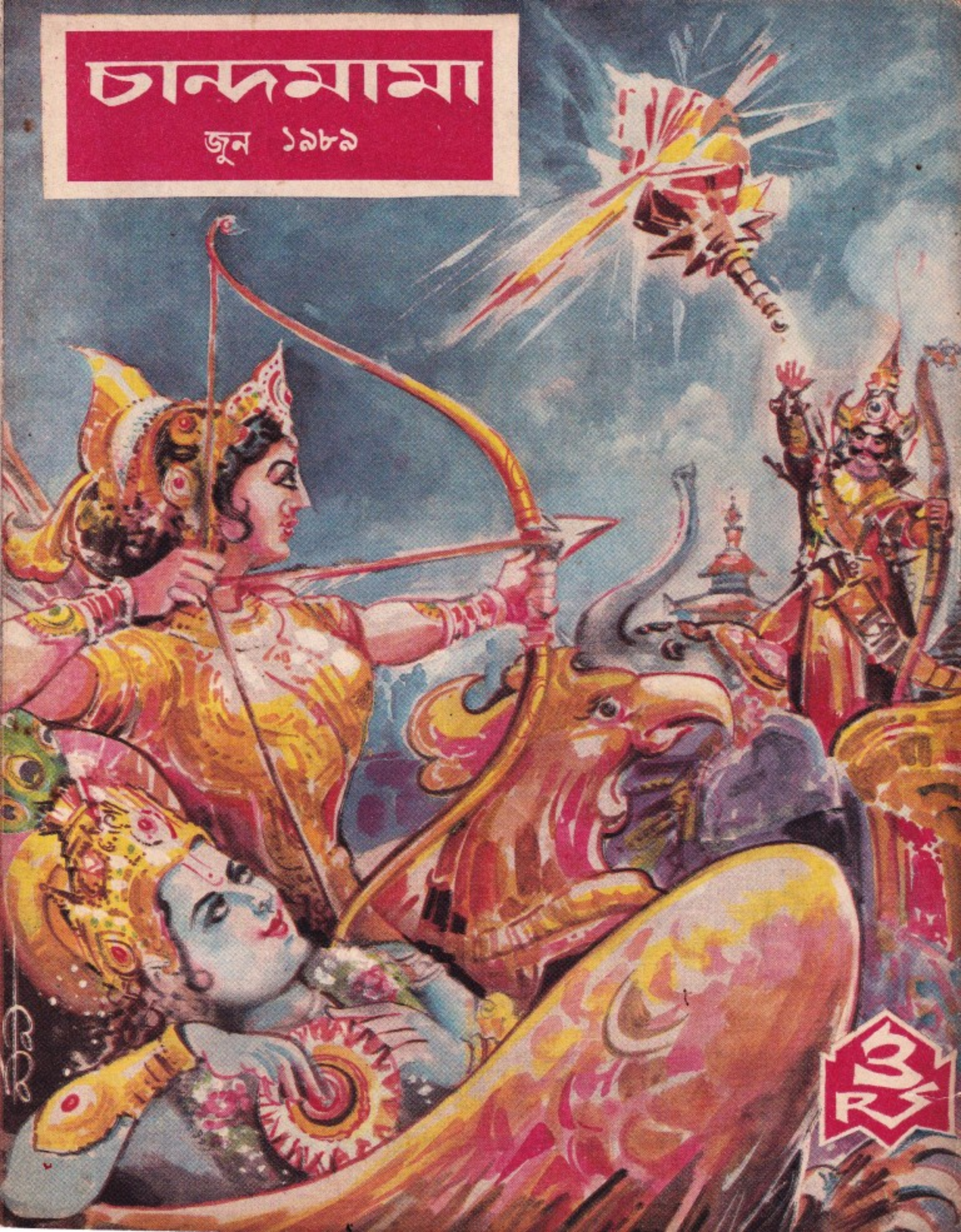

চান্দমামা

জুন ১৯৮৯

Copyright © 1981 Marvel Comics Group.

**বিতাম্বল্যে!
প্ৰতিটো পেকৰ
ভিতৰতে উপহাৰ!**

(সাথৰ, কাগজৰ খেল-খেমালি,
ষ্টিকাৰ, লেবেল, আৰু বৰবৰ, ফোট,
চুলিত মৰা ক্লিপ আদি বহুতো
নতুন নতুন বস্তু)

**নতুন
ৰসনা
স্পাইডাৰমেন
পেক!**

অৱেশ ☐ পাইনাপেল ☐ লাইম ☐ শাহী গুলাব ☐ কাৰা খাট্টা ☐ কুল হুস ☐ কেশৱ এলাইচি ☐ মশালা সোডা (জলজীৱা) ☐ টুটি ফুটি ☐ ম্যাসো ৱাইপ ☐ গ্ৰেন মৌৰী

সজীৱতাপূৰ্ণ ৰসনা

11 টি আকৰ্ষণীয় জোৱাদ, আকৰ্ষণীয় দামত.

Mudra:AEAMR:4570 Ass

Pick a PINKY...

and let
your writing
sparkle...

LION
PINKY

*the Prettiest Pencil
in town.*

Now from Lion Pencils, here's another Novelty...
the Pearl finished **LION PINKY** pencil, a pretty pencil to behold.
Superb in looks, super smooth in writing with its HB Lead
strongly bonded to give you unbreakable points.

Also available with rubber tip and hexagonal

Other popular brands of Lion Pencils are:

Lion **MOTO**, Lion **TURBO**, Lion **SWEETY**, Lion **CONCORD**,
Lion Hi-Tech **METALLIC**, Lion **MASH-HOOR**, Lion **EXECUTIVE**,
Lion **NOVELTY**, Lion **GEEMATIC** Drawing Pencils
and **RATTAN** Colour Pencils & Wax Crayons.

LION PENCILS PVT. LTD. 95 Parijat, Marine Drive, Bombay 400 002.

National-407

চান্দমামা

এই জুন ১৯৮২
সংখ্যাত আছে

সম্বাদ-বি-সম্বাদ	:	৯	নেহক-উপাখ্যান-৪	:	৩৫
কাৰ দাম কিমান	:	১০	ৰজা কাক বোলে	:	৩৯
ভূঞা ফুটা ভূত	:	১১	কৃষ্ণারতাৰ	:	৪৩
নালতনে দাপোণত	:	১৭	চাই বুলিবা বাট	:	৫১
পঞ্চপ্রশ্ন	:	১৯	চক কেনেকৈ বেলেগ হ'ল	:	৫৪
ভাল বোলোঁতে ভলি	:	২৭	প্রতিবিশ্ব	:	৫৯
ফুটনিত বেঙেনা ভজা	:	৩২	প্রকৃতিৰ বিশ্বায়	:	৬৩

চান্দমামা

খনে : ৩.০০ টকা মাথোন

বছৰেকীয়া বৰঙনি

৩৬.০০ টকা মাথোন

ফান পিকচাৰ চেট

চাইনীজ পাজল

ট্ৰেভেল ইণ্ডিয়া গেম

ডিজনী টু-ডে
কমিক

ফান ইজ পোষ্টাৰ
চেট

MAGGI

১৯৮৯ বৰ্ষৰে বন্ধ-তাহাছা
তোক উল্লাস

মেগী স্কাৰে সকলো মেগী প্ৰেমীৰ বাবে
আগবঢ়াইছে এই বছৰৰ নতুন উপহাৰবোৰ!

তোমাৰ উপহাৰবোৰ বিনামূল্যে লোৱা!

তোমাৰ পচন্দৰ বিনামূলীয়া উপহাৰটো পাবৰ বাবে মেগী

নুডলসৰ 5 টা খালি পেকেটৰ সমুখৰ ফালে থকা এই

মেগী চিহ্নটো

কাটি উলিয়াই আমালৈ পঠাই দিয়া। তুমি, 6 ৰ পৰা 8 সপ্তাহৰ

ভিতৰতে মেগী স্কাৰৰ পৰা পঠোৱা ৰং-তাহাছাৰে ডৰা উল্লাসদায়ক উপহাৰটো পাবা।

মনত ৰাখিব:

তুমি যদি মেগী স্কাৰৰ সদস্য তেন্তে
আমালৈ চিঠি লিখোঁতে প্ৰতি বাবেই
তোমাৰ নাম -ঠিকনা আৰু সদস্যতা
নম্বৰটো উল্লেখ কৰিবলৈ আৰু
তোমাক কোনটো উপহাৰ লাগে জনাবলৈ
নাপাহৰিব।

তুমি যদি এতিয়াও মেগী স্কাৰৰ সদস্য
হোৱা নাই তেন্তে আমালৈ লিখোঁতে
তোমাৰ নাম - ঠিকনাটো জৰুৰ পঠাবা
আৰু কোনটো উপহাৰ
লাগে তাকো জনাব।

আমাৰ ঠিকনা: দি মেগী স্কাৰ, পোষ্ট বক্স নং 5788, নতুন দিল্লী-110055

HTA 6320 ASS

PolioPlus

IMMUNIZATION AN ASSURANCE OF GOOD HEALTH TO CHILDREN

VACCINATIONS When and How Many

Age to Start Vaccination	Name of Vaccine	Name of Disease	How Many Times
Birth	BCG	Tuberculosis	Once
6 weeks	Polio	Polio	Three times with intervals of at least one month
6 weeks	DPT	Diphtheria Pertussis (Whooping Cough) Tetanus	Three times with intervals of at least one month
9 months	Measles	Measles	Once

Babies should receive all vaccinations by the time they are twelve months old.

Pregnant women should get themselves vaccinated against Tetanus (TT) twice—in an interval of at least one month—during the later stages of pregnancy.

HEALTHY CHILD—NATION'S HOPE & PRIDE

Design courtesy : World Health Organisation

চান্দমামা

সংস্থাপক * * * সঞ্চালক

চ ক্র পা নি * বি নাগিৰেড্ডি

এই সংখ্যাত 'শঙ্কুপ্রশ্ন'ৰ অন্ত পৰিব আৰু অহা
সংখ্যাৰপৰা আৰম্ভ হ'ব নতুন ধাৰাবাহিক 'পিতা-
পুত্ৰ'। পিতা-পুত্ৰৰ মাজত থকা নিবিড় আনন্দ
আৰু দ্বন্দ্ব, সংযোগ আৰু সংঘাত, হাঁহি আৰু অশ্ৰুৰ
স্নেহসিক্ত এই কাহিনীভাগে পাঠক-পাঠিকাসকললৈ
নিৰ্মল আনন্দৰ নিজৰা বোৱাই আনিব বুলি আশা
কৰিছোঁ। ১২৪৭-৪৮ চনত চান্দমামাৰ পাতত ওলোৱা
এই ধাৰাবাহিকে বিপুল জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল।
পাঠক-পাঠিকাসকলৰপৰা 'চান্দমামা-ক্ৰোড়পত্ৰ'ৰ
বিষয়ে সপ্ৰশংসামন্তব্যৰ লগতে সৌষ্ঠৱবৃদ্ধিৰ বাবেও
মতামত পোৱাত উৎসাহিত হৈছোঁ, আৰু তেওঁ-
লোকলৈ আমাৰ হিয়া ভৰা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

বছৰ : ১৪ জুন ১৯৮২ সংখ্যা : ৩

খনে : ৩.০০ টকা : : বছৰেকীয়া বৰঙণি : ৩৬.০০ টকা

"How do you get **100%** in geometry, Ram."

"Simple, Rita! I use **100%** precise **OMEGA SONY** Geometry Box."

OMEGA Sony Geometry Box

Also Available:

- ☐ Omega Glory
- ☐ Omega Liba
- ☐ Omega World Time

OMEGA - The ultimate in quality

Allied Instruments Pvt. Ltd.
30-CD, Govt. Industrial Estate,
Kandivli, Bombay-400 067.
Phone: 6050425, 6050721, 6050849, 6052188
Cable: ROTOFILE Telex: 011-78169 AIPL
Fax: 6052811

Winner of Top Plexconcil
Export Award - 1978-79-
80-81-82-83-84-85-86-87

Distributors: GREATER BOMBAY: **D. Jagjivandas & Company**, 177, Abdul Rehman Street, Bombay-400 003. Ph: 326524.
MAHARASHTRA: **A. Aalok & Company**, 107, Regal Industrial Estate, Acharya Donde Marg, Sewree (West), Bombay-400 015.
Ph: 4133295/4133215. GUJARAT AND RAJASTHAN: **N. Chimanlal & Co.**, 'Jesmin' Building, Near Firdaus Flats, Khanpur,
Ahmedabad-380 001. Ph: 350198/354579. DELHI, HARYANA, PUNJAB, J. & K. & HIMACHAL PRADESH: **Bharati Traders**,
C/o. Kripa Ram Sethi & Sons, 89, Chawri Bazar, Delhi-110 006. Ph: 262854. KARNATAKA, ANDHRA PRADESH & GOA: **Sanghvi**
Corporation, Suresh Bldg., No. 17, 4th Cross, Kalasipalayam, New Extension, Bangalore-560 002. Ph: 235702. CALCUTTA &
WEST BENGAL: **Sanghvi Corporation**, 63, Radha Bazar Street, 2nd Floor, South Wing, Calcutta-700 001. Ph: 261052. UTTAR
PRADESH: **Sanghvi Corporation**, 7-A, Balmiki Marg, Lal Baud, Lucknow-226 001. Ph: 48301. TAMILNADU: **Sanghvi Corporation**,
Bafna Complex, 1st Floor, 35, Strotten Muthia Mudaliar Street, Madras-600 079. Ph: 569304. MADHYA PRADESH, KERALA, BIHAR,
ORISSA, RAJASTHAN, ASSAM AND NORTH EAST INDIA: **Sanghvi Corporation**, 109, Regal Industrial Estate, Acharya Donde Marg
Sewree (West), Bombay-400 015. Ph: 4133295/4133215.

বেজিৰ মূৰত বিশ্বকোষ

বৃট্ৰ নিজ্জানীসকলে এনেহেন এক আশ্চৰ্য্য তড়িত-পোহৰৰ [ইলেকট্ৰন বিম] আৱিষ্কাৰ কৰিছে, যাৰ সহায়ত পিনবেজি এটাৰ মূৰত [আগ] এনছাইক্লপিডিয়া ব্ৰিটানিকাৰ সমগ্ৰ ২০ খণ্ড লিখিত উলিয়াব পাৰি। এটা পেন্সিলৰ দাগৰ ওপৰত কবাকৰ্মকৈ দহ লাখ শাৰী লিখিব পাৰি, বা এটা আলপিনৰ মূৰত এই ইলেকট্ৰন বিমৰ সহায়ত দহ লাখ বিদ্ধা কৰিব পাৰি।

বাৰ হাত কেৰেলাৰ তেৰ হাত গুটি

তামিলনাডুৰ ভেলোৰত ওপজা মাত্ৰ ৩ বছৰীয়া বালমূৰলী আঘাটিয়ে আমেৰিকাৰ পণ্ডিতসকলক হতবাক কৰি পেলাইছে।

অহা বসন্তকালি কলেজত নাম লগাবলৈ যো-জা কৰা আঘাটিয়ে তিনি বছৰ বয়সতে ইংৰাজীত অনৰ্গল লিখিব আৰু মাত্ৰবোল কৰিব পাৰিব পাৰিছিল। চাৰি বছৰ বয়সতে আঘাটি গুণনত সুদক্ষ হৈ উঠিছিল আৰু তেতিয়াৰেপৰাই বেছিক কেলকুলাছৰ [মূল গণিত] পাঠ লৈছিল।

হাতীয়ে বোলে মোৰ দুটা দাঁত নিগনিয়ে বোলে মোৰো দুটা দাঁত

এতিয়াৰপৰা বেলগাড়ীয়ে উৰাজাহাজৰ লগত ফেৰ মাৰিব। এই বেলগাড়ীৰ নাম হ'ল 'ট্ৰান্সবেপিড'। মেগনেটিক লেভিটেছন (পাতলিকৰণ) যুক্ত এই বেলগাড়ীয়ে উৰাজাহাজৰ গতি ল'ব আৰু হানোতাৰ আৰু হামবুৰ্গৰ মাজত অহা-বোৱা কৰিব।

সুখ-থাই

একেবাৰে ২৫ বছৰ ধৰি প্ৰচেষ্টা চলোৱাৰ অন্তত থাইলেণ্ডৰ 'স্বৰ্ণযুগ' বুলি অভিহিত প্ৰাচীন ৰাজধানী থানি উলিউৰা হৈছে বুলি সংবাদ সৰবৰাহ সংস্থা এ. পি-য়ে জনাইছে।

শতিকাৰ পাছত শতিকা জোৰা অটব্য অৰণ্য আৰু মাটিৰ দ'ম গুচাই থাই আৰু অন্যান্য বিদেশী ভূবিজ্ঞানীয়ে মাটিৰ তলত পোত থাই থকা ১২৩ টা বৌদ্ধমন্দিৰ, অসংখ্য খাল, ইটাৰ ভটা আদি থকা ৭০০ বছৰৰ প্ৰাচীন থাইলেণ্ডীয় ৰাজধানী সুখ-থাইৰ সন্ধান পোৱা হৈছে।

কাৰ দাম কিমান

চোৰটোৱে বুকুলৈ ডেগাৰ টোৱাই ধৰি গিৰিহঁতক ক'লে, “ঘৰত য'ত যি ধন-সোণ আছে—
কৈ দিয়া ; নহ'লে—মৰিবলৈ গল-বাহ আৰি লোৱা। দিলে বাঁচবা, নিদিলে মৰিবা।

চোৰটোৰ কথা শুনি গিৰিহঁত-গিৰিহঁতনীয়ে আমতা-আমতিকে ক'লে, “আ-আ-আমাৰ
হেৰিও কেৰিও নাই, ধনো নাই সোণো নাই।”

তেতিয়া গিৰিহঁতৰ দহ বছৰীয়া ল'ৰাটোৱে চোৰটোক ক'লে, “শুনা চোৰ, তুমি আহিছাই
যেতিয়া—চুৰি তো কৰিবাই, গতিকে—তোমাক সঁচা কথা কোৱাটোৱেই ভাল হ'ব। সৌ যে
সক বাকচটো দেখিছা—সৌ বাকচটোত একুৰি সোণৰ মুদ্ৰা আছে।”

তাৰ পাছত চোৰটোৱে গোটেই ঘৰটো তন্ন তন্নকৈ বিচাৰি চালে ; কিন্তু সেই সোণৰ
মুদ্ৰা কুৰিটাৰ বাহিৰে আন একোৱেই নাপাই ল'ৰাটোক ক'লে, “তুমি বাক তোমাৰ মা-
দেউতাৰ দৰে মিছা নক'লা কিয় ? সঁচা কথা কিয় ক'লা ?”

চোৰটোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত ল'ৰাটোৱে ক'লে, মোৰ মা-দেউতাই মিছা আৰু সঁচাৰ মূল্য
নাজানে-সুবুজে। মই বুজি পোৱা বাবেহে কৈছো।”

“মিছাৰ মূল্যনো কি ? আৰু সঁচাৰ মূল্যয়েইবা কিমান ?” চোৰটোৱে ল'ৰাটোক সুধিলে।

“সঁচাৰ মূল্য হ'ল মোৰ মা-দেউতাৰ জীৱন। মিছাৰ মূল্য হ'ল একুৰি সোণৰ মুদ্ৰা। মই
কুৰিটা মুদ্ৰাবে মোৰ মা-দেউতাৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিব পাৰিলোঁ। আৰু—মিছা কথা কোৱা-
হেঁতেন মা-দেউতাক হেৰুৱাই কেৱল একুৰি মুদ্ৰাহে ৰক্ষা কৰিব পাৰিলোঁহেঁতেন।” সক
ল'ৰাটোৱে ক'লে।

চোৰটোৱে সেই সোণৰ মুদ্ৰা কুৰিটা ল'ৰাটোক ঘূৰাই দি ৰংমনে গুচি গ'ল।

ভূঞা ফুটা ভূত

মঙলপুৰ গাঁৱৰ বিৰাট বৰগছজোপাত যে ছুটা ভূত আছে—সেই কথা মঙলপুৰীয়া ৰাইজে তেওঁলোকৰ বোপা-ককাৰ আমোলৰেপৰাই জানে। আৰু জানে যে—এই ভূত ছুটা বৰ ভাল ভূত। ভূত ছুটাই কাৰো কোনো প্ৰকাৰৰ অনিষ্ট কৰাৰ কথা কোনেও ক'ব নোৱাৰে। ভূত ছুটাই কাৰো অপকাৰ নকৰে, উপকাৰহে কৰে।

*

এদিন ভূত ছুটাই লক্ষ্য কৰিলে যে—এজন মানুহে গছ এজোপাৰ ডাঙৰ খোৰোং এটাত কিবা যেন লুকুৱাই থৈছে। লগে লগে ভূত ছুটা গছৰপৰা নামি আহিল আৰু সেই মানুহজনৰ পিছ ল'লে।

এই মঙলপুৰীয়া মানুহজন আছিল শ্যামলাল। শ্যামলালৰ পিছে পিছে গৈ

গৈ ভূত ছুটায়ো শ্যামলালৰ ঘৰ পালেগৈ। তেতিয়া শ্যামলালৰ ঘৰত আন এজন মানুহ বৈ আছিল। শ্যামলালে সেইজন মানুহক ক'লে, “হেৰাহে ভীম, গহনাৰ টোপোলাটো দেখোন মই বিচাৰি নাপালোঁ। সেইটোনো ক'ত? চলপতিক মই কি ক'ম?”

“আঁ!” ভীমৰাজে আচৰিত হৈ ক'লে, “এই চলপতিয়ে আপোনাক গহনাৰ টোপোলা দিয়াৰ কথা আন কোনোবাই জানেনে? কোনোবা সাখী আছেনে? যদি সাখী নাই—সমস্যাও নাই।” ভীমে ভূঁইকঁপত মূগা তোলাৰ বুধিৰ যোগান ধৰিলে শ্যামলালক।

“তেনেহ'লে আপুনি গোটেই ঘটনাটোকে অস্বীকাৰ কৰিব, আসৈ

‘ভট্টাণ্ডীয়া’

মাতিব। হোৱা কথাটোকে ফু-তে উৰাই নোহোৱা কৰিব। তাৰ পাছতো যদি কিবাখন নঘট-ঘট লাগে—মই চাম বাক।” ভীমৰাজে মোচত তাও দিলে।

শ্যামলালে লাহেকৈ ক’লে, “নহয়, তেতিয়া বোধ কৰোঁ কোনো নাছিল তাত।”

শ্যামলালে ভীমৰ কথাত ভালেই পালে।

*

আৰু ঠিক তাৰ পাছতেই মূৰ্তিমন্ত্ৰ চলপতি ওলালহি তাত। আৰু আহিয়েই সি তাৰ গহনাৰ সেই টোপোলাটো খুজিলে শ্যামলালৰপৰা।

শ্যামলালে মুখত বিচিত্ৰ হাঁহিৰ বহণ

সানি চলপতিক ক’লে, “কিনো অগ্ৰং বগ্ৰং মাতিছাহে চলপতি? দেনা-পাওনা মিট-মাট নোহোৱালৈকে কোনেও কাকো কিবা ঘূৰাই দিব পাৰেনে?”

শুনি চলপতিৰ মুখখন চুহা আমৰা যেন হৈ পৰিল।

টেঁচেৰাত পৰা চলপতিয়ে শ্যামলালক ক’লে যে—তাৰ পাওনা সি দেখোন বহু আগতেই পৰিশোধ কৰি দিছিল।

শ্যামলালে ক’লে, “চোৱা, মিছা কথাৰো এটা সীমা থাকিব লাগে। মই আন সকলো সহিব পাৰোঁ; কিন্তু মিছা কথা একেবাৰেই সহিব নোৱাৰোঁ। মিছা শুনা মাত্ৰেই মোৰ কাণ গৰম হৈ উঠে, আৰু গাত পানীজোলা ওলোৱা যেন পাওঁ।”

শ্যামলালে যে তাক ভাবি খুজিছে সেই কথাত নিঃসন্দেহ হৈ চলপতিয়ে তেতিয়া শ্যামলালৰ ওচৰত কাৰো-কোকালি কৰিবলৈ ধৰিলে। চলপতিয়ে শ্যামলালৰ ভৰিতো ধৰিলে। তেতিয়া শ্যামলালে ইংগিত কৰা মাত্ৰেই ভীমৰাজে চলপতিক গতিয়াই উলিয়াই দিলে।

আৰু এইবাৰ চুগৰ চকত হাত দি অহা ভূত দুটাই সেই উপকাৰী চলপতিৰ পিছ ল’লে।

ঘৰ পোৱাৰ লগে লগেই চলপতিৰ

ঘৈলীয়েকে গহনাখিনিৰ কথা সোধাত চলপতিয়ে যিক'লে, সেই কথা শুনি তাইৰ বুজিবলৈ বাকী নাথাকিল যে চলপতিক প্ৰতাৰণা কৰা হৈছে। তেতিয়া তাই ক'লে, “শুনা, সি যে তোমাক টকা-পইচা ধাৰলৈ দিছিল, তাৰ তো সাখী-চাবুদ একো নাই। গতিকে—ছটৰ-বটৰ নকৰি, যাতে ছলিৰ ফেল কলৰ ভেল হৈ নাযায়, তাৰ বাবে — ধীৰে-শান্তে ভাবি-গুণি আমাৰ গহনাখিনি বুদ্ধিৰে উদ্ধাৰ কৰাৰ চেষ্টা কৰা।”

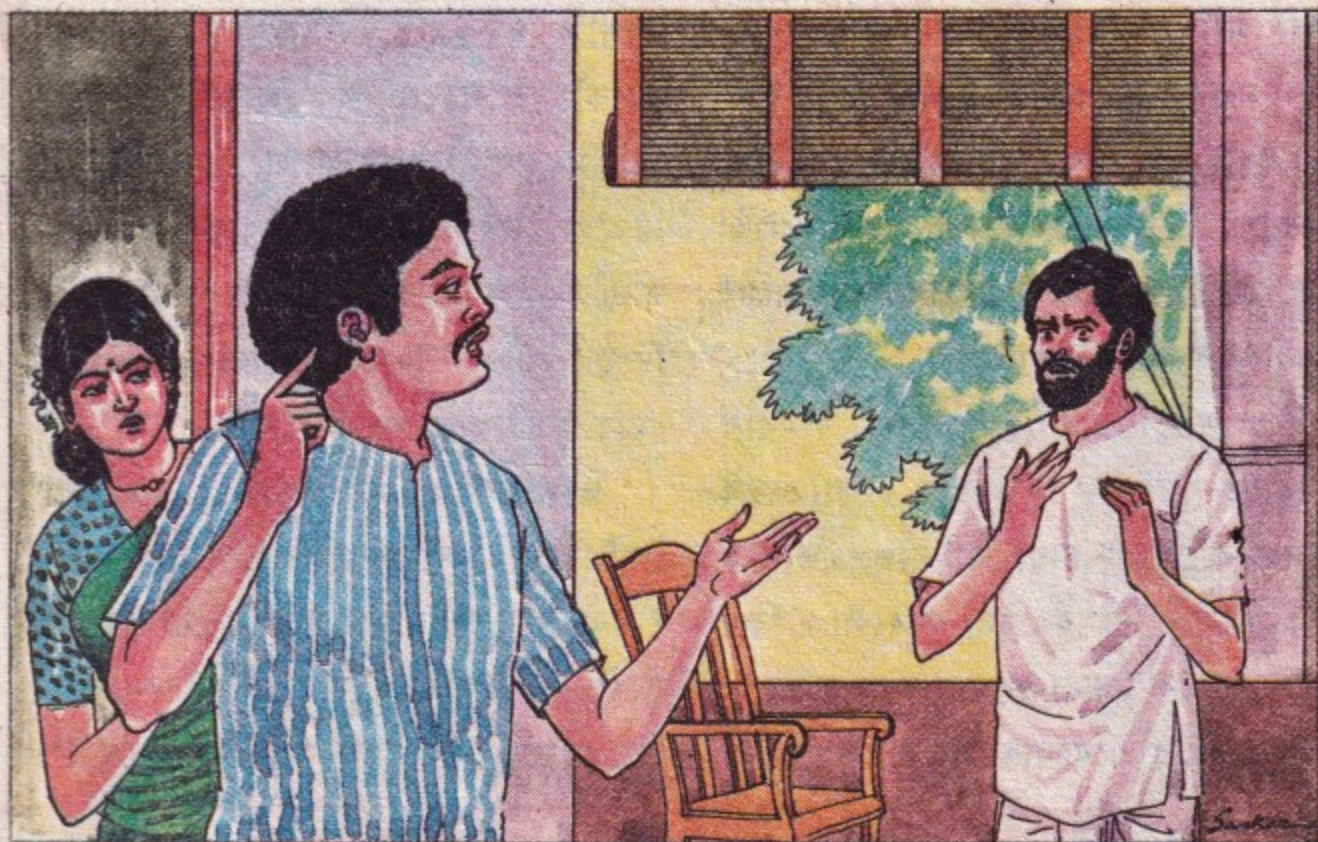
এনেতে কোনোবাই ছুৱাৰত খটখটালে। ছুৱাৰ খুলি দিয়াত বামনাথ সোমাই আহিল। চলপতিয়ে বামনাথক ক'লে,

“কথানো কি বামনাথ? তোমাৰ ছোৱালী-জনীৰ বিয়া তো ভালে ভালেই হৈ গ'ল। এতিয়া আক তোমাক পায় কোনে?”

বামনাথে ক'লে, “ঠিক, সেই বিষয়ত থকা মোৰ সকলো প্ৰকাৰৰ সৰু-বৰ দায়িত্ব শেষ হ'ল।”

অৰাক হৈ চলপতিয়ে ক'লে, “কিনো কৈছাহে বামনাথ, মোৰ টকাখিনি নিদিয়াকৈয়েই তুমি এই কথা কেনেকৈ নো কৈছা? তুমি মোৰ পাওনাৰ কথা পাহৰিলাইনে কি? আগতে ধাৰ মাৰা, পাছত এনেবোৰ ফুচুৰি কথাৰ মহলা মাৰিবা।”

বামনাথে ভুক কোঁচাই ক'লে, “চাওক,

মোৰ মাথাও খাৰাপ হোৱা নাই' পেটো
চলা নাই। দিবলগা মই সদায় দিওঁ,
দিব নলগানো কেনেকৈ দিওঁ কওকচোন?"

“ধাৰ পৰিশোধ নকৰিয়েইনো কেনেকৈ
দিলাহে? দিন দেখি ভেশ লৈছা
দেখোন! তুমিনো ইমান দিয়ন-দাতাটো
কেতিয়াৰপৰা হ'লা?”

চলপতিৰ এই কথা শুনি ৰামনাথ
নিমাতে থাকিল। তেতিয়া চলপতিয়েই
পুনৰ ক'লে, “চোৱা ৰামনাথ, তোমাক
টকা ধাৰলৈ দি মই ভুল কৰিলোঁ। কিয়
তুমি এনেকৈ নজনা-নুবুজাৰ ভাও জুৰিছা?
মই তোমাৰ এনেবোৰ নোহোৱা-নোপজা

অগ্ৰংবগ্ৰং শুনিবলৈ নিবিচাৰোঁ। তুমি
যেনেতেনে মোৰ পাওনাখিনি দিয়া।”

চলপতিৰ কথা শুনি তলমূৰ হৈ
ৰামনাথ তাৰপৰা গুচি গ'ল।

ইমান সময় ধৰি ভূত ছুটাই সকলো
কথা-কাণ্ডৰ আলেখ-লেখ লৈ আছিল।
এইবাৰ সিহঁত ছুটাই ধনী লোকৰ সাজ-
পাৰ পিন্ধি লৈ, মোহৰৰ মোনা এটা
ৰামনাথক দিলে আৰু ক'লে, “যোৱা,
এইবাৰ ধাৰ-ধুৰ পৰিশোধ কৰাগৈ।” এই
বুলি কৈয়েই ভূত ছুটা নোহোৱা হ'ল।

সেই মোহৰৰ মোনা হাতত লৈ
ৰামনাথ পুনৰ চলপতিৰ ঘৰলৈ গ'ল।
দুৱাৰ খুলি ৰামনাথক দেখা পাইয়েই
চলপতি দম-দমাই উঠিল, “কিহে—?
আকৌ কেলেইনো আহিলা?”

ৰামনাথে নম্ৰতাৰে ক'লে, “মোহৰখিনি
দিবলৈ লৈ আহিছিলোঁ, পিছে—ভুল হৈ
গ'ল, দিবলৈ নহ'ল। এতিয়া—এইখিনি
দিছোঁ, আপুনি দয়া কৰি বন্ধকত থোৱা
মোৰ মাটিখিনি ঘূৰাই দিয়ক।”

ঘটনাটোলৈ মন কৰি চলপতিৰ
ঘৈণীয়েকে চলপতিক ক'লে, “ভাগ্যে
ৰামনাথৰ ভুল হৈছিল, যিমান সোনকালে
পাৰা—এই মোহৰৰ মোনাটো শ্যামলালক
দি আমাৰ গহনাখিনি লৈ আহাগৈ।”

চলপতি তৎক্ষণাৎ শ্যামলালৰ ঘৰলৈ গ'ল. আৰু মোহৰ ভৰ্তি মোনাটো তাক দি, তাৰ ওচৰত বন্ধকত থোৱা গহনাখিনি লৈ ঘৰলৈ ঘূৰিল।

মোহৰৰ মোনাটো চন্দুকত থ'বলৈ ধৰোঁতেই পিছফালৰপৰা বজাৰ প্ৰহৰী কেইজনমানে শ্যামলালক গৰা মাৰি ধৰিলে আৰু ক'লে, “বিচাৰকৰ নিৰ্দেশ-মতে আমি তোমাক ধৰি লৈ যাবলৈ আহিছোঁ। ব'লা।”

চন্দুৱা পৰা শ্যামলালে তাৰ লগত ভীমৰাজকো বিচাৰকৰ ওচৰলৈ লৈ গ'ল। তাত সেই ধনী মানুহ দুজনো বৈ আছিল। সেই দুজনক দেখি শ্যামলালৰ জৰে-ঘামে

আঁটি মাৰিলে।

বিচাৰকৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত শ্যামলালে ক'লে, “ম্—মই—মই এওঁলোকক আগে কেতিয়াও ক'তো-কাহানিও নাই দেখা।”

ধনী মানুহ দুজনে ক'লে, “ধৰ্মাৱতাৰ! এই মানুহজনৰ ঘৰত ভালকৈ বিচাৰিলেই মোনাটো পোৱা যাব।”

ধনী মানুহ দুজনৰ কথা মতে বিচাৰকে শ্যামলালৰ ঘৰলৈ প্ৰহৰী কিছুমানক পঠিয়াই মোহৰৰ মোনাটো অনালে।

তেতিয়া শ্যামলালে ক'লে, “এই মোনাটোৱেই যে তেওঁলোকে নিয়া মোহৰৰ মোনা—তাৰ প্ৰমাণ?”

ধনী মানুহ দুজনে কৈ উঠিল, “এই

মোহৰখিনিৰ প্ৰতিটো মোহৰত বৰগছৰ চিন আছে।”

তেতিয়া বিচাৰকে শ্যামলালক ক’লে,
“তুমি মিছলীয়া আৰু চোৰ হিচাপে
প্ৰমাণিত হৈছা, দণ্ডভোগ কৰিবই লাগিব।”

শ্যামলালে ক’লে, “এই মোহৰৰ
মোনাটো চলপতিয়ে দিছিল।”

বিচাৰকৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত চলপতিয়ে
ক’লে যে—এই মোহৰৰ মোনাটো তাক
ৰামনাথে দিছিল।

ৰামনাথে ধনী মানুহ ছজনলৈ
আঙুলিয়াই ক’লে যে—মোৰ দুখ-কষ্ট-
অপমানৰ কথা শুনি এই ধনী মানুহ
ছজনে মোহৰৰ মোনাটো মোক দিছিল।

তেতিয়া চলপতিয়ে স্বীকাৰ কৰিলে
যে ৰামনাথক সি ভাঁৰিছিল, আৰু এনে-
বোৰ লেতেৰা কাণ্ডৰ গুৰিত আছিল
শ্যামলাল।

শ্যামলালে নিজৰ দোষ স্বীকাৰ কৰি

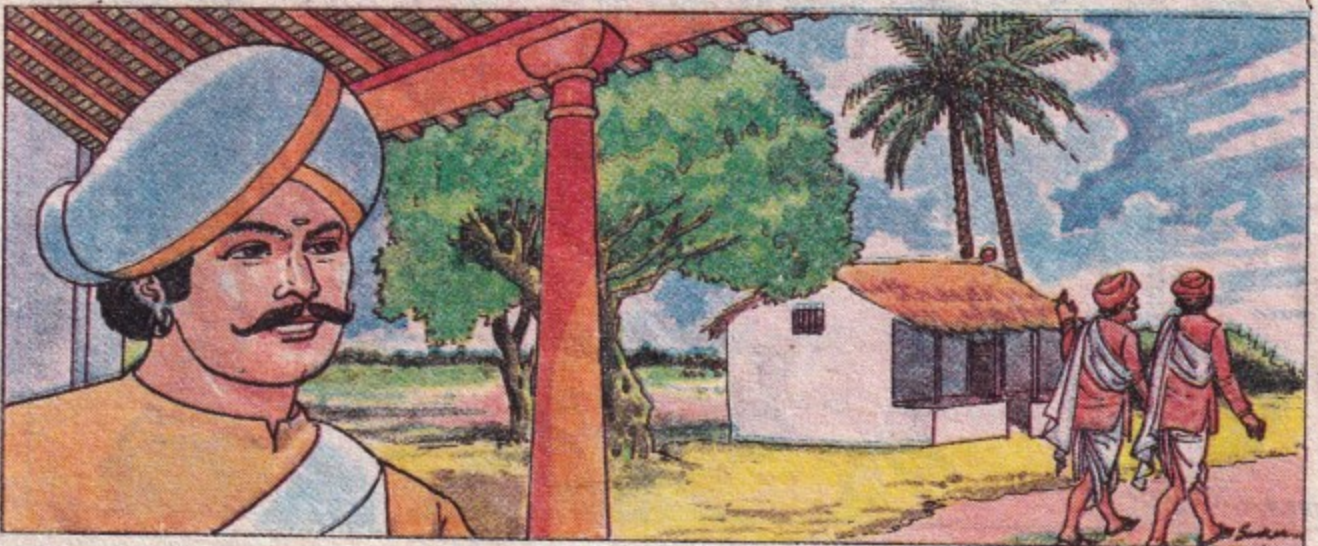
ক’লে যে সি ভীমৰাজৰ পৰামৰ্শে তেহে
এইবোৰ ঠগবাজি কাৰিছিল।

ভীমৰাজৰ কথাৰ ভিত্তিত বিচাৰকৰ
নিৰ্দেশমতে বৰগছৰ খোৰোঙৰপৰা মোহৰৰ
মোনা এটা লৈ অহা হ’ল।

তেতিয়া ধনী মানুহৰ ভেশত থকা
ভূত ছটাই বিচাৰকক ক’লে, “দেখিলেনে
ধৰ্মাৱতাৰ, এক কেৰ্কেটুৱাই হেজাৰ টকাৰ
বাৰী কেনেকৈ নষ্ট কৰিব পাৰে! ইহঁতৰ
দোষত সং মানুহ ৰামনাথহে বা-বাঁহৰ
চেপাত পৰিছিলগৈ। সেইহে আমি
ৰামনাথক সহায় কৰিছিলোঁ।”

বিচাৰকে ধনী মানুহ ছজন সুধিলে,
“কিন্তু—আমাৰ গাঁৱৰ এই ঘটনাৰ কথা
আপোনালোকে জানিলেনো কেনেকৈ?”

“আপোনাৰ এই প্ৰশ্ন সেই বৰগছক
সোধক, বৰগছেই দিব।” এই বুলি
কৈয়েই সেই উপকাৰী ভূত ছটা তাৰপৰা
নিমিষতে নোহোৱা হ’ল।

নালতনে দাপোণত

গান বলিয়া কমলে নৈলৈ গা ধুবলৈ
 যাওঁতে বাটত বাঁহী এডাল বুটলি পালে,
 আক তেতিয়াৰপৰা দিনে-নেশাই বাঁহী
 বজাই বাৰ বিহাৰ বাতি জুৰিবলৈ ধৰিলে।
 দিনে-নিশাই বাঁহীৰে বাহী বিয়া দেখুৱাত
 জলা-কলা হৈ পোনতে তাৰ দেউতাকে
 তাক দগা-পখৰা কৰিব বুলি ভাবিলে;
 কিন্তু পাছত ইকথা-সিকথা ভাবি কোমল
 কাটি শুবশুবীয়াটি হৈ ক'লে, “ঐ, চা,
 গানেই যদি তোৰ গাৰ কাঁটা মাখি হৈছে,
 এইদৰে ফাঁক-তাল মাৰি নহ'ব নহয়?
 ভালকৈ আৰু ভাল লগোৱাকৈ শিকিবলৈ
 হ'লে ঠিকমতে শিকিব লাগিব, ক'ববাৰ
 কাৰোবাক গুৰু ধৰিব লাগিব, তেহে হ'ব।”

দেউতাকৰ কথাটো কমলে দলিয়াই
 নেপেলালে। কিন্তু গাঁৱত তেনেকুৱা

কোনো-কেও নাই। বিচাৰি-খোচাৰি
 খোঁচৰি খোঁচৰি উলিয়ালে কোনোবা এজন
 গানৰ শিক্ষক চঞ্চলকুমাৰক। চঞ্চলকুমাৰ
 নগৰতে নগৰতে গীত-বাদ্য শিকা মানুহ।

চঞ্চলে কমলক ক'লে, “শিকিবা যদি,
 কথা ভালেই। পিছে—তুমি যে কিমান
 কি জানা তাৰ উমান মোক লাগে, গানৰ
 জগতৰ উৰণ-তেকীয়াটো হ'ব পাৰিবানে
 নাই, তাৰ বুজ-বাজ মোক লাগে, তাৰ
 পাছতহে শিকাম।”

কিন্তু কমলৰ গান শুনি বাঁহী শুনি
 চঞ্চলকুমাৰৰ চকাৰকাৰ লাগিল। কপালৰ
 গাঁঠি থোপা কৰি ক'লা-বগা সাত বৰণীয়া
 হৈ চঞ্চল কমলক ক'লে, “উঁই চিৰিঙাৰ
 পাখি গজিলে যে কি হয় — জানাই।
 আচলতে গানৰ 'গ'টোও তোমাৰ ধাতুস্থ

হোৱা নাই। যেই কি, নহওক, তুমি
শ্ৰমমইনাইঁতৰ বাবে খুহুতীয়া গান-তানত
ধৰিব পাৰা।”

কমলে ক’লে, “বাক, আপোনাৰ
এই মূল্যৱান কথাখিনি মনত ৰাখিম।”

তাৰ পাছত কমলে তাৰ মাকক
ক’লেগৈ, “মা, মোৰ বাঁহীডাল আখাত
দিয়াচোন, পুৰি পেলোৱা। মই আক
গান-টান নাগাওঁ।”

মাকে সোধ-পোছ কৰি সকলো কথা
খৰচি মাৰি জানি ল’লে আৰু বুজি পালে
যে—কমলৰ গান শুনি চঞ্চলৰ ঈৰ্ষাহে
হৈছে। তেতিয়া মাকে কমলক ক’লে,
“কোনে ক’ৰপৰা কেতিয়া কিয় কি ক’লে
তালৈ ইমান মন-কাণ দিয়াৰ কোনো
অৰ্থ নাই। তই তোৰ গান কৰি থাকা।”

“নহয় মা, চঞ্চল যে চকুচৰহা, চঞ্চলে
যে মোৰ গান শুনি ঈৰ্ষা কৰিছে, আৰু
তাৰ কাৰণেই যে মই গা টেঙা লাগি গানৰ

জগতৰপৰা আঁতৰি দিছোঁ, এইবোৰ কথা
দহো ৰাইজে জানক।” কমলে ক’লে।

“বোপা, চোৰে কাঁহী-বাটি চুৰ
কৰিলে বুলি মজিয়াতে ভাত খাবিনে?
চঞ্চলে কি ক’লে কি নক’লে—তাৰ ইমান
গুৰুত্ব দিব নালাগে।” মাকে ক’লে।

এই কথাখিনি কমলৰ দেউতাকেও
শুনিছিল। তেওঁ কমলক ক’লে, “বোলোঁ
ঐ—চিলাই কাণ নিয়া বুলি ক’ৰবাৰ
কোনোবাই ক’লেই তয়ো চিলাৰ পিছে
পিছে খেদি গৈ থাকিবিনে? নালত
চাবিনে দাপোণত? তই বাক ভৰিৰ
ডোল গলত আঁৰি ল’বিনে? এনেবাৰ
কৰি থাকিলে দেখোন নদায়েই না মামাৰ
ঘৰ না পাকৰিৰ তল হৈ থাকিব।”

দেউতাকৰ যুক্তিপূৰ্ণ কথাখিনিয়ে তাক
সৌক্য কোবোৱা দি কোবালে যেনিবা।
গানৰ ভাটৌ-শিকন বাদ দি কমলে পুনৰ
আগৰ দৰে তাৰ প্ৰাণৰ গানত ধৰিলে।

পথপ্রশ্ন

৩

পাছদিনা যথাসময়ত বাজকৌরব ধীৰসিংহ বাজকুঁৱৰী সুলোচনাৰ কাষ চাপিল। মুকুতাৰেণ
হাঁহিব জিলঙনিৰে অভ্যর্থনা কৰি বাজকুঁৱৰী সুলোচনাই ক'লে, “ইয়াৰপৰা ঈশান
কোণত আছে ‘শব্দভেদী পৰ্বত’। এই পৰ্বতত কি আছে, সেই পৰ্বতৰ
সিপাৰত কি আছে—এই কথাৰ অপাৰ কৌতূহল তথা
জিজ্ঞাসাই মোক বহু দিনৰেপৰাই উতলা
কৰি তুলিছে। আৰু এয়ে হ’ল
মোৰ পঞ্চম আৰু শেষ

প্ৰশ্ন।”

৪

এই

প্ৰশ্নৰ উত্তৰ বাবে

বাজকুঁৱৰীৰপৰা তিনি মাহৰ

সময় খুজি লৈ বেগৱান অশ্বৰ

পিঠিত উঠি, গাঁৱৰ পিছত গাঁও পাৰ হৈ

সৰু-সুৰা পাহাৰ-পৰ্বত অটব্য অৰণ্য অতিক্ৰমি বাজকৌৰব

ধীৰসিংহ দিনৰ পাছত দিন ধৰি ক্ৰমাগত ঈশান কোণলৈ তথা

শব্দভেদী পৰ্বতলৈ বুলি নিবলস-নিবভয় মনেৰে গৈ গৈ এদিন এঠাইত ব’লগৈ।

‘চান্দামা’

নিমাওমাও ঠাইডোখৰ হঠাৎ চবাই
কিৰীলিৰে মুখৰ হৈ উঠিল। লগতে
কিছুমান জন্তু-জানোৱাৰ উচ্চকণ্ঠও শুনা
গ'ল। ৰীৰসিংহ বহাৰপৰা উঠিথিয় হ'ল,
আৰু চাৰিওফালে অনুসন্ধানী দৃষ্টিৰে
চালে। আৰু অকস্মাৎ এটা দৃশ্য দেখি
তেওঁৰ দৃষ্টিয়ে তাতে যেনিবা জঁঠৰ হৈ
বৈ দিলে।

হস্তী, হৰিণা, বাঘ, ভালুক, আনকি
ধূত শিয়ালবোৰো প্ৰাণৰ ভয়ত ভীত
হৈ চকুৰ লৈছে আৰু এইবোৰ জন্তুৰ
পিছ খেদি গৈছে চকুৰপৰা জুই ওলোৱা
এটা বিকটাকাৰ বিচিত্ৰ জন্তু। এই

বিকটাকাৰ বিচিত্ৰ জন্তুটোৰ ভয়তে বাঘ-
হস্তী-বৰাহবোৰো উৰ্ধ্বাসে উৰ্ধ্বমূখকৈ
পলাবলৈ ধৰিছে।

তেতিয়া ধীৰসিংহ এজোপা গছৰ
ওপৰত বহি আছিল। সেই গছজোপাৰ
তলেদিয়েই সেই জন্তুবোৰ উৰ্ধ্বাসে দৌৰি
পলাবলৈ ধৰিছিল।

কিন্তু ধীৰসিংহই এই বিচিত্ৰ
বিকটাকাৰ জন্তুটোক আক্ৰমণ কৰিবৰ
মনেৰে গছৰপৰা জঁপ মাৰি নামি আহি
তৰোৱাল দাঙি লৈ জন্তুটোৰ পিছ খেদি
গ'ল। কদাকাৰ জন্তুটোক তৰোৱালেৰে
জোৰেৰে ঘপিয়ালে। তৰোৱালৰ ঘাপ খাই
জন্তুটো নমৰিল; কিন্তু উফৰি পৰিল।

আৰু উফৰি পৰাৰ লগে লগেই
ধীৰসিংহই প্ৰচণ্ড গতিৰে আগুৱাই গৈ
তৰোৱালেৰে এই কদাকাৰ কিন্তু অতি
ভয়ানক হিংস্ৰ জন্তুটোৰ পেট একে ঘাপে
ফালি পেলালে।

ধীৰসিংহই এই বিচিত্ৰ জন্তুটোৰ
নখ আৰু অগ্ৰাণ্ণ অংগ-প্ৰত্যংগ কাটি
লৈ, পুনৰ আগ গৈ গৈ, পাছদিনা সঁজ
লগাৰ আগে আগে এখন অতি মনোহৰ
সমৃদ্ধশালী নগৰ পালেগৈ।

কিন্তু আচৰিত কথা, নগৰৰ অসংখ্য
অট্টালিকা আছে, উদ্যান আছে; কিন্তু

মানুহ এজনো নাই। : এইদেশৰ বজানো কোন? —এই কথাটো মনত ভবাৰ লগে লগেই ক'বাবপৰা প্ৰহৰী এজন ওলাল আৰু প্ৰহৰীয়ে ৰাজকোঁৱৰ খীৰসিংহক তৎক্ষণাত্ সেই দেশৰ বজাৰ ওচৰলৈ ধৰি লৈ গ'ল।

ৰজাই খীৰসিংহৰ ভবিষ্যপৰা মূৰলৈকে চাই লৈ খীৰসিংহক সুধিলে, “আপুনি— নিশ্চয় পৰদেশী মানুহ—?”

“হয়, মহাৰাজ!” খীৰসিংহই ক'লে, “কিন্তু—কথা এটা কওঁনে? আপোনাৰ এনে সুদৃশ্য নগৰত মানুহ-ছুমুহ নথকা দোখ অবাক মানিছোঁ, সঁচাকৈয়েই অত্যন্ত অবাক মানিছোঁ মহাৰাজ!”

ৰজাই ক'লে, “আপুনি ঠিকেই কৈছে। এটা ভয়ংকৰ জন্তুৰ ভয়ত আমাৰ প্ৰজাবৰ্গ হয় মৰিল, নহ'লে পলাই সাবিল। এই জন্তুটোৱে যাকে পায় তাকে খায়। এই ভয়াবহ জন্তুটোৰ কাৰণেই আমাৰ এনে বিতোপন নগৰখন একেবাৰে মৰিশালিহেন হৈ উঠিছে।”

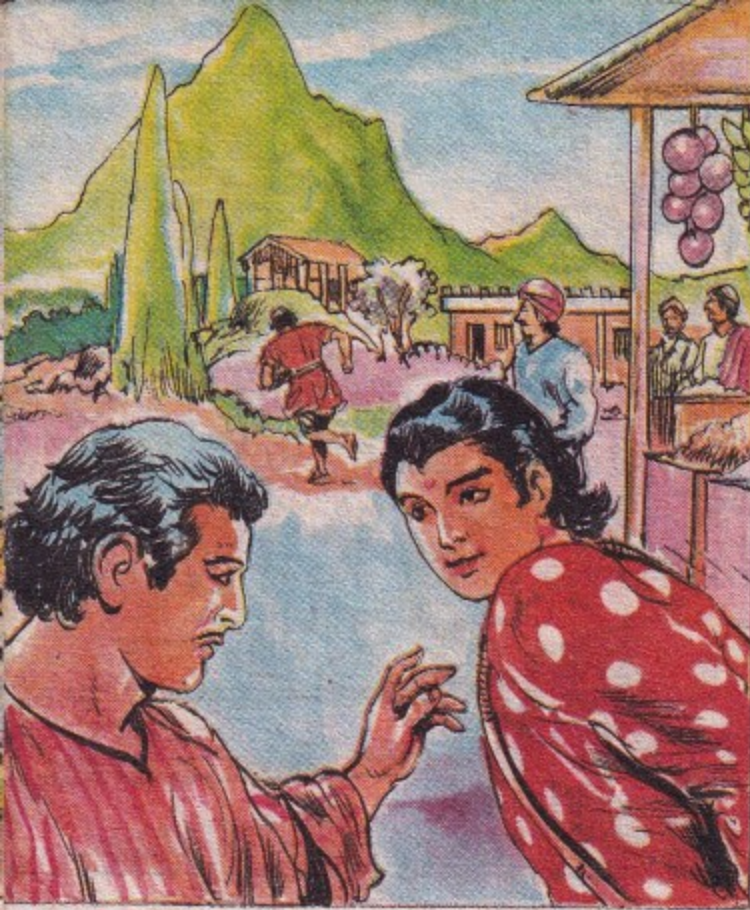
“মহাৰাজ! কালি মই সেই কদাকাৰ জন্তুটোক মাৰি পেলালোঁ।” এই বুলি, কোৱাৰ অন্তত ৰাজকোঁৱৰ খীৰসিংহই সেই জন্তুটোৰ দেহৰপৰা কাটি অনা অংগ-প্ৰাংগবোৰ ৰজাক দেখুৱালে।

সেইবোৰ গভীৰ দৃষ্টিৰে চাই-চিঁতি ৰজাই খীৰসিংহক ক'লে, “ইমান দিনৰ অন্তত আমাৰ প্ৰজাবৰ্গই বিৰাট বিপদৰপৰা নিষ্কৃতি লভিলে। এই জন্তুটোক মাৰি পেলোৱাৰ কথা আৰু লগতে আপোনাৰ কথাও মই আজি এতিয়াই দেশৰ সকলোতে প্ৰচাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিম। —কিন্তু আপুনিনো আমাৰ আমাৰ দেশলৈ আহিছিল কি কাৰণে— যদিহে কোৱাত কোনো প্ৰকাৰৰ বাধা নাই—জানিব পাৰোঁনে?”

“মহাৰাজ! মই শব্দভেদী পৰ্বতৰ বহুত জানিবলৈ ওলাইছোঁ। এই বিষয়ত

মোক অলপ সহায় কৰিব পাৰিবনে কি, মহাৰাজ ?” ধীৰসিংহই পোনে পোনেই কথাটো বজাক সুধিলে।

এই বিষয়ত সহায় কৰিবলৈ বজাই তৎক্ষণাৎ সন্মতি জ্ঞাপন কৰিলে। আৰু তিনি দিনলৈ বজাৰ আলহী হৈ কটোৱাৰ অন্তত, এদিন বজাৰ আদেশমতে তেওঁৰ বিশ্বস্ত সহচৰ ছুজনে ৰাজকোঁৱৰ ধীৰসিংহক তেওঁৰ পৰম বাঞ্ছিত সেই ‘শব্দভেদী নগৰলৈ’ লৈ গ’ল।

শব্দভেদী নগৰলৈ গা-তে লগা উত্তৰ দিশত বৈ আছিল অতি ওখ শব্দভেদী পৰ্বত। এই বিশাল পৰ্বতত গছ-গছনি

প্ৰায় নাই বুলিলেই হয়। সমগ্ৰ পৰ্বত যেনিবা ডাঠ ঘাঁহৰ দলিচাৰে মেৰোৱা।

ধীৰসিংহ শব্দভেদী নগৰৰ ধৰ্মশালা এখনত উঠিল, আৰু তাত বীৰব্ৰহ্ম নামৰ এজনৰ সৈতে অতি ঘনিষ্ঠতা হ’ল।

এদিন ছয়ো শব্দভেদী নগৰৰ বাটে বাটে ঘূৰি ফুৰোঁতে মেঘৰ গাজসিৰ দৰে এক গুমগুম শব্দ উঠাত বীৰব্ৰহ্মই ধীৰসিংহক ক’লে, “ধীৰসিংহ, বেগাই খোজ লোৱা, বেগাই খোজ লোৱা।”

ঠিক, তেতিয়াই এজন যুৱকে সেই শব্দভেদী পৰ্বতলৈ বুলি উধামুখাকৈ লৰবি যাবলৈ ধৰিলে। আৰু লৰবি যোৱা দেখিয়েই ধীৰসিংহই তাক ধৰিবলৈ খেদি গ’ল। কিন্তু তিমানতে সেই যুৱক বহু দূৰলৈকে গুচি গৈছিল।

অবাক হৈ পৰা ধীৰসিংহই বীৰব্ৰহ্মক ক’লে, “বীৰব্ৰহ্ম, কোনেনো এনেকৈ চিঞৰি গগন ফালিছে ? এই যে ল’ৰাটো দৌৰি পলাল—এওঁ কোন ? কিয় পলাল ? ক’লৈনো গ’ল এওঁ ?”

বীৰব্ৰহ্মই শান্ত কণ্ঠেৰে ক’লে, “সেই গুমগুমনি হ’ল শব্দভেদী পৰ্বতৰ পৰা ওলোৱা শব্দ। আৰু এই লৰবি যোৱা ল’ৰাটো তালৈ লৰবি গ’ল। সি আৰু কাহানিও ইয়ালৈ নোভ’ত।”

“কিন্তু সেই সেই গগন ফলা চিঞৰ—
তথা আৰ্তনাদ ? সেই আৰ্তনাদ কাৰ ?”
বীৰসিংহই শ্বথিলে।

বীৰব্ৰহ্মই তলমূৰ হৈ ক’লে, “এই
বহুশ্রু আমি আজিপধ্যে বহু চেষ্টা কৰিও
উদ্ধাৰ কৰিব পৰা নাই।”

বীৰসিংহই ক’লে, “এই কণ্ঠস্বৰ তথা
আৰ্তনাদ শুনি সেই পিনে লৱৰি যোৱা-
হঁতক অনুসৰণ কৰিলে এই বহুশ্রুৰ অস্ত
পেলাব পাৰি দেখোন।”

“ইমান সাহসনো কাৰ আছে ?” বীৰ-
ব্ৰহ্মই বেড়ে মূতা গকটি যেন হৈ ক’লে।

এই ঘটনাৰ সাত দিনৰ অন্তত,
এখন উজ্জানত বহি বিশ্রাম কৰি থাকোঁতে
হঠাৎ সেই আৰ্তনাদৰ দৰে কণ্ঠস্বৰ পুনৰ
শুনা গ’ল—“আহাঁ — আহাঁ — বিজুলী
গতিৰে আহাঁ !” এই কণ্ঠস্বৰ শ্বনিত
হৈ থাকিল। আক লগে লগে বীৰব্ৰহ্মক
সেই পিনে লৱৰি যোৱা দেখি মুহূৰ্ত্তে
বীৰসিংহয়ো তাৰ পিছ ল’লে। বীৰব্ৰহ্মই
পৰ্বত বগাবলৈ ধৰিলে আৰু বীৰসিংহও
গৈ থাকিল। কিন্তু অকস্মাৎ বীৰব্ৰহ্ম
ক’ত যে মিলাই গ’ল টলকিব নোৱাৰিলে।

তাৰ পাছত—বীৰব্ৰহ্মই এখন বিস্তীৰ্ণ
পথাৰৰ মাজেদি দ্ৰুতগতিৰে গৈ থকা
দেখা পাই বীৰসিংহই বিজুলী সন্ধাৰে সেই

পিনে আগুৱাই যাবলৈ ধৰোঁতেই পথাৰ-
খনত বিৰাট ফাট মেলিলে আৰু সেই
ফাটৰ ভিতৰলৈ বীৰব্ৰহ্ম সোমাই গ’ল,
আৰু চকুৰ পচাৰ নৌ পৰোঁতেই সেই
সেই ফাট পুনৰ যোৰা লাগি পৰিল।

বিশ্ব দৃষ্টিৰে বীৰসিংহই চাৰিওফালে
অসহায়ভাৱে চাবলৈ ধৰিলে। এইডোখৰ
উত্তপ্ত ঠাইৰ মাজেদি গৈ গৈ বীৰসিংহই
এটা অগ্নি-পৰ্বতৰ সন্ধান পালে। এই
অগ্নিপৰ্বতৰপৰা বিৰাট ওখ জুইশিখাই
জিভা মেলি মেলি যেনিবা আকাশখনক
চেলেকিছিল। ইমান উত্তাপ সহিব
নোৱাৰি বীৰসিংহ পুনৰ আগ বাঢ়ি গৈ

থাকিল। হঠাৎ এখন নৈ দৃষ্টিগোচৰ হ'ল ধীৰসিংহৰ। এই নৈত পানী নাছিল, আছিল জুইৰ প্ৰবল সোঁত। জুইৰ সোঁত যে কোনোবা নৈত বৈ থাকিব পাৰে, ধীৰসিংহৰ কল্পনায়ে ঢুকি নাপাইছিল। কিন্তু বহু ধৰণে চেষ্টা কৰিও ধীৰসিংহই এই অগ্নি-নদী অতিক্ৰমি যাব নোৱাৰি এচটা প্ৰকাশ শিলৰ ওপৰত শুলে আৰু মুহূৰ্ত্তে টোপনিত লাল-কাল দিলে।

ধীৰসিংহই এটা সপোন দেখি থাকিল। সপোনত সিংহদেহী মানুহমূৰীয়া বিচিত্ৰ প্ৰাণী এটাই ধীৰসিংহক কৈ থাকিল: “ধীৰসিংহ! তোমাৰ সাহস তথা ধৈৰ্য্যলৈ

মন কৰি মই অৰাক মানিছোঁ। তোমাক কওঁ, এইখন অগ্নি-নদী অতিক্ৰম কৰিবলৈ হ'লে আগ্নাভ নামৰ বিখ্যাত বান্ধুসৰ সৈতে যোগাযোগ কৰাঁ।”

তাৰ পাছত আগ্নাভৰ সৈতে কেনেকৈ যোগাযোগ কৰিব লাগিব সেই কথাও বিচিত্ৰ প্ৰাণীটোৱে কৈ দিলে।

টোপনিৰপৰা সাৰ পোৱাৰ পাছত, সপোনত শুনা কথামতে, ধীৰসিংহই অগ্নি-নদীত এখন নাও দেখা পালে। এইখন নাৱত উঠি বাজকোঁৱৰ ধীৰসিংহ অগ্নি-নদীৰ সিপাৰলৈ গ'ল।

আৰু সিপাৰ পোৱাৰ লগে লগেই সেই ভয়ংকৰ বান্ধুস আগ্নাভই চিৎকাৰ কৰি ক'লে, “মোৰ অনুমতি নোলোৱাকৈ মোৰ ৰাজ্যলৈ কিয় আহিলা?”

ধীৰসিংহই হাত দাঙি কিবা কোৱাৰ ভাও জুৰি তবোৱালেৰে বান্ধুসটোৰ ডিঙি চকুৰ পচাৰতে ছুছোৱা কৰি পেলালে।

আৰু লগে লগে সেই নিহত বান্ধুসে এক শূণ্যকষৰ ৰূপ পালে। এই শূণ্যকষে ক'লে, “মই মোৰ বন্ধু এজনৰ অপকাৰ কৰাৰ ফলত এনে ঘৃণিত বান্ধুস-জীৱন যাপন কৰি আছিলোঁ। মোক সেই জীৱনৰপৰা মুক্তি দিলা, মই তোমাৰ ওচৰত প্ৰকৃততেই চিৰকৃতজ্ঞ হৈ থাকিম।”

তাৰপৰা গৈ গৈ ধীৰসিংহ পুনৰ এক
বিতোপন পৰ্বত পালেগৈ। এই পৰ্বতৰ
সেউজীয়া টিঙত অসংখ্য মণি-মুকুতা পৰি
আছিল। হঠাৎ কোনোবাই কৈ উঠিল,
“এই মণি-মুকুতা কিছুখিনি বুটলি লোৱা,
তোমাৰ মংগল হ’ব।” ধীৰসিংহই ভালে-
মান মণি-মুকুতা বুটলি ল’লে; তেওঁৰ
হাত ছখন কপোৱালী হৈ পৰিল।

আক কিছু দূৰলৈ যোৱাৰ পাছত
ধীৰসিংহই এখন ফটিক পানীৰ নৈ দেখা
পালে। এই নৈৰ নিৰ্মল পানীত হাত
দিয়াৰ লগে লগেই হাত ছখনৰ বৰণ
পুনৰ স্বাভাৱিক হৈ পৰিল; কিন্তু নখবোৰ
কপোৱালী হৈয়েই থাকিল। এনেতে
তাত এখন নাও আহিল, আক এই নাৱত
উঠি ধীৰসিংহই সিপাৰ পাই আশ্চৰ্য্যান্বিত
হৈ দেখা পালে যে তেওঁ তেওঁৰ দেশ
নেপালৰ সীমান্ত পাইছেহি।

ৰাজকোঁৱৰ ধীৰসিংহপোনে পোনেই

ৰাজকুঁৱৰী শুলোচনাৰ ওচৰলৈ গ’ল।
তাত তেতিয়া সুধাকৰাচাৰ্য্যাদেৱো আছিল।
ধীৰসিংহই শব্দভেদী পৰ্বতৰ আত্মোপাস্ত
বিবৰণ বখানি তাৰপৰা বুটলি অনা মণি-
মুকুতাখিনি ৰাজকুঁৱৰীক দিলে।

সকলো কথা শুনাৰ অন্তত সুধাকৰা-
চাৰ্য্যাই ধীৰসিংহক ক’লে, “ধীৰসিংহ,
তোমাৰ সাহস, ধৈৰ্য্য, সৈধ্যা, দূৰদৰ্শিতা
আদিৰ তুলনা নাই। তোমাৰ নাম পৃথিৱীৰ
ইতিহাসত সদায় জিলিকি থাকিব।
তোমাৰ এই অপৰাজেয় মনোবল যুগ যুগ
ধৰি মানৱসমাজে সুঁৱৰি থাকিব।” এই
বুলি কোৱাৰ অন্তত সুধাকৰাচাৰ্য্যাই
ৰাজকুঁৱৰী শুলোচনাক ক’লে, “ধীৰসিংহই
তোমাৰ পঞ্চপ্ৰসন্নৰ সন্তুৰ দিলে, গতিকে
তুমিও নিশ্চয় তোমাৰ কথা বক্ষা কৰিব।”

কিছুদিনৰ পাছত এক শুভদিনত ৰাজ-
কোঁৱৰ ধীৰসিংহই ৰাজকুঁৱৰী শুলোচনাক
বিবাহ কৰাই নিজ দেশলৈ লৈ গ’ল। [অখ]

ভাল বোলোঁতে ভলি

প্রতিজ্ঞাবদ্ধ বজা বিক্রমাদিত্য পুনৰ সেই
বিশেষ গছজোপাৰ ওচৰলৈ উভতি গ'ল
আৰু গছৰ ডালত ওলমি থকা শ'টো
নমাই আনি, কান্ধত পেলাই লৈ নীৰৱে-
নিমাতে মৰিশালিলৈ বুলি গৈ থাকিল।
তেতিয়া শ'ৰ মাজত থকা বেতালে কৈ
উঠিল, “হে বজা, তুমি বজা এগৰাকী
হৈও সদায় এটা মৰা শ কঢ়িয়াই ফুৰিছা,
এয়া বৰ অশোভন। তথাপি, এক অজানিত
বিশ্বাসলৈ অপাৰ আস্থা দেখি মোৰ মনত
পৰিছে 'এক গাঁওবুঢ়াৰ কাহিনী। এই
কাহিনী শুনি শুনি গৈ থাকিলে আন
একো লাভ হওক-নহওক, তোমাৰ পথশ্ৰম
কথঞ্চিত লাঘৱ হ'ব।” এই বুলি কৈ
বেতালে গাঁওবুঢ়াৰ কাহিনী ক'বলৈ ধৰিলে:

গাঁৱৰ নাম সীতাৰামপুৰ। সীতা-
ৰামপুৰ গাঁৱৰ গাঁওবুঢ়া আছিল ভূষণ।

‘বেতাল-কথা’

ভূষণ আছিল দহোৰাইজৰ প্ৰিয়পাত্ৰ।
নানান ধৰণে তেওঁৰ নানান গুণৰ বাইজে
শলাগ লয়।

*

এবাৰ, ভূতৰ নগৰ বুলি জনাজাত,
বিদ্যানগৰলৈ যাবলগীয়া হৈছিল গাঁও-
বুঢ়াই। ভূতৰ নগৰ বিদ্যানগৰলৈ বুলি
খোজ লোৱাৰ আগে আগে সীতাৰামপুৰৰ
জনাদিয়েকো তালৈ যাবলৈ ভূষণৰ লগ
ল'ব বুলি ক'লে। তেওঁলোকে ক'লে,
“হেৰি গাঁওবুঢ়া, বজাৰ ইচ্ছাত আপুনি
বিদ্যানগৰলৈ বুলি ওলাইছে। আমাক
লগত লৈ ব'লক। তাত আপোনাৰ

কেনেকৈ শলাগ লোৱা হয়, আৰু যে
কেনেকৈ মান ধৰা হয়, আমি সেইবোৰ
চাই ধইন মানিম।”

গাঁওবুঢ়া ভূষণে অলপ ভাবি লৈ ক'লে,
“মান—কি বোলে—কাম চাই মান
ধৰা হয়। পালে দিবও লাগে। মই মোৰ
জৰীনযোৰা অভিজ্ঞতাৰপৰা কৈছোঁ, মান
দিয়া আৰু লোৱা কথাটো হ'ল
পৰস্পৰৰ পৰিপূৰক।”

ভূষণ গাঁওবুঢ়াৰ কথা শুনি চাৰিওজনে
তেওঁলোকৰ মূৰ তলা-ওপৰা কৰিলে।

*

তাৰ পাছত চাৰি একে পাঁচো মিলি
ৰাওণা হ'ল বিদ্যানগৰলৈ বুলি। গাড়ী
এখনত, উঠি — এদিনতে ভূতৰ নগৰ
বিদ্যানগৰ পালেগৈ তেওঁলোকে।

*

গৈ পোৱাৰ লগে লগে ৰাজপ্ৰতিনিধি
এগৰাকীয়ে ভূষণক ক'লেহি, “যদিও
আপোনালোক পাঁচজন আহিল। কিন্তু
থকা-মেলাৰ ব্যৱস্থা মাত্ৰ এজনৰ কাৰণহে
কৰা হৈছে। বিষয়টো অস্বস্তিকৰ হ'লেও
সঁচা কথাকে ক'লোঁ।”

ভূষণে ক'লে, “এওঁলোক মোৰ বন্ধু।
এওঁলোকক বাদ দি মই অকলেই থাকিব
নোৱাৰোঁ। হয় আপুনি আমাৰ পাঁচজনৰ

ব্যৱস্থা কৰক। নহ'লে আমাৰ থকা-মেলাৰ ব্যৱস্থা — যেনেকৈয়েই নহওক, আমিয়েই কৰিম।”

“কিনো কৈছে? — আপোনাৰ বন্ধু-বৰ্গৰ থকা-মেলাৰ ব্যৱস্থা নিশ্চয় কৰা হ'ব। আপুনি ইমান চিন্তিত নহ'ব। আপোনাৰ এই বন্ধুপ্ৰীতি সঁচাকৈয়েই শলাগিবলগীয়া।” ৰাজপ্ৰতিনিধিয়ে ভূষণ গাঁওবুঢ়াক আশ্বস্ত কৰি ক'লে।

বিদ্যানগৰত জহৰী হিচাপে বজ্জবৈদ্যৰ খুব নাম-ডাক। ভূষণ গাঁওবুঢ়াই জহৰী বজ্জবৈদ্যৰ দোকানৰপৰা ছটা মুকুতা কিনিলে। ভূষণক মুকুতা কিনা দেখি ৰাজপ্ৰতিনিধিয়েও মুকুতা কিনিলে আৰু ভূষণক আৰু তেওঁৰ বন্ধু চাৰিজনকো ছটাকৈ মুকুতা উপহাৰ হিচাপে দিলে।

ভূষণ গাঁওবুঢ়াৰ গীত-বাঙ-কবিতালৈ আগ্ৰহ থকাৰ কথা ৰাজপ্ৰতিনিধিয়ে আগৰেপৰাই জানিছিল। সেই বাবে তেওঁ তাত গীত-বাঙ আৰু কবিতা পাঠৰ অনুষ্ঠানৰ বঢ়িয়াকৈ বন্দৱস্ত কৰিলে।

তাৰ পাছত—বিদ্যানগৰৰ কাম-কাজ-খিনি সামৰাৰ অন্তত, গাঁৱলৈ লৈ উভতি

ভূষণ আৰু তেওঁৰ বন্ধু চাৰিজন বিদ্যানগৰৰ সুবিখ্যাত শিৱ-দৰ্শনলৈ গ'ল। কিন্তু বিশেষ এটা কামত সাঙোৰ খাই পৰাত অতি আগ্ৰহ তথা আন্তৰিক ইচ্ছা থকা সত্ত্বেও ৰাজপ্ৰতিনিধিয়ে এওঁলোকৰ লগত যাব নোৱাৰিলে।

ভূষণ আৰু তেওঁৰ বন্ধুকেইজন শিৱ-দ'ল চাই ওলাল, আৰু তৎমুহূৰ্ততেই প্ৰচণ্ড ধুমুহা-বৰষুণ আৰম্ভ হ'ল।

এনেতে — ৰাজপ্ৰতিনিধিৰ ৰংগদাস নামৰ সহচৰ এজনে দৌৰি আহি ভূষণক ছাতি এটা দিলে। তাৰ ফলত ভূষণ তিতি যোৱাৰপৰা ৰক্ষা পৰিল; কিন্তু

বন্ধু চাৰিজন তিতিল।

ভূষণ গাঁওবুঢ়াৰৰ মুখলৈ চাই বুজা নগ'ল যে তেওঁ ৰাজপ্ৰতিনিধিৰ এনে পক্ষপাতমূলক কামত বেয়া পাইছেনে কি। বন্ধু চাৰিওজনে পৰস্পৰলৈ চালে; কিন্তু এই বিষয়ে কোনেও একো মাতনামাতিলে।

যি কি নহওক—বিদ্যানগৰৰ কাম-বন সামৰি গাঁৱলৈ বুলি ৰাওণা হোৱাৰ আগতে ভূষণ গাঁওবুঢ়াই তেওঁৰ বিদ্যানগৰৰ কামত সহায়কাৰীহঁতক ইটো-সিটো বহুলো পুৰস্কাৰ-উপহাৰ আগবঢ়ালে।

বিদ্যানগৰ এৰি গাঁৱলৈ ৰাওণা হোৱাৰ ঠিক আগ মুহূৰ্ত্তত ভূষণ গাঁওবুঢ়াৰ বন্ধুচাৰিও-

জনে ভূষণক কও-নকওঁকৈ ক'লে, “ইয়াত কোনো কোনো মানুহক দিবলৈ আমি কেইটামান বস্তু লৈ আহিছোঁ। ইয়ালৈ অহাৰ পাছৰপৰা আমি বহুতো কিবাকিবি পালোঁ। কোনোবাই দিলে মণি-মুকুতা, কোনোবাই হীৰা; কোনোৱাই খুৱালে ভোজ-ভাত। আমি লৈ অহা বস্তুবোৰ ৰাজ-প্ৰতিনিধিৰ সৈতে আলোচনা-বিলোচনা কৰিহে দিব লাগিব। কাক কি দিম—ৰাজ-প্ৰতিনিধিৰ কথামতেহে দিম। এই বিষয়ত আমাক আমাক অলপ সহায় কৰিলে বৰ ভাল পাম।” এই বুলি কৈ, ভূষণ গাঁওবুঢ়াৰ বন্ধু চাৰিজন লৈ অহা বস্তুবোৰ ভূষণক দিলে।

তাৰ পাছত তেওঁলোক সীতাৰামপুৰলৈ উভতি যিিলে। তেওঁলোক নীৰৱে-নিমাতে গৈ থাকিল। আনকি কোনেও কাৰো পিনে এবাৰলৈকে ঘূৰিও নাচালে।

এইদৰে, একেৰাহে বহু সময় ধৰি খোজ কঢ়াৰ পাছত বন্ধু চাৰিজনৰ মাজত আটাইতকৈ বয়সিয়ালজনে ক'লে, “চোৱাঁ, সকলো কথাৰ সীমা থাকিব লাগে। তুমি যে একো ঠাৱৰ কৰিব পৰা নাই বুলি ক'লা, সেই কথা কিন্তু ঠিক কথা নহয়। ৰজাৰ কাম কৰা মানুহৰ কিছু জ্ঞান-বুধি থাকিবই। নহ'লে—

একেবাৰ হেৰা-ভেৰাটো হৈ বজাৰ কাম
কৰিব নোৱাৰি।”

*

এই কাহিনী কোৱাৰ অন্তত বেতালে
বিক্ৰমাদিত্যক ক’লে, “হে বজা, গাঁওবুটাই
যিমানেই মিঠা মিঠা কথাৰ বকলা
নেমেলক, তেওঁৰ বুদ্ধি যে কিছু কম,
সেই কথা দেখদেখকৈ ওলাই ওলাই
পৰিছে। গাঁওবুটাৰ কথা-বাৰ্তাত কৃতজ্ঞতাৰ
ভাৱ তথা অশলাগী মনোবৃত্তি ফুটি
ওলাইছিল। কিয় এই মনোভাৱ প্ৰকাশ
পাইছিল? ভূষণ গাঁওবুটাক দেখোন
অতি ভাল বুলিয়েই দহো ৰাইজে কৈছিল,
জানিছিল, মানিছিল। তেওঁ বাক—ভাল
বোলোঁতেই ভলি গ’লনে? মোৰ এই
প্ৰশ্নৰ উত্তৰ জানিও সঠিককৈ নিদিয়া
যদি—তোমাৰ মূৰ ফাটি চাৰিফাল হ’ব।”

বেতালৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত বিক্ৰমাদিত্যই
ক’লে, ভূষণে যিমান মান-মৰ্যাদা পাইছিল,

বন্ধু চাৰিজনৈ সিমানকৈ নোপোৱাহেতুকে
বন্ধু চাৰিজনৰ মনত দুঃখ বোধ হৈছিল।
ৰাজপ্ৰতিনিধিয়ে ভূষণক আৰু বন্ধুবৰ্গকো
একেই মৰ্যাদা দিছিল; কেৱল, বংগ-
দাসেহে ভূষণলৈ বিশেষ মৰ্যাদা প্ৰদৰ্শন
কৰিছিল। বংগদাসে ছাতিটো কেৱল
ভূষণৰ মূৰৰ ওপৰত মেলি ধৰিছিল;
কিন্তু বন্ধু চাৰিওলৈ ঘূৰিও নোচোৱা
হৈছিল। ওপৰি ওপৰি চাই কথাটো
বেলেগ-যেন লাগিলেও পেটে পেটে
এই কথাত ভূষণে ভালেই পাইছিল।
কিয়নো, প্ৰকৃতপক্ষে ভূষণ আছিল ভাল
বোলোঁতে ভলি যোৱাবিধৰে মানুহ।
ভূষণ গাঁওবুটাৰ সম্পৰ্কে তোমাৰ এই
মন্তব্য সাঁচে-কাটে সঁচা।”

*

বিক্ৰমাদিত্যই এই কথা কোৱাৰ লগে
লগেই বেতালে শ’টো লৈ পুনৰ সেই
গছজোপাৰ ওচৰলৈ উভতি গ’ল। [ক্লান্ত

ফুটনিত বেঙেনা ভজা

বসন্ত গাঁৱৰ আনন্দ আৰু বিনন্দ আছিল ভাই-ককাই। ছয়োকে গাঁৱৰ বাইজে ভলে পায়। পিছে—আনন্দক যে অলপ বেজিকৈহে যেন ভাল পায়—বিনন্দই কথাটোলৈ মন নকৰাকৈ নাছিল। আৰু আনন্দই কোৱা কথা কয় যে গাঁৱৰ বাইজে আখৰে আখৰে বিশ্বাস কৰিছিল, তাকে বিনন্দই বুজি নাপাইছিল আনন্দৰ কথা আখৰে আখৰে বিশ্বাস কৰিছিল, কিন্তু সি কুকুৰা কাটি সৈ কাঢ়িলেও যে তাৰ কথা কয় বিশ্বাস নকৰিছিল, তাৰ মাথা-মুণ্ড বুজি নাপাইছিল সি।”

এদিন বিনন্দই তাৰ ককায়েক আনন্দক ক’লে, “কথা এটা কওঁনে ককাইদেউ? হেৰি কি বোলেনে—মানুহে তোমাৰ কথা মানে—মোৰ কথা নামানে কিয়?”

ককায়েক আনন্দই ভায়েক বিনন্দক ক’লে, “চোৱাঁ, তুমি যে মোক সুধিছা কথাটো—এই কথা সোধাৰ তোমাৰ বয়স হৈছে বুলিহে সুধিছা, বা সুধিব পাৰিছা। সোধ-পোছ কৰাৰ, মনা-নমনাৰো এটা সময় আছে, বয়স আছে।”

ঠিক তেতিয়াই চন্দ্ৰনাথ নামৰ এজন মানুহে আনন্দক ক’লেহি, “এইবাৰ মই এটা ঘৰ সাজিম বুলি ভাবিছোঁ। কিন্তু কিন্তু মোৰ ছোৱালীজনীৰো বিয়াৰ বয়স হ’ল। ইপিনে—ছুটা কাম মই একেলগে কৰিব নোৱাৰিম, সেই মনো নাই সিমান ধনো নাই। পিছে—কোনোটা কাম আগতে কৰিম ক’বনে দয়া কৰি?”

“আপোনাৰ ছোৱালীজনীৰ বয়স কিমান?” আনন্দই গহীনভাৱে আগন্তুক

মানুহজনক শুলিলে।

“পোন্ধৰ।”

“দৰা পালেনে?”

“নাই পোৱা, বিচাৰিব লাগিব।”

“চাওক—” আনন্দই চন্দ্ৰনাথক ক’লে,
“ছোৱালীজনীৰ বিয়া—হুই-এবছৰ পাছতো
পাতিব পাৰিব। আপুনি বৰঞ্চ ঘৰটোকে
সাজি উলিয়াওক, পাছত—ছোৱালীজনী
বিয়াৰ কাৰণে ঘৰটো বন্ধকত থৈও ধন
গোটাৰ পাৰিব; কিন্তু আগতে ছোৱালীৰ
বিয়া পাতিলে ঘৰটো কিজানি নহ’বই
আক। বিয়াৰ আগত ঘৰৰ চাল কথাটো
শুনাত বেয়া কামত ভাল।”

আনন্দৰ দিশ চন্দ্ৰনাথে ভালেই পালে।
চন্দ্ৰনাথে তাৰ এই ভাল পোৱাৰ কথা
আনন্দকো আনন্দৰে ক’লে। কৈ,
আনন্দ মনেৰে বিদায় লৈ, পুনৰ নিজৰ
ঘৰলৈ বুলি খোজ ল’লে।

পাছ মুহূৰ্ততে নাৰায়ণ নামৰ হালোৱা
এজনে আনন্দক নমস্কাৰ কৰি থিয় হ’লহি।
আনন্দৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত হালোৱা নাৰায়ণে
ক’লে, “চাওক, মোৰ ছোৱালীজনীৰ বিয়াৰ
দিন-খেণ খাটাং কৰা হ’ল। বিয়াৰ খৰচৰ
বাবে মোৰ বলদ ছটাকে বেচিম বুলি
ভাবিছোঁ। পৰিবাৰে ক’লে আপোনাৰপৰা
মত ল’বলৈ। মই কি কৰা উচিত—কওক।

আপুনি যি ক’ব তাকে কৰিম। আপুনি
যদি বলদ ছটা বেচিবলৈ হাক দিয়ে—
নেবেচোঁ মই। আক যদি বেচিবলৈ
কয় — বেচিম। মুঠতে — আপোনাৰ
কথায়েই কথা, এইবোৰ কথা ভবাৰ
আমাৰ নাই মাথা।”

“নাৰায়ণ, বলদ ছটা তুমি বেচিয়েই
দিয়া। চোৱা, শুভ কাম যিমান সোনকালে
সম্ভৱ কৰি পেলাব লাগে।” আনন্দই
হাঁহি হাঁহি নাৰায়ণক ক’লে।

নাৰায়ণ গুচি যোৱাৰ পাছত বিনন্দই
কৈ উঠিল, “এয়ানো কেনেকুৱা কথা হ’ল?
ছজনক ছবিধৰ কথা ক’লি কিয় ককাই-

দেউ? ইয়াক ক'লি এক কথা। তাক ক'লি আন। এক চকুৰে তেল বেচা। এক চকুৰে পানী বেচাব নিচিনা কথা নহ'ল জানো?”

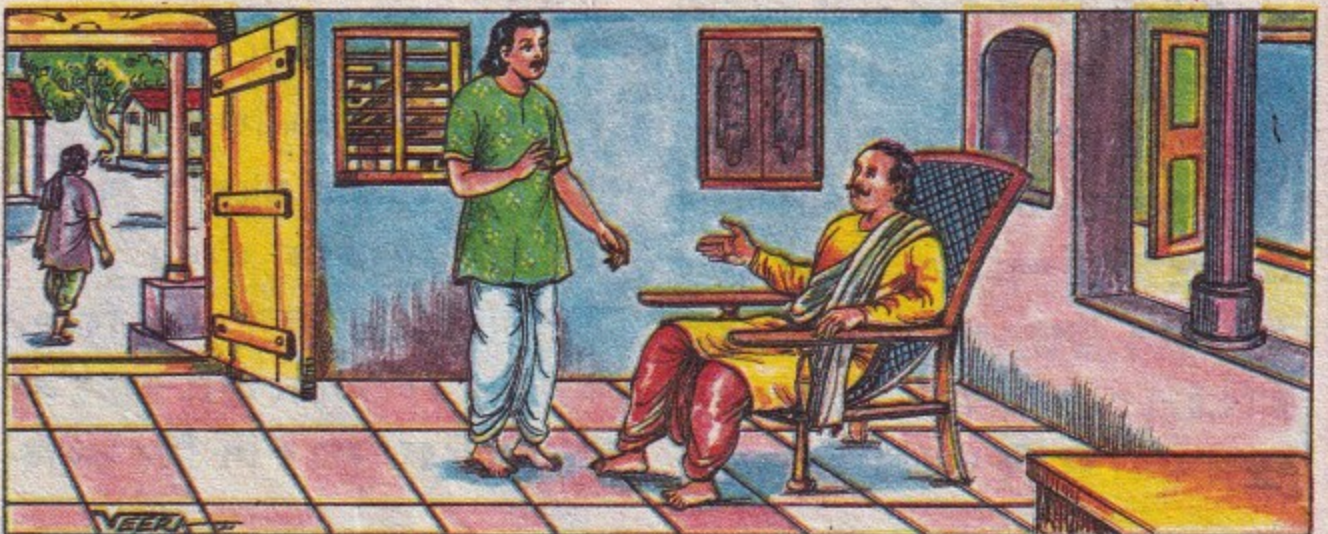
আনন্দই হাঁহি মুখেৰে তাৰ ভায়েকক ক'লে, “শুনা বিনন্দ, মোৰ ওচৰলৈ দিহা পৰামৰ্শ বিচাৰি অহাইঁতক মই ছটা ভাগেৰে ভগাইছোঁ। এভাগে পোনে পোনেই মোৰ পৰপৰামৰ্শ লয়; আন এভাগে সোধে, শুনে, কিন্তু নামানে; কৰিবলগা-খিনি নিজে নিজেই কৰে।”

“তেনেহ'লে—এই নাৰায়ণ বাক তোমাৰ কাষ চাপিছিল কিয়? আৰু তুমিওবা তাক ইমান গুৰুত্বৰে বুধি-পৰামৰ্শ দিলা কিয়? এইবোৰ অদ্ভুত কথা-কাণ্ড মোৰ মূৰত নোসোমায় একেবাৰে।” বিনন্দই তাৰ কাকাকে ক'লে।

“শুনা, এওঁলোকে যেতিয়া আমাৰপৰা দিহা-বুধি ল'বলৈ কষ্ট কৰি আহে, তেতিয়া

এই কথাটো মানিব লাগিব যে—আমাক যি কাৰণতে নহওক, এওঁলোকে মানে। আমাক সন্মান দিয়া এক কথা, আৰু আমাৰ কথা মতে কাম কৰা অন্য কথা। বুদ্ধি কেৱল আমাৰেই তো এদনীয়া সম্পত্তি নহয়, বুদ্ধি তথা অভিজ্ঞতা তেওঁলোকৰ জীৱনতো আছে। সেইদেখি—দিহা-পৰামৰ্শ নিদিলে আমাৰেনো কাৰ কি কাম হ'ব? কেৱল আমাৰ বুদ্ধিৰে নহ'ব নহয়?” আনন্দই এফালৰপৰা কৈ গ'ল।

তেতিয়া বিনন্দই ক'লে, “ইমান দিনৰ পাছতেহে বুজিলোঁ যে—মোৰ বুদ্ধি কিয় কোনেও নলয়, আৰু তোমাৰ বুদ্ধি-পৰামৰ্শ কিয় লয়। কাক কি কেনেকৈ লাগে—সেই কথা বুজাৰ চেষ্টা নকৰি—কেৱল নিজৰ বুদ্ধিৰ ফুটনিত বেঙেনা ভাজিলে পৰিণাম মোৰ দৰেই হ'ব আৰু আফছোছ কৰি কৰি জীৱন কটাব লাগিব। O

জ্ঞান ভাণ্ডাৰ

ঐতিহাসিক
এই মাহৰ ব্যক্তি

গুৰু হৰগোবিন্দ

১৫২৫ চনৰ ১৪ জুন পঞ্জাবৰ অমৃতসৰ জিলাৰ ওয়াহালিত তাৰিখে জন্মগ্ৰহণ কৰে হৰগোবিন্দক মাত্ৰ এঘাৰ বছৰ বয়সতে শিখ গুৰু পতা হৈছিল।

তেওঁ দুখন তৰাৰি ব্যৱহাৰ কৰিছিল, এখন আছিল জাগতিক শক্তিৰ প্ৰতীক, আনখন আধ্যাত্মিক শক্তিৰ। তেওঁ নিজেই এক সৈন্য-বাহিনী গঠন কৰি প্ৰশিক্ষিত কৰিছিল।

১৬২৮ চনত এদিন অমৃতসৰৰ ওচৰত থকা অৰণ্যত চিকাৰ কৰিবলৈ যাওঁতে সম্ৰাট শাহ-জাহানো তালৈ চিকাৰলৈ গ'ল আৰু ছয়োপক্ষৰ মাজত সংঘৰ্ষ লাগি পৰিল। সংঘৰ্ষত শাহজাহানৰ দল পৰাজিত হ'ল। তাৰ পাছতো তিনিবাৰ শাহজাহানে গুৰু হৰগোবিন্দক আক্ৰমণ কৰিছিল; কিন্তু প্ৰতিবাৰেই গুৰু হৰগোবিন্দই শাহজাহানক পৰাজিত কৰিছিল। পাছত গুৰু হৰগোবিন্দ হিমালয় পৰ্বতৰ নামনিত কিৰাতপুৰলৈ গুচি গৈছিল। ১৬৪৪ চনৰ ৩ মাৰ্চ তাৰিখে গুৰু হৰগোবিন্দ স্বৰ্গী হৈছিল।

তেওঁনো কোন

ৰজাৰ আদেশত বাৰশ শিল্পীয়ে বাৰ বছৰ ধৰি বিৰাট এক মন্দিৰ সাজি থাকিল। সাগৰৰ পানীয়ে মন্দিৰৰ চাৰিওফালে ঢোৱাই আহিছিল।

মন্দিৰৰ নিৰ্মাণকাৰ্য্য প্ৰায় সম্পূৰ্ণ; কেৱল মন্দিৰৰ চূড়া স্থাপনহে বাকী। কিন্তু মন্দিৰৰ প্ৰধান শিল্পীজনে চূড়া স্থাপনৰ কৌশল পাহৰি গ'ল।

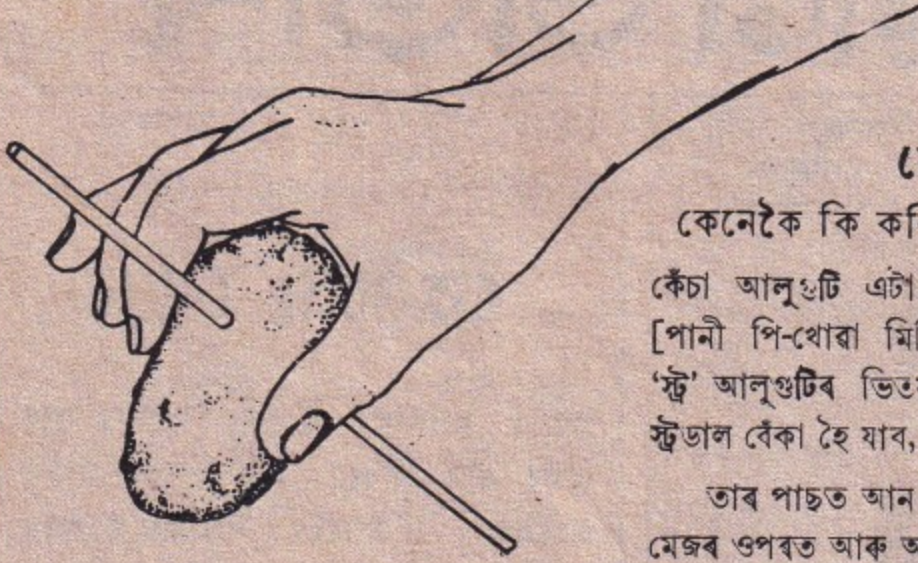
সেই সময়ত মন্দিৰৰ নিৰ্মাণকাৰী শিল্পী এজনৰ বাৰ বছৰীয়া পুত্ৰ আহিল তাৰ দেউতাকাক লগ কৰিবলৈ। এই বালকটিয়ে চূড়া স্থাপনৰ কৌশল কৈ দিয়া মতে কামটো সম্পন্ন কৰা হ'ল; কিন্তু মন্দিৰ-শিল্পীহঁতে পৰস্পৰক ক'লে, “ৰজাই যদি গম পায় যে যি কাম আমি কৰিব নোৱাৰিলোঁ, সেই দুকল কামটো বাৰ বছৰীয়া ল'ৰা এটিয়ে কৰিলে—তেতিয়া কি হ'ব?” কথাখিনি ল'ৰাটিৰ কাণত পৰিল, আৰু মন্দিৰৰ চূড়াত উঠি সাগৰলৈ জঁপিয়াই পৰি ল'ৰাটি নোহোৱা হৈ গ'ল।

কিন্তুদস্তিৰ এই ল'ৰাটিনো কোন?

[উত্তৰ : ৮ পৃষ্ঠাত]

বিজ্ঞানৰ আনন্দ

বেব !

কেনেকৈ কি কৰিব লাগিব :

কেঁচা আলুগুটি এটা আৰু কেইডালমান 'ষ্ট্ৰ' [পানী পি-খোৱা মিহি নলী] লোৱা, আৰু সেই 'ষ্ট্ৰ' আলুগুটিৰ ভিতৰলৈ স্তম্ভুৱাৰ চেষ্টা কৰা। ষ্ট্ৰডাল বেঁকা হৈ যাব, নহয়নে ?

তাৰ পাছত আন এডাল ষ্ট্ৰ এহাতেৰে এখন মেজৰ ওপৰত আৰু আলুগুটিটো পৰি থকা আনখন হাতেৰে ষ্ট্ৰডালে জোৰেৰে আঘাত কৰা। সাৱধান ! ষ্ট্ৰডাল তোমাৰ হাতৰ ভিতৰতলৈ নোদোমায় যেন তালৈ লক্ষ্য ৰাখিবা।

কি আৰু কিয় হয় :

'ষ্ট্ৰ'ডাল যদি আলুগুটিৰ গাত সোমাই যায়, তেনেহ'লে আলুগুটিয়ে 'ষ্ট্ৰ'ডালক চাৰিওফালৰপৰা আগুৰি ধৰি এডাল শূলহেন কৰি তুলিব ; কিন্তু নোমোমালে ষ্ট্ৰডাল বেঁকা হৈ থাকিব। চেষ্টাৰে অভ্যাস কৰিলে, ষ্ট্ৰডালে আলুগুটিক ভেদ কৰি আলুগুটিৰ সিপিঠিতো ওলাব।

প্ৰকৃতপক্ষে, ভেদ কৰি যোৱা ষ্ট্ৰডাল তিমানতে খুব দৃঢ় হৈ উঠে, আৰু মেজৰ ওপৰত ষ্ট্ৰ-ৰ এমূৰ থকাহেতুকে লব-চৰো নকৰা হয়। আলুগুটি যিহেতু ষ্ট্ৰ-ৰ মূৰতকৈ কোমল, সিহেতুকে ষ্ট্ৰডাল একেইচাই আলুগুটিৰ ভিতৰলৈ সোমাই যায়।

তুমি ষ্ট্ৰডাল আলুটিৰ ভিতৰলৈ সম্পূৰ্ণ স্তম্ভুৱাৰ পাৰিবানে ? কেইবাৰমান চেষ্টা কৰাৰ পাছত একেচাবেই স্তম্ভুৱাৰ পাৰিবা যেন লাগে।

তুমি এডাল ষ্ট্ৰ-ক দুটা আলুগুটিৰ ভিতৰলৈ একেলগে স্তম্ভুৱাৰ পাৰিবা জানো ? একেটা উপায়েৰেই ?

তুমি ষ্ট্ৰ এডালৰ লগত আলুগুটিৰে হেঁচা মাৰি আলুগুটিৰ ভিতৰলৈ স্তম্ভুৱাৰ পাৰিবানে বাক ? ○

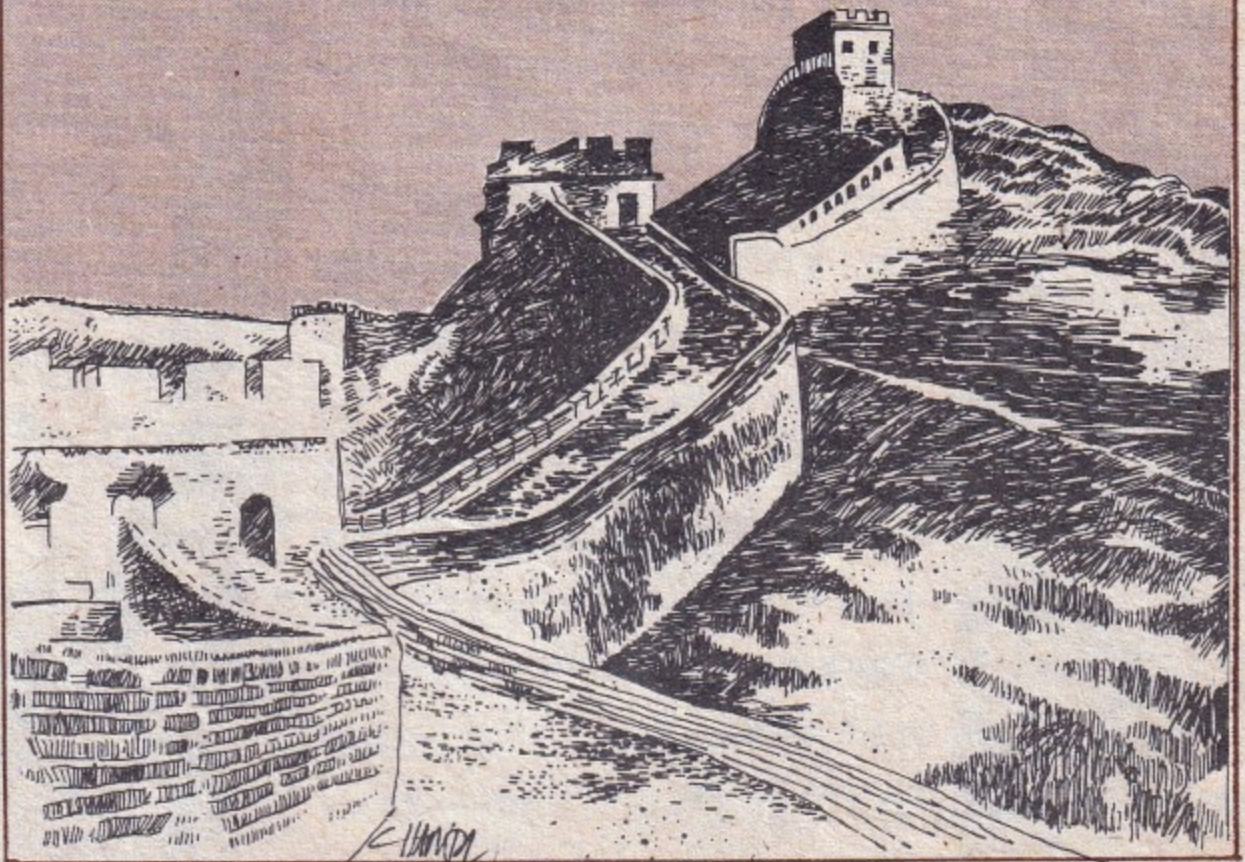

অবাক পৃথিৱীৰ আচৰিত বস্তু

চীনদেশৰ মহাপ্ৰাচীৰ

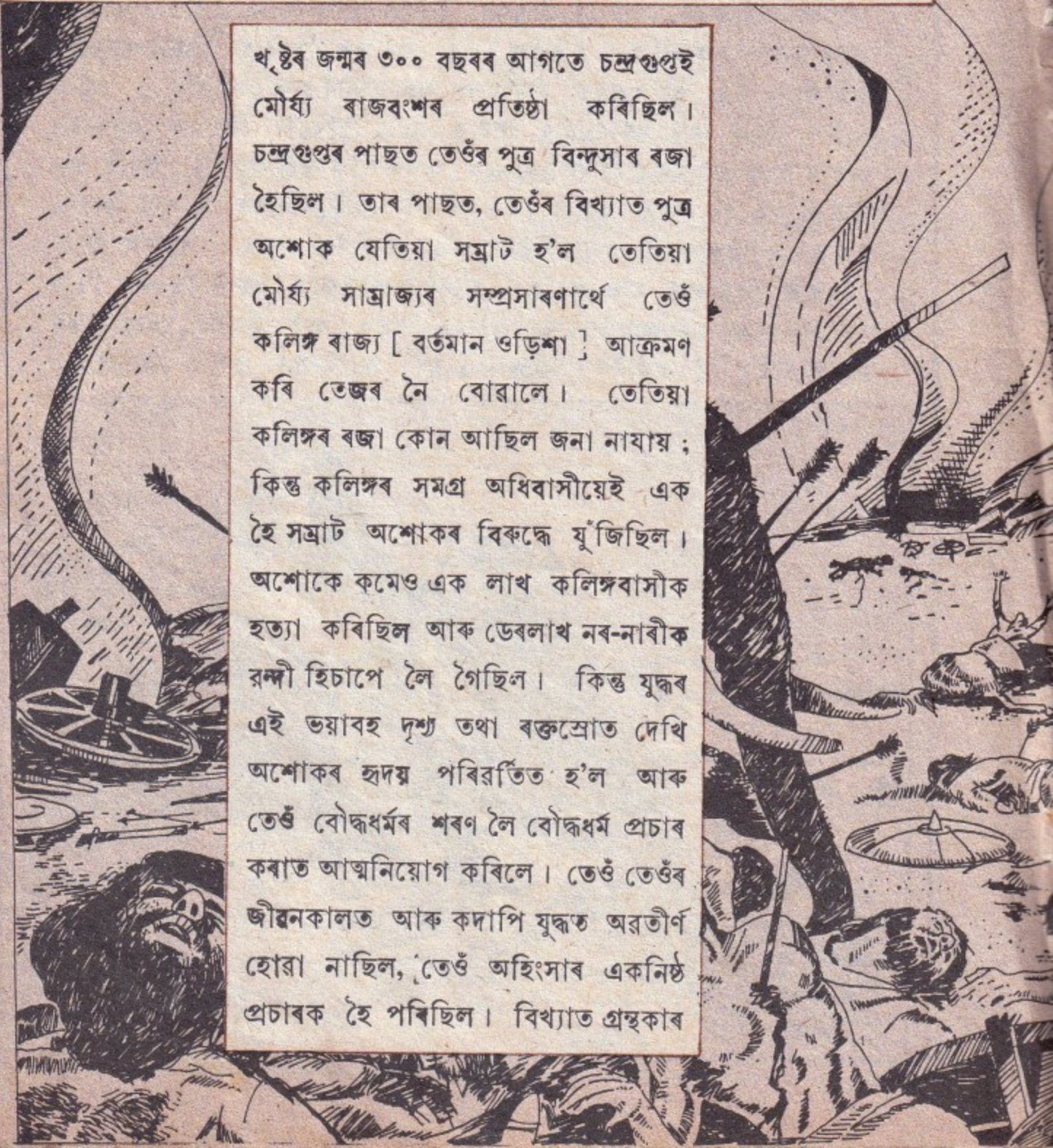
মহাকাশচাৰীসকল যেতিয়া উৰ্ধ্বপৰা উৰ্ধলৈ গতি কৰে, তেতিয়া পৃথিৱীৰ পৰ্বত-জনপদ সকলো ক্ৰমাত অদৃশ্য হয়। ওখ ওখ যিবোৰ স্তম্ভ শেহলৈকে দৃষ্টিগোচৰ হয়, খুব সম্ভৱতঃ চীনদেশৰ মহাপ্ৰাচীৰ হ'ল শেহতীয়া। ১৫০০ মাইল জোৰা এই মহাপ্ৰাচীৰ দৈৰ্ঘ্যত সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ পৰিধিৰ বিছভাগৰ এভাগ আৰু এই মহাপ্ৰাচীৰৰ ২৪,০০০ তোৰণ আৰু স্তম্ভ আছে। ইয়াৰ গড় উচ্চতা ২৫ ফুট আৰু বহলে ২০—৩০ ফুট ভেঁটি, ওপৰত ১৫ ফুট বহল। ভালেমান অশ্বাৰোহী কষাকষিকৈ এই প্ৰাচীৰৰ ওপৰেদি সবেগে ঘোঁৰা চেকুৰাই হেলাৰঙে যাব পাৰে। খৃষ্টপূৰ্ব ৩ শতিকাত সম্ৰাট শ্বি হুং তি-ৰ আমোলৰপৰা একেলেথাৰিয়ে ১,৭০০ বছৰ ধৰি নিৰ্মিত হোৱা এই মহাপ্ৰাচীৰ মিং সম্ৰাটৰ [১৩৬৮—১৪৪] আমোলত সমাপ্ত হৈছিল।

পৃথিৱীৰ বৃহৎ ঘটনাবলী যিখন যুদ্ধই শান্তিৰ নিজৰা বোৱাইছিল

খৃষ্টৰ জন্মৰ ৩০০ বছৰৰ আগতে চন্দ্ৰগুপ্তই
মৌৰ্য্য ৰাজবংশৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল।
চন্দ্ৰগুপ্তৰ পাছত তেওঁৰ পুত্ৰ বিন্দুসাব ৰজা
হৈছিল। তাৰ পাছত, তেওঁৰ বিখ্যাত পুত্ৰ
অশোক যেতিয়া সম্ৰাট হ'ল তেতিয়া
মৌৰ্য্য সাম্ৰাজ্যৰ সম্প্ৰসাৰণৰ্থে তেওঁ
কলিঙ্গ ৰাজ্য [বৰ্তমান ওড়িশা] আক্ৰমণ
কৰি তেজৰ নৈ বোৱালে। তেতিয়া
কলিঙ্গৰ ৰজা কোন আছিল জনা নাযায় ;
কিন্তু কলিঙ্গৰ সমগ্ৰ অধিবাসীয়েই এক
হৈ সম্ৰাট অশোকৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিছিল।
অশোকে কমেও এক লাখ কলিঙ্গবাসীক
হত্যা কৰিছিল আৰু ডেৰলাখ নৰ-নাৰীক
ৰুমী হিচাপে লৈ গৈছিল। কিন্তু যুদ্ধৰ
এই ভয়াবহ দৃশ্য তথা ৰক্তশ্ৰোত দেখি
অশোকৰ হৃদয় পৰিৱৰ্তিত হ'ল আৰু
তেওঁ বৌদ্ধধৰ্মৰ শৰণ লৈ বৌদ্ধধৰ্ম প্ৰচাৰ
কৰাত আত্মনিয়োগ কৰিলে। তেওঁ তেওঁৰ
জীৱনকালত আৰু কদাপি যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ
হোৱা নাছিল, তেওঁ অহিংসাৰ একনিষ্ঠ
প্ৰচাৰক হৈ পৰিছিল। বিখ্যাত গ্ৰন্থকাৰ

এইচ. জি. ওৱেলছৰ মতে : “ইতিহাসৰ তীব্ৰস্থ ধৌলি নামৰ ঠাইত অনুষ্ঠিত
অসংখ্য সম্ৰাটৰ ভিতৰত সম্ৰাট অশোক হৈছিল। ধৌলি ভূৱনেশ্বৰৰ ওচৰত
হ’ল শান্তিৰ একমাত্ৰ প্ৰৱৰ্ত্তা...।” অৱস্থিত। ধৌলিত পাহাৰৰ গাত সম্ৰাট
কলিঙ্গৰ এই বিখ্যাত যুদ্ধ দয়া নদীৰ অশোকৰ শান্তিবাণী খোদিত আছে।

ভাৰতৰ
অতীতলৈ জুমি
চাওঁ আই।

১. ধৰ্মসম্ৰাপ্ত কোন দুৰ্গই তিনিগৰাকী বিখ্যাত নাৰীৰ স্মৃতিক জগাই তোলে ?
২. তেওঁলোক কোন ?
৩. শেহাগুৰত মীৰাবাইৰ কি হৈছিলগৈ ?
৪. একেই অৱস্থাত পৰা আনগৰাকী সাক্ষী নাৰী কোন আছিল ?
৫. গৌতম বুদ্ধৰ সময়ৰ কিছুকালৰ আগতে কোনগৰাকী ৰজাই ৰাজ্য ত্যাগ কৰি এক মহান ধৰ্মক পুনৰ্জীৱিত কৰিছিল ?
৬. তেওঁ ক'ত জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল ?
৭. কোন বিখ্যাত ৰজা অনাহাৰত মৃত্যুবৰণ কৰিছিল ?
৮. কোনে তেওঁক এনে অৱস্থাত পেলাইছিল ?

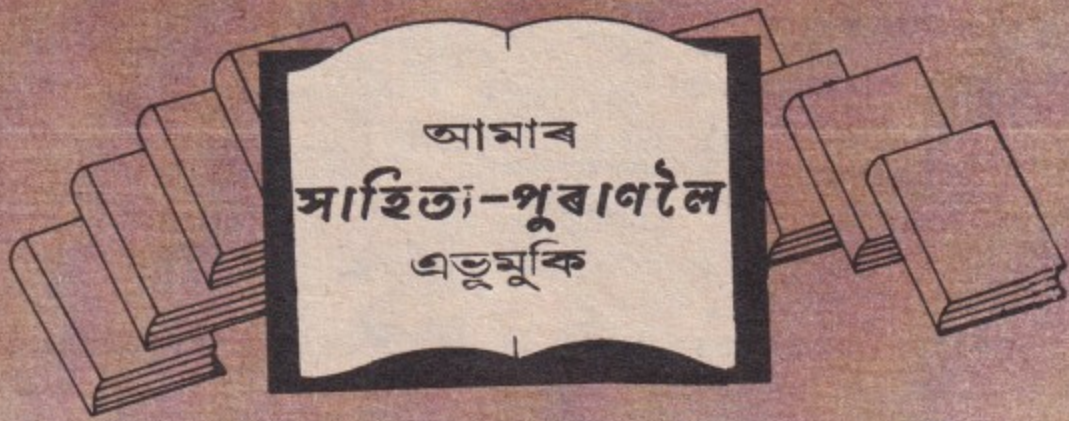
[উত্তৰ : ৮ পৃঃ]

আমাৰ সাধাৰণ
জ্ঞানৰ সাত-সোতৰ

১. এটা তেজপিয়াৰ জিভা কিমানলৈ দীঘল হ'ব পাৰে ?
২. পৃথিৱীত আটাইতকৈ অধিক ব্যৱহৃত পাচলি কি ?
৩. পৃথিৱীৰ বিৰলতম বৃক্ষ কি ?
৪. কোন জন্তু একেবাৰে বোবা ?
৫. ইংৰাজি ভাষাত আটাইতকৈ অধিক ব্যৱহৃত আখৰ কোনটো ?
৬. তোমাৰ শৰীৰত কিমান হাড় আছে ?
৭. নাড়ীৰ গতি কিমান ?
৮. হাতীৰ নাড়ীৰ গতি কিমান ?
৯. এটা মেৰু-ভল্লুকৰ ওজন কিমান হ'ব পাৰে ?
১০. চাৰিঠেঙীয়াইতৰ মাজত সৰ্বাধিক দ্ৰুতগতি কোন জন্তু ?

[উত্তৰ : ৮ পৃষ্ঠাত]

১. কোনগৰাকী মোগল ৰাজকোঁৱৰ ভাৰতীয় ধৰ্মশাস্ত্ৰত সুপণ্ডিত আছিল ?
২. শিৱাজীৰ গুৰু ৰামদাস-লিখিত গ্ৰন্থখনৰ নাম কি ?
৩. প্ৰাচীনতম সংস্কৃত অভিধানৰ নাম কি ?
৪. শিখ-ধৰ্মশাস্ত্ৰৰ নাম কি ?
৫. কোনে এই ধৰ্মশাস্ত্ৰ সংকলন কৰিছিল ?
৬. এই ধৰ্মশাস্ত্ৰত কি আছে ?
৭. সৰ্বপ্ৰথম কোনে ভাৰতীয় জ্ঞানপীঠ পুৰস্কাৰ লাভ কৰিছিল ?
৮. তেওঁ কোন ভাষাত লিখিছিল ?
৯. ৪ বছৰ বয়সতে অন্ধ হৈ যোৱা সমকালীন ভাৰতীয় লেখকজনৰ নাম কি ?

[উত্তৰ : ৮ পৃষ্ঠাত]

ভাৰতৰ সকলো ভাষাত এটা শব্দ

শিৰেঁ। আই।

‡ দক্ষিণদিশ ‡

সংস্কৃত : দক্ষিণ, আবাচী ; হিন্দী, মৰাঠী, গুজৰাটী, বাংলা, কন্নড়, অসমীয়া আৰু
ওড়িয়া : দক্ষিণ ; উৰ্দু : জুনাৰ ; কাশ্মীৰী : জোনাৰ ; সিন্ধি : দখ্ৰু ;
তেলুগু : দক্ষিণামু ; তামিল : টাইবিকুন ; মালয়ালম : টাইকুন ।

বিশ্বাস কৰানে ?

- * দেওবাৰ সকলোতে সকলোৰে বাবে ছুটিৰ দিন ?
- * পূৰ্ণচন্দ্ৰ বিনে কোনো মাহ পাৰ হ'ব নোৱাৰে ?
- * আটাইতকৈ ডাঙৰ পিৰামিড মিছৰদেশত ?

নহয় !

- * গ্ৰিহদেশত সোমবাৰ, ফাৰ্ছীসকলৰ মঙ্গলবাৰ, মুছলমানসকলৰ শুক্ৰবাৰ আৰু ইহুদীসকলৰ বাবে শনিবাৰ হ'ল ছুটিৰ দিন।
- * ১৮৬৬ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰি মাহ পূৰ্ণচন্দ্ৰ বিনেই পাৰ হৈছিল। এনেকুৱা ঘটনা পঁচিহ লাখ বছৰৰ পাছতহে পুনৰ ঘটিব।
- * আটাইতকৈ ডাঙৰ পিৰামিড মেক্সিকোত অৱস্থিত। এই পিৰামিড ইটা আৰু মাটিৰে প্ৰথম শতিকাত নিৰ্মিত হৈছিল। এই পিৰামিড ৪৫ একৰ জোৰা মাটিত ১৭৭ ফুট ওখ। মিছৰৰ পিৰামিড যদিও অধিক ওখ [৪৮০ ফুট] ; কিন্তু মাত্ৰ ১৩ একৰ জোৰা মাটিত অৱস্থিত।

উত্তৰ

তেওঁনো কোন ?

ধৰ্মপদ।

ইতিহাস

১. চিত্তোৰগড়।
২. ৰাণী পদ্মিনী, মীৰাবাই, আৰু ধাত্ৰী পান্না।
৩. তেওঁ দ্বাৰকাত অৱস্থিত কৃষ্ণৰ বিগ্ৰহত মিলাই গৈছিল বুলি জন-বিশ্বাস।
৪. তামিলনাডুৰ অণ্ডল। শ্ৰীৰংগমৰ বিগ্ৰহ বন্ধনাথস্বামীৰ সৈতে মিলিত হৈছিল বুলি জন-বিশ্বাস।
৫. খৃষ্টপূৰ্ব ছয় শতিকাত মহাবীৰে জৈনধৰ্ম পুনৰ্জীৱিত কৰি তুলিছিল।
৬. বৈশালী।
৭. বিদ্বিসাৰ, মগধৰ সম্ৰাট।
৮. তেওঁৰ পুত্ৰ, অজাতশত্ৰু।

সাধাৰণ জ্ঞান

১. তাৰ দেহৰ সমান। কেতিয়াবা তাতোকৈ দীঘল।
২. পিঁয়াজ।
৩. হাওয়াই দ্বীপৰ আগ্নেয়গিৰিৰ মুখত ওপজা ৰূপৰ তৰোৱালহেন এবিধ গছপুলি।
৪. জিৰাফ।
৫. 'ঈ' [E]।
৬. দুশ ছয়।
৭. মিনিটেপ্ৰতি ৭৫ বাৰ, এজন সুস্বাস্থ্যসম্পন্ন মানুহৰ ক্ষেত্ৰত।
৮. মিনিটেপ্ৰতি ২৫ বাৰ।
৯. ১০০০ পাউণ্ডলৈকো হ'ব পাৰে।
১০. নাহৰফুটুকী বাঘ। ই ঘণ্টাই প্ৰতি ৭০ মাইল গতিৰে চেকুৰিব পাৰে।

সাহিত্য-পুৰাণ

১. যুৱৰাজ দাবা শ্বুকোহ।
২. দশবোধ।
৩. অমৰকোণ।
৪. আদি গ্ৰন্থ।
৫. পঞ্চম গুৰু অৰ্জুনমল।
৬. গুৰু নানক ৰচিত শ্লোকসমূহ, আৰু লগতে হিন্দু আৰু জৈন সন্ত-সকলকৃত শ্লোকসমূহ।
৭. কবি জি. শংকৰ কৃষ্ণ।
৮. মালয়ালম।
৯. বেদ মেহতা। তেওঁ আমেৰিকাত থাকে।

নেহৰু-উপাখ্যান-৪

১৯১৯ চনত বহুবিধৰ অস্বস্তিকৰ ঘটনা ঘটি থাকিল। কেনাডাবৰা অহ কামাগাটামাক' নামৰ জাহাজখনে বহুতো বিপ্লৱীক কঢ়িয়াই অনা বুলি সন্দেহ কৰা হ'ল। সেই কাৰণে জাহাজখনক নঙৰ কৰিবলৈ দিয়া নহৈছিল, যেতিয়া নঙৰ কৰিবলৈ দিয়া হ'ল, তেতিয়া এই জাহাজৰ যাত্ৰীসকলক বীভৎসভাৱে উৎপীড়ন কৰা হৈছিল।

কেতিয়া 'ৰাওলাট আইন' নামৰ এক কুখ্যাত আইন বিধিবদ্ধ হ'ল। এই আইনৰ বলত বৃটিছ-বিৰোধী যিকোনো মানুহক কেৱল সন্দেহক্ৰমে গ্ৰেপ্তাৰ আৰু বিনা বিচাৰেৰে দণ্ডিত কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ল। এই আইনৰ বলেৰে সংবাদ-পত্ৰৰ স্বাধীনতাও কাঢ়ি লোৱা হ'ল।

তেতিয়া গান্ধীজি অস্থস্থ। কিন্তু তেওঁৰ প্ৰতিবাদ সত্ত্বেও যেতিয়া ৰাওলাট আইন বিধিবদ্ধ কৰা হ'ল, তেওঁ তেতিয়া এক সৰ্বভাৰতীয় বিক্ষোভ-আন্দোলন গঠন কৰিলে। এই ক'লা আইনৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ সত্যাগ্ৰহৰ নেতৃত্ব দিবলৈ ধৰিলে। সত্যাগ্ৰহ সভাৰ সদস্যসকলে ৰাওলাট আইন ভংগ কৰিবলৈ ধৰিলে।

জব্ব্বলালে সত্যাগ্ৰহ সভাৰ সদস্য ৰূপে
যোগদান কৰিলে। তাৰ অৰ্থ—তেওঁকো
গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হ'ব। পিতৃ মতিলাল
চিন্তিত হৈ উঠিল : কাৰাগাৰত তেওঁৰ
পুত্ৰই টোপনিয়াব কেনেকৈ? তেওঁ নিজৰ
ঘৰৰ মজিয়াত শুই পৰীক্ষা কৰি চালে
যে বন্দীসকলে মজিয়াত কেনেকৈশোৱে।

তাৰ পাছত ঘটিল জালিয়ানওয়ালা
বাগ-অৰ সেই ভয়াবহ হত্যাকাণ্ডৰ
পঞ্জাৰত তেতিয়া সামৰিক কঠোৰ আইন
জাৰী কৰা হৈছে। জেনাৰেল ডায়াৰ
নামৰ এক বিপথগামী বুঢ়ীছ সৈন্যধ্যক্ষই
জালিয়ানওয়ালাবাগত অস্থিতি সভাত
তেওঁলোকৰ নেতৃবৃন্দৰ ভাষণ শুনি থকা
নিবন্ধ নব-নাৰীৰ ওপৰত গুলীয়াবলৈ
নিৰ্দেশ দিলে। শ শ নাৰী-পুৰুষ নিহত
হ'ল আৰু হাজাৰ-বিজাৰ আহত হ'ল।

জনসাধাৰণক চূড়ান্ত অপমান কৰিবলৈ
আৰু তেওঁলোকৰ মনত ভীতিৰ সঞ্চার
কৰিবলৈ জেনাৰেল ডায়াৰে জন-
সাধাৰণক বিশেষ বিশেষ বাটেদি বুকু
চোচৰাই যাবলৈ আৰু প্ৰতিজন ইংৰাজ
তথা ইঅ'ৰোপীয় মানুহক ছালাম
কৰিবলৈ বাধ্য কৰিছিল। ঘটনাৰ পাছত
ঘণ্টা পৰি ছাত্ৰহঁতক চোকা ব'দত দিনে
১০-১৫ মাইবলক খোজ কাঢ়াইছিল]

সামৰিক আইনৰ অধীনত থকা পঞ্জাবত
নীমাহীন অত্যাচাৰ-উৎপীড়ন চলি
আছিল। যেতিয়া সামৰিক আইন
উঠাই লোৱা হ'ল, তেতিয়া উল্লেখযোগ্য
কংগ্ৰেছ নেতৃবৰ্গ পঞ্জাবলৈ ঢপলিয়াই
আছিল। পণ্ডিত মদনমোহন মালব্য
আৰু স্বামী শ্ৰদ্ধানন্দই ত্ৰাণকাৰ্য্যৰ
নিৰ্দেশ দিলে। তেতিয়া বিপুল সংখ্যক
স্বৈচ্ছাবেকেৰে পঞ্জাব ভৰি পৰিল।

হত্যাকাণ্ডৰ বিষয় বিবৰ লিপিবদ্ধ
বিবলৈ কংগ্ৰেছে অনুতসৰলৈ এক
অনুদক্ষন-কমিটি প্ৰেৰণ কৰিলে। এই
মিটিৰ যুগ্ম কৰ্মদাৰ আছিল মতিলাল
নেহৰু আৰু দেশবন্ধু চিত্তবৰ্জনে দাশ।
দেশবন্ধু চিত্তবৰ্জনে দাশক জৱহৰলালে
সহায় কৰিছিল এই কামত। জেনাৰেল
ডায়াৰৰ বৰ্বৰতাই জৱহৰলালক বিশ্মিত-
বিক্ষুব্ধ আৰু বিদ্ৰোহী কৰি তুলিছিল।

এই কাম সামৰাৰ অন্তত জৱহৰলাল
পুনৰ দিল্লীলৈ বাওঁলা হ'ল বাতিৰ বেল-
গাড়ী এখনত উঠি। এখন ভবাত মাত্ৰ
এটা আপাৰ বাৰ্থ খালী হৈ থকা দেখি
তেওঁ তাতে উঠি বহিল। বাতিপুৰা
তেওঁ দেখা পালে সে সেই ডবাৰ
যাত্ৰীহঁত আটাবোৰেই সৈত্ৰ আৰু তাত
জেনাৰেল ডায়াৰো আছে। ডায়াৰে
তাৰ সেই হত্যাকাণ্ডৰ বিবৰণ সদস্তে
কৈ থকা শুনিলে জৱহৰলালে।

১৯১৯ চনৰ ডিছেম্বাৰ মাহত অমৃতসৰত
কংগ্ৰেছৰ অধিবেশন পতা হ'ল। এই
অধিবেশনত মতিলাল নেহৰুৱে সভা-
পতিত্ব কৰিছিল। ইয়াতেই ভাৰতৰ
জাতীয় কংগ্ৰেছৰ নতুন যুগৰ নেতা
হিচাপে গান্ধীক স্বীকাৰ কৰি লোৱা হয়।

১৯২০ চনৰ ১ অগাষ্ট তাৰিখে বম্বেত
লোকমান্য টিলক স্বৰ্গী হয়। লোকমান্য
টিলকে শ্ৰীঅবিন্দৰ লগ লাগি ১৯০৬
চনৰ সুৰাটৰ কংগ্ৰেছ অধিবেশনত
ভাৰতৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতাৰ প্ৰস্তাৱ দাঙি
ধৰিছিল। ১৯১০ চনত শ্ৰীঅবিন্দই
ৰাজনীতি সৈতে সংশ্লিষ্ট ত্যাগ কৰিছিল।
যেতিয়া লোকমান্য টিলক স্বৰ্গী হ'ল,
গান্ধীজী হৈ উঠিল ভাৰতৰ জাতীয়
এক কংগ্ৰেছৰ অবিসম্বাদিত নেতা।

জৱহৰলালৰ ভাষাত : “যিদিনা বম্বেৰ
লাখ-বিলাখ নব-নাৰী বাটত ওলাই
আহিছিল তেওঁলোকৰ আপোন নেতাৰ
প্ৰতি শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিবলৈ—” সেই
বাতিপুৰা গান্ধীজী আৰু জৱহৰলাল
বম্বেত উপস্থিত হ'লহি। [আগলৈ

বজা কাক বোলে

অনংগমোহন জমিদাৰৰ ঘোঁৰা-বাগীখনেৰে সেই গাঁৱৰ দহো। বাইজৰ কিছু উপকাৰ হৈছিল। এই গাঁৱত চিকিৎসক নাই, আন গাঁৱৰপৰা চিকিৎসক মাতি অনাৰ কামত, আৰু অন্যান্য কামতো এইখন ঘোঁৰা-বাগী আছিল অতি অপৰিহাৰ্য্য।

কিছুদিনৰ পাছত অনংগমোহন জমিদাৰ ঢুকাল। ঢুকোৱাৰ আগে আগে তেওঁ তেওঁৰ পুত্ৰ নবসিংহক কৈ গ'ল বাইজৰ বিপদ-আপদত ঘোঁৰা-বাগীখন দিবলৈ।

নবসিংহই তাৰ দেউতাকৰ কথাৰ উত্তৰত ডিঙি কাতি কৰিছিল; কিন্তু বিপাঙত পৰি কোনোবাই এই গাড়ীখন বিচাৰি অহামাত্ৰেই নবসিংহই আচল সিংহৰ দৰেই গুজৰি উঠিছিল, জঁকি উঠি গালিৰে তেভূত কৰিছিল। আৰু

এনেবোৰ কাণ্ড কিছুদিনলৈ চলাব অন্তত এই বাগীলৈ বগিয়া-বগিৰ কথা সকলোতে সকলোৱে জানি গৈছিল।

তথাপি এদিন বংগৰাজ নামৰ মানুহ এজন মাজ নিশা নবসিংহৰ দুৱাৰত খটখটালেগৈ। বংগৰাজৰ ল'ৰাটোৰ যোৱা-থোৱা অৱস্থা।

মৰ-টোপনিৰপৰা উঠি অহা নবসিংহই খঙতে একো নাই হৈ ক'লে, “গাড়ীখন মোৰ, তোমালোকৰ চৈধ্যপুৰুষে তোমালোকৰ কাৰণে এৰি থৈ যোৱা নাই নহয়? তোমালোক দেখিছোঁ সাইখাত শীতল সন্নিপাত। তোমালোকৰ অত্যাচাৰত অলপ টোপনিও মাৰিব নোৱাৰিমনে?”

এনেতে বংগৰাজে তাৰ ল'ৰাটোৰ গা একেবাৰে হিমচেঁচা হোৱা যেন পালে।

তাৰ ল'ৰাটো ঢুকাল।

তেতিয়াৰেপৰাই বংগৰাজে তাৰ পুত্ৰৰ মৃত্যুৰ প্ৰতিশোধ ল'বলৈ সাজু হ'ল। ল'ৰাটোৰ মৃতদেহ তাতে থৈ, সি পোনে পোনেই বিচাৰকৰ কাষ চাপিল আৰু বিচাৰকক ক'লে, “ধৰ্ম্মাৱতাৰ! নবসিংহই মানুহ লগাই মোৰ ল'ৰাটোক মাৰি পেলালে। দয়া কৰি বিচাৰ কৰক।”

এইজন বিচাৰকো নবসিংহৰ ওপৰত বহু দিনৰেপৰাই ক্ৰুদ্ধ হৈ আছিল। এই-বাৰ নবসিংহৰ নাকৰ কামিহাড়ৰ খবৰ ল'ব তেওঁ। কেনেকৈ যে নবসিংহক তেওঁ নচঁচা শূলত বহুৱাব, তাৰে আঁচনিত

কিন্তু বিচাৰকৰ মনৰ কথা শুনি তেওঁৰ পৰিবাবে ক'লে, “এইবোৰ নকৰাই ভাল। আমাৰ ল'ৰাটোক যেতিয়া সাপে খুটিছিল, সেই মাজনিশা নবসিংহই তাৰ ঘোৰা-বাগীখন আমাক নিদিয়াহেঁতেন আমাৰ বাপুৰ আজি বাক ইমান ডাঙৰ চৰকাৰী চাকৰিয়াল হ'ব পাৰিলে-হেঁতেননে? এইবোৰ কথাত পটকৈ সিদ্ধান্ত ল'ব নালাগে, কিলাকুটি চাঁচিব নালাগে। ধৰ্ম্ম-অধৰ্ম্ম চাই কাম কৰিব লাগে।”

বিচাৰকে সামান্য সময়লৈ কিবাকিবি ভাবি বংগৰাজক ক'লে, “শুনা বংগ, মই আচল কথাটোকে পাহৰি আছিলোঁ। কালিলৈ বাতি পুউৱাৰ লগে লগে এখন বিয়াৰ বা-বন্দৱস্ত কৰিবলৈ মোৰ লগত কেইজনমান যাব। গতিকে—মোৰ পক্ষে এতিয়াই একো কৰা সম্ভৱ নহয়। তুমি কথাটো বজাক কোৱাগৈ যোৱা।”

বংগৰাজে বজাক ক'লেগৈ কথাবোৰ। বজাই তেওঁৰ পাৰিষদসকলৰ সন্মতিক্ৰমে নবসিংহৰ ওপৰত তৎক্ষণাৎ ফাঁচিৰ আদেশ জাৰি কৰিলে।

পাছদিনা নবসিংহৰ ফাঁচি হোৱাৰ কথা। কিন্তু ফাঁচিৰ জৰীত ওলমোৱা সেই মানুহজন দহ দিন ধৰি নহা হ'ল আৰু

সেই ফাঁচিও কাৰ্য্যকৰী কৰা নগ'ল।

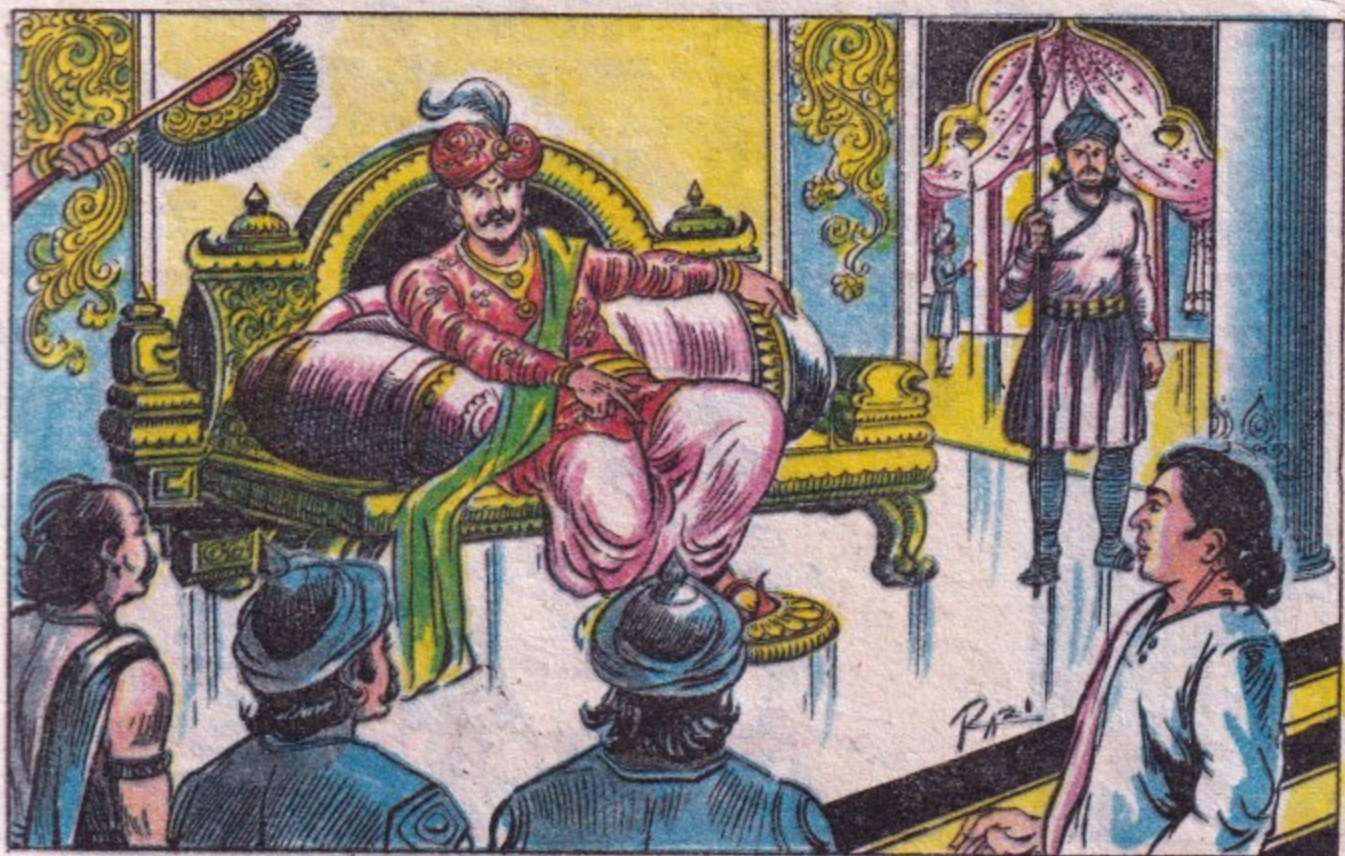
একেৰাহে দহ দিন নহাত বজাৰ মনত
সন্দেহ জাগিল আৰু তেওঁৰ ছদ্মবেশ ধাৰণ
কৰি ফাঁচিয়াল মানুহজনৰ ঘৰলৈ গ'ল।

তেতিয়া ফাঁচিয়ালৰ ঘৈণীয়েকে তাক
কৈ আছিল: “আকনো কিমান দিন
নোযোৱাকৈ থাকিবা? নগ'লেই বজাৰ
আদেশ ফুচফাচ হৈ যাব বুলি ভাবিছানে?
আৰু—নবাধম নবসিংহক ফাঁচি দিবলৈনো
তোমাৰ ইমান অনিচ্ছা হ'ল কিয়? তুমি
যদি নোযোৱাই—তোমাৰ কাম আন
কোনোবাই নিশ্চয় কৰিব।”

এই কথাৰ উত্তৰত ফাঁচিয়ালে ক'লে,
“চোৱা, মই নোযোৱাৰ কাৰণে বজাই

যদি মোকেই ফাঁচিৰ জৰীত ওলোমায়,
ওলোমাওক; তথাপি মই নবসিংহক
ফাঁচি দিব নোৱাৰিম। মোৰ যেতিয়া
টান অশুখ হ'ল, তেতিয়া কিন্তু নবসিংহয়েই
ঘোৰা-বাগীখন দি, চিকিৎসক মতাই
অনাই মোৰ প্ৰাণৰক্ষা কৰিছিল। সিদিনা
নবসিংহই মোক গাড়ীখন নিদিয়াহেঁতেন
—তুমি কেতিয়াবাই দেখোন বাঁৰীজনী
হ'লাহেঁতেন। যিজনে মোৰ প্ৰাণৰক্ষা
কৰিছিল, সেইজনক মইনো কেনেকৈ
ফাঁচি দিওঁ? মহাৰাজে আদেশ দিছে,
ঠিকেই কৰিছে; কিন্তু মোৰো তো বিবেক
বোলা পদাৰ্থ আছে!”

ফাঁচিয়ালৰ কথা শুনি বজাৰ ধাৰণা

হ'ল যে তেওঁৰ ক'ববাত কিবা ভুল হৈছে।

পাছদিনা বজাই বংগবাজক মতাই অনাই সুধিলে, “তোমাৰ ল'ৰাটোক নবসিংহয়েই মাৰি পেলাইছিলনে? হয় বা নহয়—সঠিককৈ কোৱা।”

বজাৰ মূৰ্তি দেখি চুৰ্তি হেৰাই বংগবাজে সঁচাকথাবোৰ কৈ দিলে।

তেতিয়া বজাই নবসিংহক ক'লে, “তুমি যেনেকৈ কিছুমান দুষ্কৃতিৰ কাম কৰিছা, তেনেকৈ, শুকৃতিও কিছুখিনি কৰিছা। তুমি যে বংগবাজৰ ল'ৰাটোক মাৰি পেলোৱা নাই, সেই কথা জানিও কোনো তোমাৰ হৈ সাক্ষী দিবলৈ আগবাঢ়ি অহা নাই। তোমাৰ উপৰিপুৰুষসকলৰ এটা ঐতিহ্য আছিল। সেই ঐতিহ্যৰ মৰ্যাদা বক্ষাৰ কৰাহেঁতেন, আজি এনে অত্যাচাৰ নিশ্চয় নপৰিলা, হেঁতেন, তোমাৰ হৈ মাত মাতিবলৈ ৰাইজ নিশ্চয়েই আগবাঢ়ি আহিলহেঁতেন। কিন্তু

কোনো এজনে তোমাৰ হৈ আগবাঢ়ি নহাটো অতি বিস্ময়কৰ হ'লেও, তাৰ গুৰিতে কিছু কাৰণ নথকা নহয়। কাৰণ হ'ল যে—তুমি তোমাৰ উপৰিপুৰুষসকলৰ দৰে, তেওঁলোকৰ ঐতিহ্য অনুসৰণ কৰি, ৰাইজৰ সৈতে মিলা-প্ৰীতিৰে থাকিব পৰা নাই, ৰাইজলৈ সহায়ৰ হাত বঢ়াই দিয়া নাই। ৰাইজক সহায় কৰাহেঁতেন, ৰাইজেও তোমাৰ হৈ মাত মাতিলেহেঁতেন। ভৱিষ্যতত, ৰাইজৰ মংগলৰ হকে কাম কৰিবা, ৰাইজৰ এজন হৈ থাকিবা। এই কথাটো সদায় আক ভালকৈ মনত ৰাখিবা—মই হ'লোঁ প্ৰতীক বজা, প্ৰকৃত বজা হ'ল ৰাইজ।”

বজাৰ এই কথাই নবসিংহৰ মনত মন্তৱৎ ক্ৰিয়া কৰিলে।

এই ঘটনাৰ পাছৰপৰা নবসিংহই ৰাইজৰ সৈতে অত্যন্ত ভদ্ৰ আচৰণ কৰি যথেষ্ট সদ্‌নাম আৰ্জিছিল। O

কৈশবভাৰ

২০

কৃষ্ণক

তেওঁলোকৰ বিভিন্ন কথা

নিবেদন কৰি ঋষিসকল অতি আনন্দিত

হ'ল। ঋষিসকলে লৈ অহা ফলবোৰ কৃষ্ণক উপহাৰ

হিচাপে দিলে তেওঁলোকে। তাৰ পাছত কৃষ্ণক বিনম্রভাৱে ক'লে,

“এতিয়া আমাৰ এটি দুঃখদায়ক কথা নিবেদোঁ। ভূদেৱীৰ পুত্ৰ নৰকাসুৰ এতিয়া
ৰাক্ষস-নেতা হ'ল। তাৰ অহংকাৰ সীমাহীন হৈ উঠিছে। নৰকাসুৰে চকুৰ পচাৰতে

সমুদ্ৰৰ পানী শুকাই পেলাব পাৰে। পাহাৰ-পৰ্বত চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ কৰিব

পাৰে। তাৰ প্ৰতাপত ত্ৰিজগতত তিষ্ঠি থকা টান হৈ উঠিছে।

নৰকাসুৰে আমাৰ যজ্ঞ পণ্ড কৰিছে, আৰু আমি যাতে

তাকে পূজা কৰোঁ, তাৰ বাবে আদেশ জাৰী

কৰিছে। আমি নৰকাসুৰৰ আদেশ

মান্য কৰিব নোৱাৰি, হে

প্ৰভু! আপোনাৰ কাষ

চাপিছোঁহি।”

‘নৰকাসুৰ-কথা’

ঋষিসকলৰ মুখে এই কথা শুনি কৃষ্ণ নৰকাসুৰৰ ওপৰত বিতুষ্ট হৈ উঠিল ; কিন্তু কোনো প্ৰকাৰৰ মন্তব্য নকৰিলে। কৃষ্ণই গভীৰভাৱে কথাবোৰ ভাবি থাকিল। তাৰ পাছত, সাত্যকিৰ অনুৰোধত কৃষ্ণই সেই ঋষিসকললৈ চাই শাস্ত কঠেৰে ক'লে, “নৰকাসুৰৰ অতিচাৰ-অত্যাচাৰৰ কথা শুনি মই বিগ্নকৃত। নৰকাসুৰক কেনেকুৱা দণ্ড দিম—ইমানপৰে মই সেই কথা ভাবি আছিলোঁ। তাক অৱশ্যেই মৃত্যুদণ্ড দিব লাগিব। একমাত্ৰ মৃত্যু-দণ্ডে তাৰ প্ৰাপ্য। এতিয়া আপোনা-লোকে পূৰ্বৰ দৰেই নিজ নিজ কাৰ্য্যত

মগ্ন হ'ব পাৰে।” এই বুলি অভয় প্ৰদান কৰি কৃষ্ণই ক্ষুদ্ৰ তথা দুৰ্শ্চিন্তিত ঋষি-সকলক বিদায় দিলে।

ঋষিসকলে বিদায় লৈ গুচি যোৱাৰ পাছত ইন্দ্ৰ কৃষ্ণৰ কাষ চাপিল। ইন্দ্ৰই কৃষ্ণৰ হাতত ধৰি ক'লে, “মই যে কিয় ইয়ালৈ আহিছোঁ, সেই কথা তোমাক সবিস্তাৰে ক'ম। নৰকাসুৰে সকলো দেৱতাক পৰাস্ত কৰিবলৈ সাজু হৈছে। তাৰ প্ৰতাপ তথা অত্যাচাৰ-অনাচাৰ অসহনিত হোৱাত দেৱতাসকলে বাধ্যত পৰি মৰ্ত্তালৈ আহি মৰ্ত্তাৰ বিভিন্ন অঞ্চলত আশ্ৰয় লৈছে। নৰকাসুৰৰ সম্পৰ্কে অদিতি দস্তবমতে ভীত-সন্তুষ্ট হৈ উঠিছে। ঋষিগণে তাৰ ভয়ত সত্ত্বহতে অটবা অৰণ্যত বসবাত কৰা হৈছে। তেওঁলোক যে কেনেহেন আলৈ-আখানি হৈছে— তাৰ সঠিক বৰ্ণনা দিয়া মোৰ পক্ষে টান। এতেকে, হে কৃষ্ণ! নৰকাসুৰ নামৰ এই নৰ-ৰাক্ষসক উপযুক্ত শিক্ষা দিয়া তথা দণ্ড দান কৰা কেৱল তোমাৰ পক্ষেহে সম্ভৱ। তুমি বিনে নৰকাসুৰক শিক্ষা দিব পৰা সত্ত্বহতে ত্ৰিজগতত আক কোনো নাই। সকলো দেৱতাৰ দুৱাৰে দুৱাৰে ঘূৰিও লাভ নাই, কিয়নো, নৰকাসুৰৰ অক্ষয় ৰক্ষাকৰচ আছে। একমাত্ৰ

তুমিহে তাক ধ্বংস কৰিব পাৰিবা।
আক—এই কাৰ্য্যত তোমাৰ বাহন ৰূপে
জীৱন উছৰ্গিবলৈ স্বয়ং গকড় মেৰে লগত
ইয়ালৈ আহিছে।”

ইন্দ্ৰৰ কথাৰ উত্তৰত কৃষ্ণই ক’লে,
“মই এইবোৰ কথা ঋষিসকলৰ মুখৰপৰা
ইতিমধ্যে শুনিলোঁৱেই। এতিয়া—
তোমাৰ কথা শুনি মই আগতীয়াকৈ
অধিক দৃঢ় হ’লোঁ।”

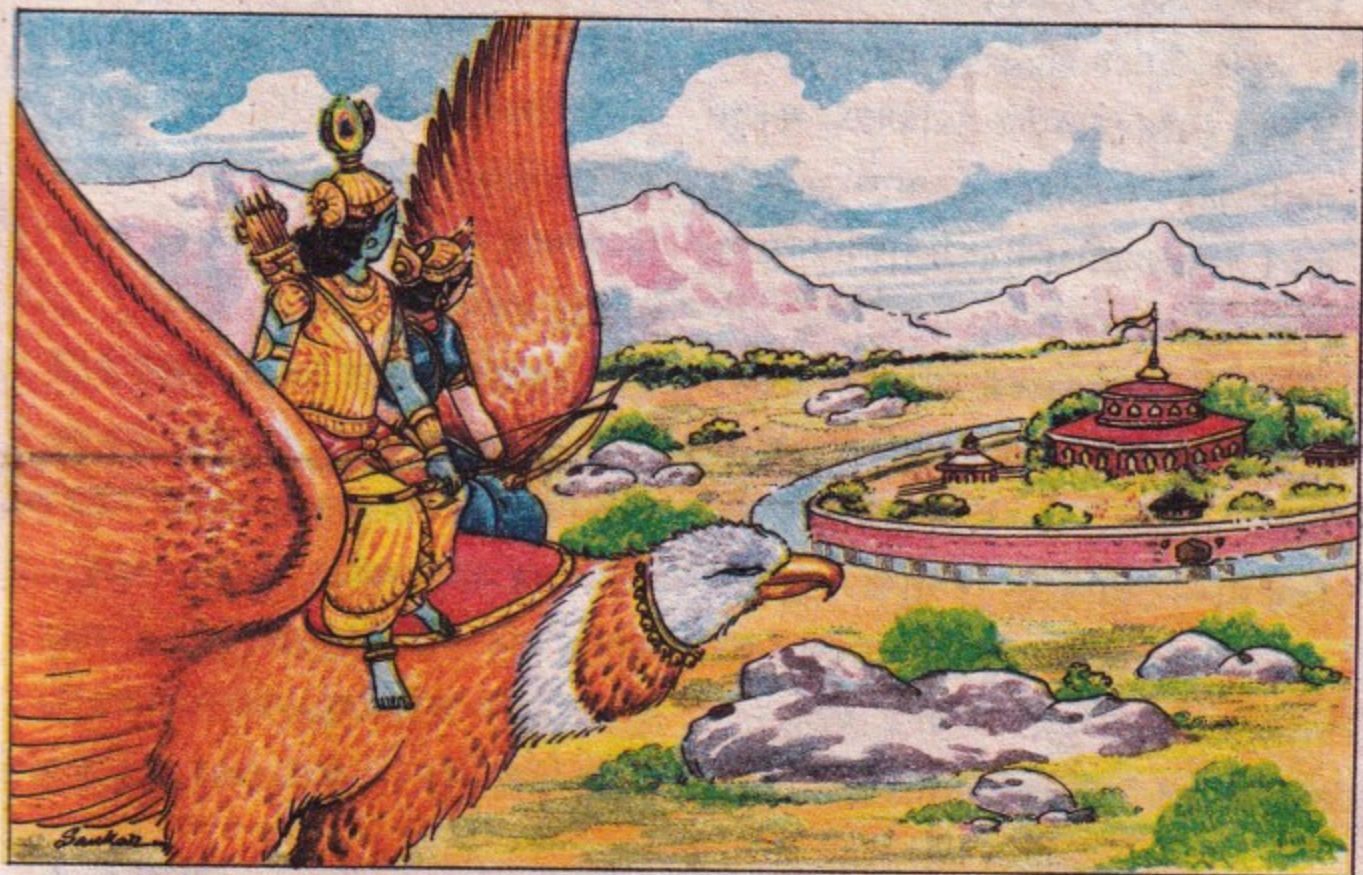
কৃষ্ণই ইন্দ্ৰৰ লগত নৰকাসুৰৰ বিষয়ে
বিশদভাবে আলোচনা কৰি বহুতো নজনা
কথা জানি ল’লে, আৰু ইন্দ্ৰক আশ্বস্ত
কৰি বিদায় ল’লে।

তাৰ পাছত কৃষ্ণই যাদৱসকললৈ

আহ্বান জনালে যাৰ যি অস্ত্ৰ আছে,
সেই সেই অস্ত্ৰ লৈ আহিবলৈ, নৰকাসুৰ-
বধলৈ অগ্ৰসৰ হ’বলৈ। কৃষ্ণই সত্যভামালৈ
যুদ্ধৰ এই সম্বাদ প্ৰেৰণ কৰি, নিৰ্দিষ্ট
বাহনত উঠি, নৰকাসুৰক বধ কৰিবলৈ
আগ বাঢ়িবলৈ ধৰিলে।

*

ইপিনে—এই যুদ্ধযাত্ৰাৰ বাতৰি পাই
নৰকাসুৰে ৰাক্ষস-বীৰ মুৰাসুৰক যুদ্ধলৈ
পঠালে। চাওঁতে চাওঁতে মুৰাসুৰ নিহত
হ’ল। তাৰ পাছত আগুৱাই আহিল
নিশুন্ত নামৰ এক বীৰ ৰাক্ষস। কিন্তু
নিশুন্তৰে কৃষ্ণৰ কাষ চাপিবও নোৱাৰিলে।
যুদ্ধলৈ আহ্বান কৰি তাক সত্যভামায়েই

হেলাবঙে বধ কৰি পেলালে।

তাৰ পাছত প্ৰচণ্ড যুদ্ধ লাগি পৰিল।
কৃষ্ণৰ সমুখলৈ যোৱাহঁত নিমিষতে পৰুৱা
মৰাদি মৰিবলৈ ধৰিলে। আৰু এইদৰে
কৃষ্ণৰ হাতত চৌবংশীসহস্ৰ ৰাক্ষস চাওঁতে
চাওঁতে নিহত হ'ল।

নগৰৰ প্ৰবেশদ্বাৰত ঘিৰোৰ পৰীয়া
ৰাক্ষস আছিল, সিহঁত হয় মৰিল, নহ'লে
পলাই সাৰিল। কৃষ্ণই প্ৰমাদ গণিলে।
কিয়নো — প্ৰাগজ্যোতিষপুৰৰ সাধাৰণ
অধিবাসীক হত্যা কৰাটো আছিল কৃষ্ণৰ
পক্ষে এক অনভিপ্ৰেত কাৰ্য্য। ইপিনে—
ক্ৰমে ৰাক্ষস সৈন্য নোহোৱা হৈ আহিল।

অৱস্থাই যেতিয়া এক চুড়ান্ত বিশৃংখল
আকাৰ ল'লে, তাক তেতিয়াই স্বয়ং
নৰকাসুৰ ৰণস্থলীলৈ ধূমকেতু পৰা দি
পৰিলহি। আৰু লগে লগে ৰণ-দামামা
পুনৰ হুংকাৰি বাজি উঠিল।

নৰকাসুৰে কৃষ্ণক উদ্দেশি ক'লে, “মোৰ
নাম নৰকাসুৰ। ইন্দ্ৰৰে সৈতে বিভিন্ন
দেৱতা মোৰ ওচৰত পৰাস্ত হৈ পলাই
ফুৰিছে। মই তিনিওলোকত মোৰ প্ৰভাৱ
বিস্তাৰ কৰিছোঁ। কোনেও মোক পৰাস্ত
কৰিব নোৱাৰে। অসংখ্য ডাঙৰ দীৰ মোৰ
হাতত পৰুৱা মৰাদি মৰিছে। তুমিও মৰিব।
পিছে—তুমিনো কোন? সেই চৰাইটোক
কেলেই আনিছানো? আৰু লগত দেখিছোঁ
এজনীতিৰোতাকো লৈ আহিছা। দেখাই-
মেলাই সেইজনী ভালেই। ঠিক আছে,
এই সুন্দৰীক মই মোৰ প্ৰাসাদত আশ্ৰয়
দিম, আৰু তাৰ পাছত তোমাৰ লগত
ভালকৈ বুজা-পৰা কৰিম।”

নৰকাসুৰৰ কথাৰ উত্তৰত কৃষ্ণই হাঁহি
মাৰি ক'লে, “তিনিও লোকত মোৰো
কিছু-কিঞ্চিৎ ভাৱ-প্ৰভাৱ নথকা নহয়।
তুমি মোৰ নাম সম্ভৱতঃ নাজানা। আৰু—
জানাও যদি—এতিয়া—এই মুহূৰ্তত জানা
বুলি স্বীকাৰ কৰিবলৈ তোমাৰ কিজানি
লাজেই লাগিব। শুনা, মোৰ নাম হ'ল

Sankar m

বাসুদেৱ, আৰু মোৰ কাষত থকা জনী
হ'ল সত্যভামা। সত্যভামা হ'ল মোৰ পত্নী।
আৰু এই চৰাইটিৰ নাম হ'ল গৰুড়।
এই গৰুড় হ'ল মোৰ বিশ্বস্ত বাহন। শুনা,
তিনিও লোকৰ মংগলৰ বাবে মই তোমাক
বধিবলৈহে ইয়ালৈ আহিছোঁ।”

কৃষ্ণৰ কথা শুনি নৰকাসুৰে বহু সময়
ধৰি হো হো হা হাকৈ হাঁহিলে আৰু
পাছত ক'লে, “হেৰা বাসুদেৱ, তোমাৰ
অস্ত্ৰ নাম কৃষ্ণ নহয়নে? তোমাৰ সৈতে
যুঁজ দিবলৈ মই বহু কাল ধৰি বৈ আছোঁ।
পিছে—এটা কথা মনত ৰাখিবা, বাসুদেৱ,
মোৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰাৰ অস্ত্ৰ নাম হ'ল

মৃত্যু। যদিও—আহিছাই যেতিয়া, যুদ্ধ
যুদ্ধ খেলিবলৈ ওলাইছাই যেতিয়া—
খেলিম বাক তোমাৰ লগত এহাত-দুহাত।”

তাৰ পাছত—উভয়ৰ মাজত দীৰ্ঘ-
কাললৈ যুদ্ধ হ'ল। আৰু সেই যুদ্ধত
এসময়ত মাৰাত্মকৰূপে আহত হৈ কৃষ্ণ
মূৰ্ছিত হৈ পৰিল।

কৃষ্ণৰ এনে অৱস্থালৈ চাই সত্যভামা
উদ্ভিগ্ন হৈ উঠিল। সত্যভামাই কৃষ্ণৰ
দেহৰ পৰা কাঁড় টানি উলিয়াই আনি
তেজ ওলোৱা বন্ধ কৰিলে। গৰুড়ে নিজৰ
ডেউকা কোবাই কৃষ্ণক বিচি থাকিল।
চেতনা ঘূৰাই পাই কৃষ্ণই সত্যভামাক
ক'লে, “সত্যভামা, মই অতি ক্লান্ত।
অলপ পৰলৈ তুমি যুদ্ধ কৰা।” কৃষ্ণৰ
আদেশত অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰেৰে সাজু হৈ সত্যভামা
মূহূৰ্ততে যুদ্ধলৈ ওলাল।

সত্যভামাই নৰকাসুৰলৈ টোঁৱাই
অসংখ্য তীৰ মাৰি পঠিয়ালে। নৰকাসুৰে
চিঞৰি চিঞৰি কৈ থাকিল, কৃষ্ণ যে
ইমান নীচ, সেই কথা মোৰ ধাৰণাবো
অতীত আছিল। নিজে ৰণক্ষেত্ৰৰ পৰা
পলাই গৈ মোৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিবলৈ
পঠালে এজনী সামান্য নাৰীক।” এই বুলি
কৈয়েই নৰকাসুৰে সত্যভামালৈ জঁই
জঁই তীৰ মাৰি পঠিয়াবলৈ ধৰিলে।

সত্যভামাৰ দেহততীৰ বিদ্ধ হৈ তেজ নিগৰি থাকিল। কিন্তু সেইবোৰলৈ ভ্ৰক্ষেপ নকৰি সত্যভামাই নৰকাসুৰৰ বথ চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ কৰি পেলালে, বথৰ সাৰথিকো নিহত কৰিলে। নৰকাসুৰে বাণ মাৰিবলৈ ধনু দাঙি ধৰাৰ লগে লগেই সত্যভামাই নৰকাসুৰৰ বাণ বিনষ্ট কৰি পেলালে। একে একে তিনি-ডাল বহু বহু বাণ বিনষ্ট হোৱাত অতি-পাত ক্ৰুদ্ধ হৈ নৰকাসুৰে সত্যভামালৈ বিৰাট টোঙান দলিয়াই পঠালে। কিন্তু সেই টাঙোনটোকো সত্যভামাই টুকুৰা-টুকুৰ কৰি যথাযোগ্য জৱাব দিলে। আৰু এইদৰে নৰকাসুৰৰ প্ৰতিটো অস্ত্ৰ সত্যভামাই ভোটা কৰি দিবলৈ ধৰিলে।

বহুতো পৰলৈকে যুদ্ধ কৰাৰ অন্তত কৃষ্ণই আগ বাঢ়ি গৈ সত্যভামাক ক'লে, “তোমাৰ দেহৰপৰা তেজ নিগৰি পৰিছে, যদিও তোমাৰ এই বীৰতাপূৰ্ণ সংগ্ৰাম অতুলনীয়। যি হওক এতিয়া তুমি বিশ্রাম কৰা।” এই বুলি কৈ, কৃষ্ণই নিজৰ ডিঙিৰ ৰত্নহাৰ সত্যভামাক পিন্ধাই দিলে। ৰুক্মিণী আৰু সত্যভামাই বহু বাৰ এই ৰত্নহাৰ পাবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল। ইমান দিনৰ অন্তত যোগ্যতাৰ চানেকি দাঙি ধৰি সত্যভামাই ৰত্নহাৰ লাভ কৰিলে।

ইতিমধ্যে নৰকাসুৰে আন এখন ৰথত

উঠি সত্যভামা আৰু গৰুড়লৈ বাণ মাৰি পঠিয়ালে। এইবাৰ স্বয়ং কৃষ্ণ কদ্ৰমূৰ্তি ধাৰণ কৰি নৰকাসুৰৰ ধ্বংস সধাত প্ৰবৃত্ত হ'ল। কৃষ্ণক আহত কৰিবলৈ নৰকাসুৰে বহু বহু অস্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰিছিল। কিন্তু সেইবোৰেৰে কোনো কাম নহ'ল। আৰু—

এসময়ত যেতিয়া অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ নোহোৱা হ'ল, তেতিয়া বিৰাট বিৰাট গছ গধুৰ গধুৰ শিল আদি নৰকাসুৰে কৃষ্ণলৈ নিক্ষেপ কৰি থাকিল। কিন্তু তথাপি কৃষ্ণক নৰকাসুৰে পৰাস্ত কৰিব নোৱাৰিলে।

আৰু পৰিশেষত কৃষ্ণই নৰকাসুৰলৈ সুদৰ্শন চক্ৰ নিক্ষেপ কৰিলে আৰু সুদৰ্শন-

চক্ৰই নৰকাসুৰক কাটি খেলালে।

নৰকাসুৰৰ মৃত্যুৰ অন্তত ভূ-দেৱীও
বিপদমুক্ত হ'ল। ভূদেৱীয়ে কান্দি কান্দি
কৃষ্ণক ক'লেগৈ, “হে কৃষ্ণ! এদিন তুমিয়েই
মোক মোৰ পুত্ৰটিক উপহাৰ দিছিল, আৰু
আজি তুমিয়েই তাক বধিল। তাৰ
মৃত্যুৰ ফলত দেৱতা আৰু ঋষিসকল সুখে-
সন্তোষে কাল কটাব পাৰিব। এই
মণিমুকুঞ্জলযোৰ লোৱা। ইন্দুক পৰাস্ত
নৰকে এদিন এই মণিকুণ্ডল লৈ
আহিছিল। এইবোৰ তুমি গ্ৰহণ কৰা,
নৰকাসুৰৰ পুত্ৰক বধ কৰা।”

কৃষ্ণ ভূ-দেৱীৰ প্ৰস্তাৱত সন্মত হ'ল
আৰু নৰকাসুৰৰ পুত্ৰ ভগদত্তক সিংহাসনত
অধিষ্ঠিত কৰিলে।

মণিশৈলত নৰকাসুৰে আটক কৰি
ৰখা দেৱতাসকলৰ যোল সহস্ৰ এশজনী
পত্নীক শ্ৰীকৃষ্ণই উদ্ধাৰ কৰি আনিলে।
মহামুনি নাবদমুনিয়ে সেই দেৱ-পত্নীসকলক

কৈছিল : “তোমালোক চিন্তিত নহ'বা।
স্বয়ং বিষ্ণুৱে মানৱসন্তান ৰূপে পৃথিৱীলৈ
আৱিৰ্ভূত হৈ নৰকাসুৰক হত্যা কৰি
তোমালোকক মুক্ত কৰিব।”

তাৰ পাছত শ্ৰীকৃষ্ণই মণিশৈলৰ চূড়াত
অৱস্থিত বৃক্ষ আৰু পক্ষীবিলাকক লগত
লৈ গৰুড়ৰ পিঠিত উঠি বহিল। কৃষ্ণ
পোনেই ইন্দুৰ ওচৰলৈ গ'ল। তেতিয়া
ইন্দু-পত্নী শচীদেৱীও ইন্দুৰ কাষত বহি
আছিল। নৰকাসুৰক বধ কৰি দেৱতা-
সকলক নিৰাপদ কৰাৰ কাৰণে ইন্দুই
শ্ৰীকৃষ্ণলৈ আন্তৰিকতাৰে বিৰাট অভিনন্দন
জ্ঞাপন কৰিলে।

ইন্দু-পত্নী শচীদেৱীয়ে সত্যভামাক
ক'লে, “তোমালৈ কিবা এটা উপহাৰ
দিয়াৰ বৰ মন। তোমাক কি লাগে কোৱা।”

“তোমাৰ মৰমেই মোৰ পক্ষে যথেষ্ট।
মোৰ কোনো সামগ্ৰীৰ অভাৱ নাই।”
সত্যভামাই হাঁহি হাঁহি ক'লে।

চাই বুলিবা বাট

সুদাম কাম কৰা মানুহ, কিন্তু সুদামৰ গৰাকী বত্নাকৰে সুদামৰ লগত একেবাৰে আপোন মানুহৰ দৰে আচৰণ কৰিছিল। সুদাম যে কাম কৰা মানুহে, সেই কথা নজনা। মানুহে কদাপি বুজি নাপাইছিল।

এদিন বত্নাকৰৰ এজন আত্মীয় আহিল। এই আত্মীয়গৰাকীৰ নাম আছিল ধনগুপ্ত। ধনগুপ্ত আছিল ঠোট কোবোৱা বিধৰ মানুহ। ক'বলগাখিনি চিধাই মুখৰ ওপৰত কৈ দিছিল। কিন্তু ধনগুপ্তৰ ঠোট কোবোৱা সুদামে সহ্য নকৰিলে। সুদামে তাৰ গৰাকী বত্নাকৰৰ মুখলৈ চাই মনে মনে থাকিল। বত্নাকৰে চকুৰে ইচাৰা কৰি সুদামক মনে মনে থাকিবলৈ কৈছিল আৰু সুদামে তাৰ গৰাকীৰ আদেশ একপ্ৰকাৰ বাধ্যত পৰিহে মানিছিল।

বত্নাকৰে ধনগুপ্তক আঁৰত মাতি নি ক'লে, “সুদাম মোৰ কাম কৰা মানুহ, হয়; কিন্তু তাক ময়ো কেতিয়াও আন কাৰোবাৰ কাণত পৰাকৈ ককৰ্থনা-বিকৰ্থনা নকৰোঁ। তুমি তাক যেনেকৈ ডাবি দিলা তেনেকৈ আনকি ময়ো তাক কেতিয়াও নকৰোঁ।”

এই কথাৰ উত্তৰত ধনগুপ্তই ক'লে, “চোৱাঁ, ধনী লোকৰ অহংকাৰ কিবা-নহয়-কিবা প্ৰকাৰে প্ৰকাশ পাবই। আৰু—ধনৰ অহংকাৰ যাৰে-তাৰে ওচৰত প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি নহয়? গতিকে—কাম-বন কৰা মানুহৰ ওপৰতে প্ৰকাশ কৰিব লাগে। বজাৰ আগত অহংকাৰ প্ৰকাশ কৰিলে তো—ফাটেক খাব লাগিব। বন্ধুহঁতৰ আগত অহংকাৰ প্ৰকাশ

কৰিলে বন্ধুৱেই এদিন শত্ৰু হৈ উঠিব। যদি গ্ৰাহকহঁতৰ আগত অহংকাৰ প্ৰকাশ কৰোঁ, তেনেহ'লে — বেহা-বেপাৰ মুদা চাওঁতে চাওঁতে মৰিব। আৰু অহম্কাৰ পৰিয়ালত প্ৰকাশ কৰিলে পৰিয়ালত অশান্তিৰ জুই জ্বলিব। গতিকে বুজিছাই — ইহঁতৰ আগত যদি বৰ কথা নকওঁ — ক'তনো ক'ম ?”

শুনি বন্ধাকৰে বিৰক্তিতে ক'লে, “এনেকৈয়েই যদি আমি কাম-বন কৰা মানুহক ডাবি-ছ'কি দিওঁ, গুৱালগালি পাৰোঁ, আগলৈ আমি দেখোন কাম-বন কৰা মানুহ একেবাৰেই নোপোৱা হ'ম।”

এই কথাৰ উত্তৰত ধনগুপ্তই ক'লে, “কিনো কৈছা ? ভাতৰ আকাল নহ'লে কাউৰীৰ আকাল হ'বনে ? তুমিও যে— ! আচৰিত কথা ক'লা। কাম-বন কৰা মানুহৰ আকাল কেতিয়াও নহ'ব।”

“সেই বুলি—মানুহৰ দাৰিদ্ৰ্যৰ সুযোগত অবাৰতে মানুহক অপমান কৰাটো কিন্তু অতি গৰ্হিত কথা। অসহায় মানুহ এজনে মুখ হয়তো নাপাতিব ; কিন্তু আমাৰ অন্তায় আচৰণৰ কাৰণে আমাক অভিশাপ নিশ্চয় দিব।”

বন্ধাকৰে এই কথাৰ উত্তৰত ধনগুপ্তই ক'লে, “শুনা, কাম-কৰা মানুহক গালিও পাৰিব লাগিব, ডাবি-ছ'কিও মাৰিব লাগিব। মাজে-মধ্যে টকা-সিকা এটা-ছুটা দিলেই হ'ল। যদি এইদৰে চলি থাকা— তেনেহ'লে চাবা—তোমাৰ গালি খোৱাৰ বাবে সিহঁত আগ্ৰহৰে বৈ থাকিব। তেতিয়া — গালি-খোৱা-মুদ্ৰা লোৱা— অভ্যাসটিও তাৰ হৈ যাব আৰু গালি শুনিবলৈ তোমাৰ আগত বৈ দিব।”

“কিন্তু—এটা কথা মই বুজা নাই। অকাৰণে তাক গালি পাৰিমেইবা কিয় আৰু মুদ্ৰা দিমেইবা কিয় ?” বন্ধাকৰে বগত ধৰিলে।

“শুনা, বুজাই কওঁ। পেটৰ মলি

গু, আৰু মনৰ মলি অহংকাৰ—নোলালেই
বিপদ, ওলালেই আৰাম। কাম কৰাৰ
মানুহৰ ওপৰত মৰদ কহলাব পাৰিলেই—
বহু, মন চাফা। তেতিয়া ঘৰলৈ গৈ
পৰিবাৰক, বা ল'ৰা-ছোৱালীহঁতক এফালৰ-
পৰা নধৰিলেও হ'ব। আৰু—তোমাৰ
এই সুদাম-সমস্যাৰ সমিধান—এতিয়াই
দিছোঁ ৰ'বা।” এই বুলি কৈ ধনগুপ্তই
সুদামক মতাই অনাই থাক ক'লে, “চোৱা
সুদাম, অলপ আগতে তোমাক মই অলপ
আজে-বাজে কথা কৈছিলোঁ। তুমি বেয়া
নাপাবা। এয়া লোৱা।” ধনগুপ্তই সুদামক
ছুটা টকা দিলে আৰু পুনৰ ক'লে, “চোৱা,
সুদাম, চাউলত কেতিয়াবা কেতিয়াবা
শিলগুটি থাকে। সেই বুলি চাউলখিনি
পেলাই দিয়া হয়নে? মই যে ছুইচাৰি
বেয়া কথা কৈছোঁ, সেইবোৰো মনৰপৰা
বাছি উলিয়াই দলিয়াই পেলালেই হ'ল,
তেতিয়া আৰু ছখ-কষ্ট লাগাকিব।”

সেইদিনা—সাঁজ লাগি ভগাৰ পাছত
সুদামে কাৰোবাক হোৱাই-নোহোৱাই
গালি পাৰি আছিল আৰু লগতে চাউল
বাছি আছিল।

বন্ধাকৰে সুদামক সুধিলে, “সুদাম,
তুমি কাকনো গালি পাৰিছা?”

“এই চাউল-বেচোঁতাক। অতি বেইমান
এই চাউল-বেচা মানুহটো।”

“তাৰ দোষনো কি?”

সুদামে ক'লে, “এই চাউলত শিলগুটি
আছে। কিন্তু ধানগছত তো শিলগুটি
নোপজে। গতিকে — বেপাৰীবোৰেহে
শিলগুটি চাউলৰ লগত মিহলায়। গতিকে
—মই বেপাৰীক গালি পাৰিছোঁ।”

“হেৰা ধনগুপ্ত, শুনিছানে?”

“ওঁ, ওঁ, শুনিছোঁ। আৰু তোমাৰ
এই অসাধাৰণ চাকৰটিৰপৰা চাই বাট
বুলিলৈকো শিকিছোঁ।” কৈয়েই ধনগুপ্ত
ধান কটা নৰা যেন হৈ পৰিল। O

চক কেনেকৈ বেলেগ হ'ল

আফ্ৰিকা মহাদেশৰ এঠাইত এক বিস্তীৰ্ণ
সৰোবৰৰ পাৰত বামোগি নামৰ বৃদ্ধ মানুহ
এজন বসবাস কৰিছিল। বামোগিৰ
আছিল সাতোটি ল'ৰা সাতজনী বোৱাৰী।
নাতি-নাতিনীয়েক। সকলো মিলাই
সিহঁতে এখন চুবুৰী। আটাইতকৈ সৰু
আৰু তাৰ ওপৰৰটোৰ নাম পোছ আৰু
আকৰ। এই ল'ৰা দুজনৰ মাজত বৰ
মিল আৰু মিলাপ্ৰীতি। সিহঁত দুটাই
একেখন পৰিয়ালৰ বায়েক-ভনীয়েকক
বিয়া কৰাইছিল।

আৰু—এদিন সিহঁতে আন কোনোবা
অঞ্চললৈ গথৈকাটোকে খাটাং কৰিলে।
এই সমাজত এয়া আছিল বীতি-বিকল্প
কথা। কিন্তু তথাপি সিহঁত নদমিল।
সিহঁতে নতুন জীৱনৰ পাতনি তৰিবলৈ

একেলগ হৈ যাত্ৰা কৰিলে।

বামোগি য'ত বসবাস কৰিছিল
তাৰ পূবে আছিল এক অটব্য অৰণ্য।
সেই অৰণ্যতে খেতি-বাতি কৰি থকা-
মেলা কৰিব বুলি ভাবিলে পোছ আৰু
আকৰাই।

এনে অটব্য অৰণ্যতো কোনোবাই
থাকিব পাৰেনে? ভাবিলে বামোগিয়ে।
প্ৰথমতঃ, এই অৰণ্য হিংস্ৰ জন্তু-
জানোৱাবেৰে ভৰা। দ্বিতীয়তঃ, শুনা
কথা, এই অৰণ্যলৈ সোমোৱাহঁত জন্তুলৈ
কঁপান্তৰিত হয়। এলান্ধুকলীয়া এই অৰণ্য
হেনো জাছ-অৰণ্য।

কিন্তু তথাপি—পোছ আৰু আকৰাই
ইয়াতে খেতি-বাতি কৰি, ঘৰ-ছৱাৰ সাজি
পশু পালন কৰি, বসবাস কৰিবলৈ ধৰিলে।

এদিন সিহঁতৰ ঘৰচীয়া পশুবিলাকক চৰাবলৈ লৈ যাওঁতে পোছ আৰু আকৰাৰ ল'ৰা-ছোৱালীহঁতে চিঞৰি কৈ উঠিল, “হাতী! হাতী!”

সৰু শিল এচটা হাতত লৈ পোছ দৌৰি আহিল। আহি লক্ষ্য কৰিলে যে—এজাক হাতীয়ে তাৰ খেতি-পথাৰ তহিলং কৰিবলৈ ধৰিছে। পোছৰে চিঞৰি খলক লগালে। চিঞৰ শুনি হাতীৰ জাকটো থমক খাই ব'ল আৰু পোছৰে হঠাৎ তাৰ হাতত থকা শিলচটা ডাঙৰ হাতীটোলৈ দলিয়াই মাৰিলে। অলপ পাছত হাতীৰ জাকটো তাৰপৰা লাহে-ধীৰে গুচি গ'ল। পোছৰে কিন্তু সেই শিলচটা বিচাৰি নাপালে। শিলচটা ডাঙৰ হাতীটোৱে বোধকৰোঁ লৈ গ'ল।

এই শিলচটা যে সাধাৰণ শিল নাছিল, পোছৰে সেই কথা নাজানিছিল। এই শিল আফ্ৰিকাৰ মান্দী সম্প্ৰদায়ৰ মানুহে তৈয়াৰ কৰিছিল। এই শিলবোৰ আছিল জাছুশক্তিসম্পন্ন শিল। এই জাছুশক্তিৰ কথা জনাহেতুকে ৰামোগিয়ে কেতিয়াও এই শিল ব্যৱহাৰ কৰা নাছিল। মৃত্যুৰ আগ মুহূৰ্ত্তত ৰামোগিয়ে জাছু-শিলচটা আকৰাক দিছিল আৰু—আকৰাক নকৈ-নেমেলি পোছৰে হাতীৰ গালৈ সেই

শিলচটা দলিউৱাত অৰণ্যৰ আলোড়িত হৈ উঠিছিল। সমগ্ৰ অৰণ্যৰ জীৱ-জন্তুৱে সিহঁতক এক ভয়ংকৰ মহা বিপদে আগুৰি ধৰা বুলি ভাবিছিল।

আকৰাই যেতিয়া হাতীবিলাকৰ প্ৰতিক্ৰিয়ালৈ মন কৰিলে, আৰু ঘৰলৈ উভতি আহি শিলচটা বিচাৰি নাপালে, তেতিয়া পোছৰে ডাবি মাৰি ক'লে, “তই যেনেতেনে মোৰ সেই শিলচটা আনি দিবি, নহ'লে তোক ঘৰা-মুটি মাৰি মাৰি পোনাম চাবি।”

“আকৰা, সেই শিলচটা মই হাতীৰ গালৈ দলিয়াইছিলোঁ। যি কি নহওক—মই তাতোকৈ ভাল এচটা শিল তোমাক

দিম।” পোছ্ৰে ক’লে।

“তাতকৈ ভাল মোক নালাগে, সেই শিলচটাকে মোক লাগে। যদি শিলচটা বিচাৰি নানিছ, তেনেহ’লে তোৰ চাউল টুটল বুলি জানি থ’।” আকৰাই ক’লে, “তোক মই মাৰিয়েই পেলাম।”

পাছদিনা বাতিও পুৱাল, পোছ্ৰও ওলাল। ওলাল অৰণ্যলৈ বুলি। তাৰ কান্ধত এটা জোলাঙা, হাতত গছৰঠাৰিৰ লাঠি এডাল। আন একো নাই।

গৈ গৈ অৰণ্যৰ সোঁমাজ পাই, পোছ্ৰে হাতীৰ জাকটোক বিচাৰি উলিয়াবৰ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু সি ব্যৰ্থ হ’ল। তাৰ

পাছত অৰণ্যত বাতি নামি আহিল। তথাপি পোছ্ৰে হাতীৰ জাকটোক বিচাৰিয়েই থাকিল।

পোছ্ৰে তাৰ লগত কেইখনমান কটি লৈ আহিছিল। এইবাৰ এঠাইত বহি কটিখিনি খাই গছৰডালত বহি জিৰণি ল’বলৈ ধৰিলে। আক চাওঁতে চাওঁতে সি গছৰ ডালতে টোপনিত লাল-কাল দিলে।

বাতি পুৱাল, পোছ্ৰ জাগিল। জাগিয়েই সি কিছু দূৰত এঠাইত ধোঁৱা বলি থকা দেখি তালৈ গ’ল। তাত এটা পঁজা ঘৰ আছিল। মাত লগোৱাত বুঢ়ী এজনী পঁজাঘৰৰপৰা ওলাই আহিল আক পোছ্ৰক পদাপাল দেখা দি দেখি বুঢ়ীয়ে ক’লে।

“তুমিনো বোপা এই বাঘে পোৱালি পোৱা হাবিলৈ কিয় আহিলা? তোমাক কোনেনো ইয়ালৈ পঠালে? তুমি কি কামত ইয়ালৈ আহিলানো? তুমি দেখিছো বাঘৰ আগ-তেল খোৱা ল’ৰাহে!”

পোছ্ৰে মিঠা মাতেৰে ক’লে, “আইতা, মই বিশেষ কাম এটা কৰিম বুলি এই হাবি পাইছোঁহি।” এই বুলি কৈয়েই, বুঢ়ীৰ হাতত থকা পটা-গুটিটো পোছ্ৰে প্ৰায় কাঢ়ি নিলে বুঢ়ীৰ হাতৰপৰা।

কিয় যে পোছ্ৰে পটাগুটিটো নিলে, সেই কথা বুজিব নোৱাৰি বুঢ়ী হতবাক

হ'ল। তাৰ পাছত বুঢ়ীয়ে ক'লে, “তুমি
যে পটাগুটিটো কিয় মোৰ হাতৰপৰা
কাঢ়ি লৈ গ'লা মই কিন্তু বুজা নাই।
কিন্তু মই তাতোকৈ অবাক মানিছোঁ—
তুমি মানুহৰ চুবুৰি এৰি জন্তু-জানোৱাৰৰ
চুবুৰিলৈ অহাত। কথানো কি?”

বুঢ়ীৰ এই উত্তৰত পোছুৱে আকৱাৰ
কাহিনী ক'লে।

সেই কথা শুনি বুঢ়ীয়ে পোছুক ক'লে,
“তুমি ইয়ালৈ আহি অতিপাত ছঃসাহসৰ
কামহে কৰিছা। পিছে—আহিলাই যেতিয়া
—মোৰ ওচ'তে থাকা। তোমাৰ কাৰণে
যি কৰিব লাগে মই কৰিম।”

বুঢ়ীৰ কথাত পতিয়ন গৈ পোছু
বুঢ়ীৰ পঁজাতে থাকিল।

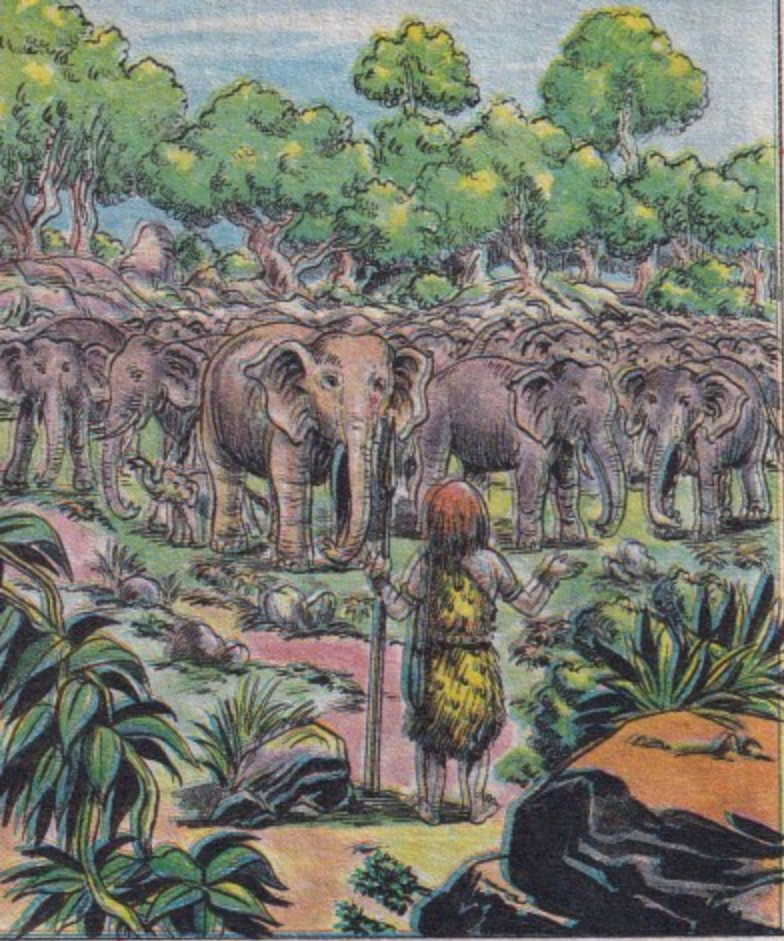
তেতিয়াৰপৰা পোছুৱে প্ৰতিদিন
অবগ্যৰপৰা খৰিকাঠ কাটি আনিছিল,
বুঢ়ীৰ প্ৰতিটো কথা আখৰে আখৰে মানি
চলিছিল। বুঢ়ীয়ে যেতিয়া মাজে-মধ্যে তাক
'ধোদৰ পচলা' 'নাওপেটা' আদি কৈছিল,
তেতিয়া সি এইবোৰকে বুঢ়ীৰ মৰম বুলি
মনে-চিতে ভাবিছিল।

কিন্তু বছৰি এইদৰে পাৰ হোৱাৰ
পাছত পোছুৱে বঢ়িয়াকৈ বুজি পালে
যে—এইগৰাকী বুঢ়ীয়ে তাৰ কোনো
উপকাৰ কৰিব নোৱাৰিব।

এই কথা ভবাৰ লগে লগেই বুঢ়ীয়ে
তাক কাষত বহুৱাই লৈ ক'লে, “বাছা,
ইমান দিন ধৰি ইয়াত আছাহি, আক
কিছুদিনলৈ থাকা। হতাশ নহ'বা। ধৈৰ্য
ধৰা, সহ্য কৰা, আৰু মানুহৰ লগত আনকি
জন্তু-জানোৱাৰৰ লগতো ভাল ব্যৱহাৰ
কৰা। এই তিনিও গুণ যদি আয়ত্ত
কৰিব পাৰা, তেনেহ'লে আনকি হস্তীও
তোমাৰ মৰমৰ বশ হ'ব। তুমি এটা
হস্তীৰ গালৈ ধিল এচটা মাৰি পঠাইছিল',
অপকাৰ কৰিছিল। হস্তীহঁতে কেতিয়াও
উপকাৰীক, আৰু অপকাৰীকো নেপাহৰে।”
এই বুলি কৈ, বুঢ়ীয়ে এচটা নীল বৰণৰ

শিল পোছৰ হাতত দিলে।

তাৰ পাছ বুঢ়ীয়ে পোছক ক'লে যে
ক'ত আক কেনেকৈ সেইবোৰ হাতীক
পোছৰে বিচাৰি উলিয়াব পাৰিব।

বুঢ়ীৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি, হাতীৰ
জাকটোক বিচাৰি পোছ আগ বাঢ়ি গৈ
থাকিল অৰণ্যৰ মাজেদি। বহু সময়লৈকে
একেৰাহে বাট বুলি বুলি গৈ গৈ, এঠাইত
অসংখ্য হাতীক দেখা পাই পোছৰে
যেনিবা পদাপাল দেখিলে।

কিন্তু হাতীৰ জাক বিচাৰিয়েইহে সি
ওলাইছিল যে—সেই কথাটি মনত পৰাত
ডাঠ-বুকুৱা হ'বলৈ চেষ্টা দিলে।

এই হাবি যে হাতীৰ হাবি—সেই
কথাত পোছৰ সন্দেহ নাথাকিল। অসংখ্য
হাতীৰ মাজত যিটো বয়সিয়াল হাতী
আছিল, সেই প্ৰকাণ্ড হাতীটোকে হাতীৰ
ৰজা যেন লাগিল।

পোছৰে সাহসৰে সৈতে সেই ৰজা
হাতীটোৰ সমুখলৈ গৈ কিবা ক'বলৈ মুখ
মেলাব লগে লগে ৰজা হাতীটোৱে তাৰ
প্ৰকাণ্ড শুঁৰ দাড়ি পোছক ৰখাই ক'লে
“তুমি ইয়ালৈ কেলেইনো আহিলা?”

লগে লগে পোছৰে উত্তৰ দিলে,
“হে হস্তীৰাজ! মই সকলো হস্তীকে
কৈছো, তোমালোকে যেতিয়া আমাৰ তালৈ
গৈছিলো, তেতিয়া ভয়তে বিবুদ্ধি হৈ মই
এচটা শিল দলিয়াই মাৰিছিলোঁ। সেই
শিলচটা মই যদি ঘূৰাই পাওঁ—তেনেহ'লে
মই তোমালোকৰ ওচৰত ওৰে জীৱনলৈ
ধকুৱা হৈ থাকিম। আক যদি সেই শিলচটা
মোক ঘূৰাই নিদিয়া, তেনেহ'লে দয়া কৰি
তোমালোকে মোক মাৰি পেলোৱা।”

পোছৰ কথা শুনি হাতীবীলাক বহু
সময় ধৰি নিমাতে থাকিল। তাৰ পাছত
সিহঁতে পৰস্পৰৰ মাজত এই বিষয়ে
আলোচনা কৰিলে। আলোচনা কৰোঁতে
হাতীবীলাকৰ মাজত এটা বিচিত্ৰ শব্দ
উঠিল। সিহঁতে স্থিৰ কৰিলে যে পোছক

কোনোবিধৰ দণ্ড নিদিব। পোছক সিটোতে
সেই শিলচটাও ওভোতাই দিলে।

আক তাৰ পাছত, সহস্ৰ সহস্ৰ হস্তীৰ-
পৰা বিদায় লৈ, বুঢ়ীয়ে দিয়া নীল বৰণৰ
শিলচটাৰ সহায়ত পোছ পুনৰ গাঁৱলৈ
বুলি বাওণা হ'ল।

পোছুৱে যেতিয়া তাৰ এই বিচিত্ৰ
অভিজ্ঞতাৰ কথা গাঁৱৰ বাইজক ক'লে,
তেতিয়া সকলোৱেই শুনি অবাক মানিলে।
শুনি শুনি সকলো ল'ৰা-ছোৱালীহঁতৰ
কৌতূহলৰ পাৰ-বুল নোহোৱা হ'ল।
পোছুৱে যে কেনেকৈ এনে এক ভয়ানক
কাম কৰিও নিৰাপদে ঘূৰি আহিল,
ডাঙৰহঁতে সেই কথা কল্পনা কৰিবলৈকে
টান পালে, কিয়নো — এই অৰণ্যলৈ
যোৱাহঁত যে জন্তুলৈ কপান্তৰিত হয়, সেই
কথাত এওঁলোকৰ সন্দেহ নাছিল। এতিয়া
সেই কথাত সন্দেহৰ সৃষ্টি হ'ল।

পোছুৱে লৈ অহা নীলা পাথৰটুকুৰা

আকৰাৰ ল'ৰাটোৱে কপককৈ গিলি
পেলালে। তাৰ পাছত হৈ-চৈ লাগি পৰিল।
পোছুৱে আকৰাক ক'লে, “তোমাৰ শিল-
চটাৰ কাৰণে মোক কি কৈছিলো, মনত
আছে নিশ্চয়। এতিয়া যে মোৰ নীলা
পাথৰটুকুৰা তোমাৰ ল'ৰাই খাই পেলালে
—এতিয়া কি ক'বা?”

“মই কালিলৈ ক'বলৈ গুচি যাম।”
আকৰাই ক'লে।

“ঠিক আছে, যাবা। পিছে—তাক—
মোৰ পাথৰটুকুৰা যিটো ল'ৰাই গিলি
খালে—তাক মোৰ ওচৰত থৈ যাবা।”
পোছুৱে ক'লে।

আকৰাই আক কথা নবঢ়াই, পোছৰ
প্ৰস্তাৱ মানি লৈ, অৰণ্যৰ আন এক
অঞ্চললৈ গুচি গ'ল।

এইদৰে, একালত এক হৈ থকা মানুহৰ
চক বেলেগ বেলেগ হৈছিল—যি অৱস্থা
আজিও একেদৰেই চলি আছে। ○

প্ৰতিবিম্ব

বিশালনগৰৰ ৰজা আছিল বিবেকৱন্তদেৱ। ৰজা বিবেকৱন্তই প্ৰতিদিন পুৱা-গধূলি তেওঁৰ প্ৰাসাদৰ বিস্তৃত চালত পায়চাৰি কৰি সূৰ্য্যোদয় আৰু সূৰ্যাস্তৰ অনুপম সৌন্দৰ্য্য উপভোগ কৰিছিল।

প্ৰায় প্ৰতিদিনেই তেওঁ এজন খৰিকটীয়াক ধলপুৱাতে ওলাই যোৱা আৰু ফুট-গধূলিতে মূৰত খৰিকাঠ এবোজা লৈ উভতি অহা দেখা পাইছিল।

প্ৰায় হাড়ে-ছালে লগা খৰিকটীয়াক দেখি ৰজাই ভাবিছিল: এই খৰিকটীয়াটো নিশ্চয় ছখীৰো ছখী, নহ'লেনো ইমান ধলপুৱাতে কোনোবা সদায় ওলায়নে? —কিন্তু খৰিকটীয়াক ফুট-গধূলি উভতি আহোঁতে তাৰ মূৰত বুজন পৰিমাণৰ খৰিকাঠ দেখা পাই ৰজাই ভাবিছিল: ই

খৰিকটীয়াটো এটা মহাপাপী। নহ'লেনো প্ৰতিদিন ইমান গছ-গছনি কাটিব পাৰেনে?

একেইজন মানুহৰ সম্পৰ্কে পুৱা আৰু গধূলি বেলেগ বেলেগ তথা বিপৰীত মনোভাৱৰ উদয় হোৱাত ৰজাই নিজেই অবাক মানিলে আৰু মহামন্ত্ৰীক সুধিলে।

মহামন্ত্ৰীয়ে ৰজাৰ এনে মনোভাৱৰ উৱাদিহ উলিয়াবলৈ সাত দিনৰ সময় খুজি ল'লে।

পাছদিনা, ডাল দৰিদ্ৰ মানুহ এজনৰ ভেছশন লৈ, মহামন্ত্ৰী ফুট-গধূলিতে খৰিকটীয়াৰ পিছে পিছে গৈ গৈ তাৰ ঘৰৰ ওচৰ পালেগৈ। কিন্তু তেওঁ কোনো বিশেষ হেতু আৱিষ্কাৰ কৰিব নোৱাৰিলে।

কেইদিনমানৰ পাছত মহামন্ত্ৰীয়ে সাধু বাবাৰ ভেশ লৈ খৰিকটীয়াৰ ঘৰলৈ গ'ল।

‘পঁচিছ বছৰৰ আগতে চান্দমামাত প্ৰকাশিত কাহিনী’

কিন্তু ইমান তুখীয়াৰো তুখীয়া এজনৰ ঘৰৰ-
পৰা ম ম কৰে ওলোৱা চন্দনৰ গোলক পাই
আচৰিত মানি খৰিকটীয়াৰ ঘৈণীয়েকক
ক'লে, "তোমালোকৰ ঘৰত নিশ্চয় চন্দন-
কাঠ আছে। যাৰ ঘৰত ইমান চন্দনকাঠ,
তাৰনো আৰু কিহৰ অভাৱ?"

খৰিকটীয়াৰ ঘৈণীয়েকে ঘৰৰ বেৰৰ
জলঙাইদি বাহিৰলৈ জুমি চাই সাধুবাবাক
ক'লে, "সাধুবাবা, এইবোৰ কথা দয়া
কৰি ইমান ডাঙৰ ডাঙৰকৈ নকওক।
মোৰ তেওঁ অৰণ্যলৈ যায়, খৰি বোটলে।
কেতিয়াবা চন্দন কাঠো পায়। সেইখিনি
আমি আছুতীয়াকৈ ৰাখি থওঁ। নেবেচোঁ।"

"কিয়—?" সাধুৱে সুধিলে, "কিয়

নেবেচা চন্দনকাঠ?"

"কথাটো—বাবা—আপুনি দয়া কৰি
কাকো নক'ব। —কথা হ'ল কি—এদিন
নহয়-এদিন আমাৰ মহাৰাজ তো মৰিবই,
আৰু তেওঁৰ দহাকামত চন্দনকাঠো
লাগিবই। তেতিয়া এইখিনিৰ—মানে—
চন্দন কাঠখিনিৰ আমি ভাল দাম পাম—
এই আশাৰেহে চন্দন কাঠখিনি নেবেচি—
ৰজাৰ মৰাৰ দিনলৈ চাই—গোটাই থৈ
দিছোঁ। পিছে—মহাৰাজ যে কেতিয়া
স্বৰ্গী হ'ব কোনে ক'ব। তেওঁ সিফলীয়া
হোৱাৰ আগতে যদি—ঈশ্বৰে নকৰক—
আমাৰহে কিবা হয়গৈ—তেনেহ'লে আমাৰ
আঁচনি অথলেই যাব।" খৰিকটীয়াৰ

ঘৈণীয়েকে কথাৰ ঘুগুৰা বজালে।

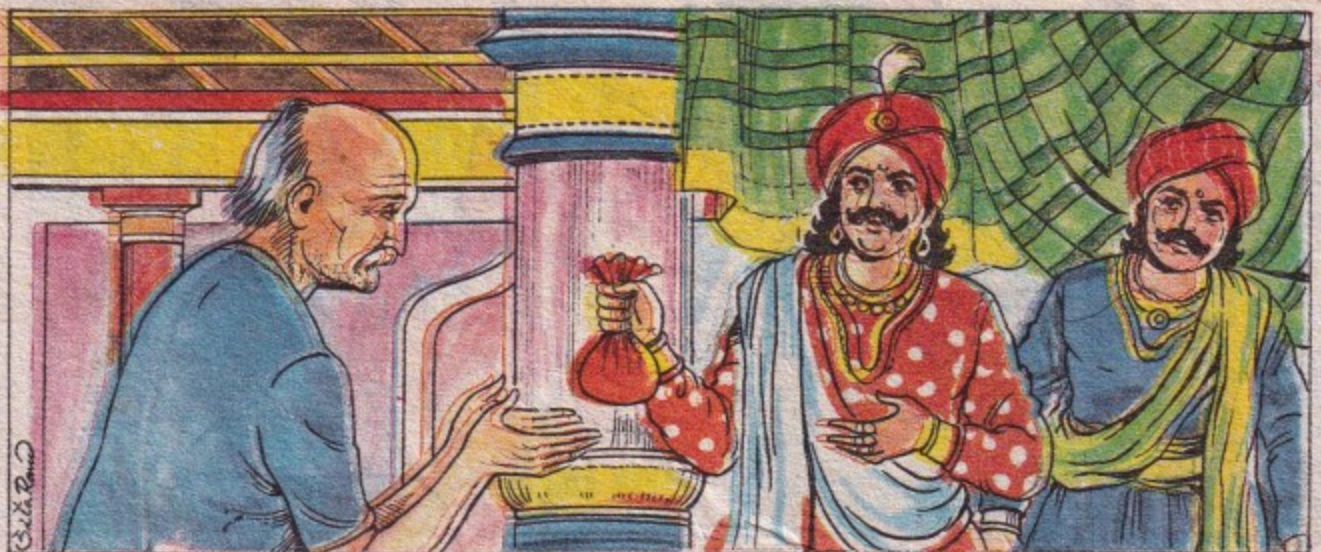
মহামন্ত্ৰীয়ে গমিলে : খৰিকটীয়াই যেতিয়া খৰি বুটলিবলৈ হাবিলৈ যায়, তেতিয়া তালৈ চাই বজাৰ মনত তাৰ প্ৰতি পুতৌ ওপজে ; কিন্তু আবেলি পৰতে তাৰ মূৰত থকা খৰিৰ বোজাত চন্দনকাঠো থকা বাবে খৰিকটীয়াৰ চকু-মুখত আনন্দৰ প্ৰকাশ হয় আৰু মনত বজাৰ মৃত্যু-কামনা কৰে। এজনৰ মনৰ এনে প্ৰতিক্ৰিয়াই আন এজনৰ মনত প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এয়ে জাগতিক নিয়ম, আৰু প্ৰতিটো প্ৰতিক্ৰিয়াৰ বিপৰীত প্ৰতিপ্ৰিয়া আছে, যি হ'ল প্ৰতিক্ৰিয়াৰ প্ৰতিবিশ্ব আৰু বুদ্ধিৰে যি প্ৰতিক্ৰিয়াৰ ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি। এই কাৰণেই বোধ কৰোঁ ফুট-গধূলি ঘৰলৈ উভতি যাওঁতে খৰিকটীয়াক দেখি বজাৰ মনত বিপৰীত প্ৰতিক্ৰিয়া হয়। বজাৰ মনতো মূৰ দাঙি উঠে খৰিকটীয়াৰ চিন্তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া।

সাত দিনৰ দিনা মহামন্ত্ৰী ৰাজনভাত উপস্থিত হ'লগৈ। বজাই মহামন্ত্ৰীক শুন-নুশুনকৈ সুধিলে : “মহামন্ত্ৰী ! কওক, মোৰ সেই প্ৰশ্নৰ কিবা ব্যাখ্যা আপুনি বিচাৰি পালেনে ?”

“মহাৰাজ !” মহামন্ত্ৰীয়ে ক'লে, “বোধ কৰোঁ পালোঁ। কিন্তু—আপুনি সেই খৰিকটীয়াক কোনো ধৰণৰ শাস্তি-শল্য নিদিব বুলি কথা দিয়ে যদি—তেহে ক'বৈল সাহ গোটাৰ পাৰোঁ।”

মহামন্ত্ৰীৰ প্ৰস্তাৱত মহাৰাজ সন্মত হোৱাত মহামন্ত্ৰীয়ে বজাক সেই খৰিকটীয়াৰ সকলো বৃত্তান্ত খুলি-মেলি ক'লে।

শুনি বজা হতবাক হ'ল ; কিন্তু তেওঁৰ প্ৰতি এই ভয়াবহ মনোভাৱৰ বাবে খৰিকটীয়াৰ বিৰুদ্ধে কোনো শাস্তিমূলক ব্যৱস্থা অৱলম্বন কৰাৰ পৰিৱৰ্তে খৰিকটীয়াৰ দাৰিদ্ৰ্য গুচালে আৰু এইদৰে খৰিকটীয়াৰ চিন্তাধাৰাৰ সোঁত সলনি কৰিলে।

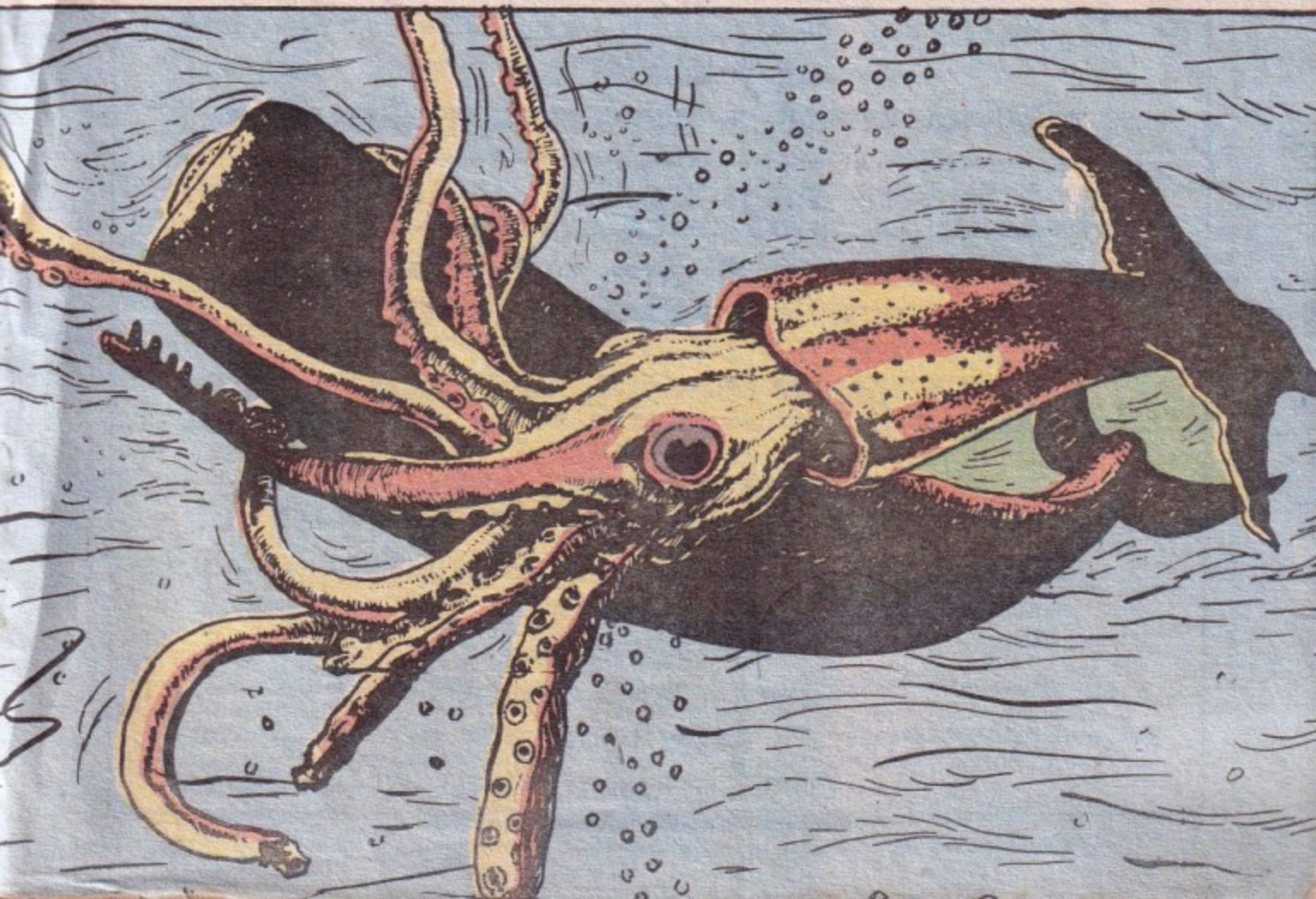

প্ৰকৃতিৰ দুঃস্বপ্ন

ৰাজহাড় নথকা জন্তুবিলাকৰ মাজত আটাইতকৈ গধুৰ প্ৰাণী হ'ল আটলান্টিক জায়েণ্ট স্কুয়িড। আটলান্টিক জায়েণ্ট স্কুয়িড হ'ল জলচৰ প্ৰাণী। আটলান্টিক জায়েণ্ট স্কুয়িড দীঘলে ৫৫ ফুট, ওজন হ'ল ২ টন। কোনো কোনো প্ৰাণী বিজ্ঞানীৰ মতে : আটলান্টিক জায়েণ্ট স্কুয়িডতকৈয়ো অতিকায় স্কুয়িড আছে। আনকি ১৭৫ ফুটীয়া স্কুয়িডো হেনো দেখা গৈছে। এইবোৰ স্কুয়িডৰ চকুৰ দৈৰ্ঘ্য হেনো ১৫ ইঞ্চি, প্ৰায় ফুটবলৰ দৰে। এইবোৰ প্ৰাণীৰ দেহৰ স্নায়ুবোৰ মানুহৰ দেহৰ স্নায়ুৰ তুলনাত ৫০০ গুণ শক্ত।

স্কুয়িডৰ প্ৰধান শত্ৰু হ'ল তিমি। স্কুয়িডবিলাকৰ গাত তিমিৰ আঘাতৰ চিন পৰিলক্ষিত হয়। একো একোটা আঘাতৰ চিন ১০ ইঞ্চিলৈকো হয়।

অতিকৈ' মৰমৰ এই উপহাৰ
 দিয়েনে কি ভাৰি চাওক
 প্ৰসুৰা হৈ থকা আপোনাৰ
 চেনেহৰঅনে পাওক

চান্দমামা

তলত লিখা যিকোনো এটি ভাষাবপৰা বাছি লওক
 অসমীয়া, বাংলা, ইংলিছ, গুজৰাটি, হিন্দী, কন্নড়, মালায়ালাম,
 মৰাঠী, ওড়িয়া, সংস্কৃত, তামিল আৰু তেলুগু
 আৰু প্ৰবাসত থাকিও উমাল গৃহস্থৰ উম উপভোগ কৰিবলৈ দিয়ক

বহুবেদীয়া বৰঙণি :

অষ্ট্ৰেলিয়া, জাপান, মালয়েছিয়া আৰু শ্ৰীলংকালৈ

জাহাজ-যোগে ৭৫'০০ টকা * উৰা-জাহাজ যোগে ১৫০'০০ টকা

ফ্ৰান্স, ছিংগাপুৰ, ইংলেণ্ড, আমেৰিকা, পশ্চিম
 জাৰ্মানি আৰু অন্যান্য দেশলৈ

জাহাজ-যোগে ৮১'০০ টকা * উৰা-জাহাজ যোগে ১৫০'০০ টকা

টকা-পইচা

চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছে পোৱাকৈ
 কেৱল ডিমাণ্ড ড্ৰাফট নাইবা মনিৰ্ডাৰ যোগে তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব :

ছাকু লেঞ্চন মেনেজাৰ
 চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছ
 চান্দমামা বিল্ডিংছ
 বড়াপালানি, মাদ্ৰাজ-৬০০ ০২৬

ফটো-নামকৰণ প্ৰতিযোগিতা : : পুৰস্কাৰ ৫০ টকা
পুৰস্কৃত নাম ১৯৮৯ চনৰ অগাস্ট সংখ্যাত প্ৰকাশিত হ'ব

- * ফটো-নামকৰণ দুই-তিনিটা শব্দৰ ভিতৰত হ'ব লাগিব আৰু শব্দ কেইটাৰ মাজত ছন্দগত মিল থাকিব লাগিব। ১৯৮৯ চনৰ জুন মাহৰ ২০ তাৰিখৰ ভিতৰত আমাৰ হাতত পোৱাকৈ পঠাব লাগিব। উক্ত তাৰিখৰ পাছত অহা চিঠি গ্ৰহণযোগ্য নহ'ব।
- * সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নামকৰণকাৰীক (দুটা নামকৰণ বাবে) সৰ্বমুঠ ৫০ টকা পুৰস্কাৰ দিয়া হ'ব।
- * ফটো-নামকৰণ কেৱল প'ষ্টকাৰ্ডত লিখি তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

ঠিকনা : CHANDAMAMA PHOTO CAPTION COMPETITION. (ASSAMESE)
POST BOX NO. 9116 CALCUTTA-700 016.

১৯৮৯ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ ফটো-নামকৰণ প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফল :

প্ৰথম ফটো : ছাগলীৰ কাণ মুচৰি

দ্বিতীয় ফটো : বাঘৰ লগত গায় ছ'চৰি

পুৰস্কাৰ প্ৰাপক : মৃদুমণি বাভা, শিংবা হাইস্কুল, শিংবা, কামৰূপ।

[পুৰস্কাৰৰ ৫০ টকা এই মাহৰ শেষৰ ফালে পঠোৱা হ'ব]

চা ন্দ মা মা

ভাৰতত বছৰেকীয়া বৰঙনি ৩৬.০০ টকা মাথোন

তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

**DOLTON AGENCIES, CHANDAMAMA BUILDINGS, VADAPALANI,
MADRAS-600 026**

নাইবা

Chandamama Publications, Chandamama Buildings, Vadapalani, Madras-600 026.

Printed by B.V. REDDI at Prasad Process Private Ltd., 188 N.S.K. Salai, Madras 600 026 (India) and
Published by B. VISHWANATHA REDDI on behalf of CHANDAMAMA PUBLICATIONS, Chandama-
ma Buildings, Vadapalani, Madras 600 026 (India). Controlling Editor: NAGI REDDI.

The stories, articles and designs contained herein are exclusive property of the Publishers and copying or adapting them in any manner will be dealt with according to law.

Everyday while a new India emerges, the existence and memory of the old one slowly fades.

The once-familiar sounds and sights, the beauty of Indian traditions and values, the ethnic and historical identity of its people, the once prolific art and handicrafts of rural India; a heritage is vanishing. Discover a part of that real India through the pages of The Heritage.

It's an unusual magazine. It has a vision for today and tomorrow.

It features ancient cities and contemporary fiction, culture and scientific developments, instead of filmstar interviews and political gossip. And it has found a growing readership, an IMRB survey reveals. Professionals, executives and their families are reading The Heritage in depth - 40% from cover to cover, 42% more than half the magazine.

More than 80% of The Heritage readers are reading an issue more than once. And over 90% are slowly building their own Heritage collection.

Isn't it time you discovered why?

THE HERITAGE

Annual Subscription : Rs. 96.00

Dolton Agencies, Chandamama Buildings, Vadapalani, Madras - 600 026.

EVERY CHILD'S BEST FRIEND

JUNIOR

QUEST

Where finding out is fun

*Your May
issue is a....*

**HOLIDAY
SPECIAL!**

FIGURE OUT TOM SAWYER'S TOOTH TRICK
BUILD YOUR OWN TOWN WITH PAPER
SOLVE THE MYSTERY OF THE RED HOT RUBY
CRUNCH UP A CUCUMBER CROCODILE

A Chandamama
Vijiya Combines
publication

Price Rs 5/-

BUY TODAY!

হুত্মকাৰ! ছাৰষ্টাৰ!

অতিট সুফট থায়া,
দাঙন মজায় ঠায়া!

nutrine

SuperStar

সেবা টফি চমৎকাৰ

